Conselh Generau d'Aran

Trabalh de recèrca:

SENTIMENT DE NACIONALITAT ENA VAL D'ARAN

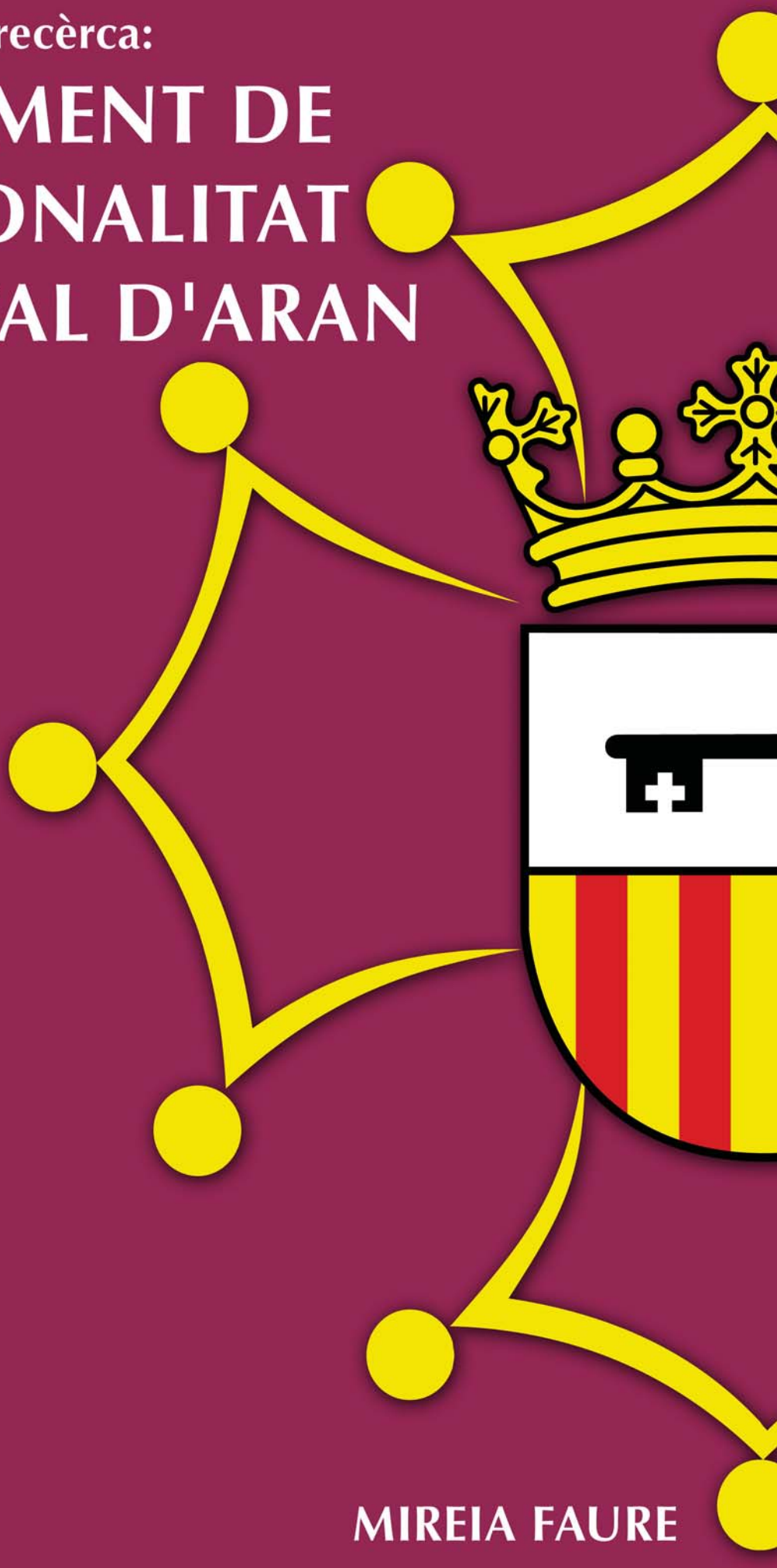

MIREIA FAURE

Trabalh de recèrca:

SENTIMENT DE NACIONALITAT ENA VAL D'ARAN

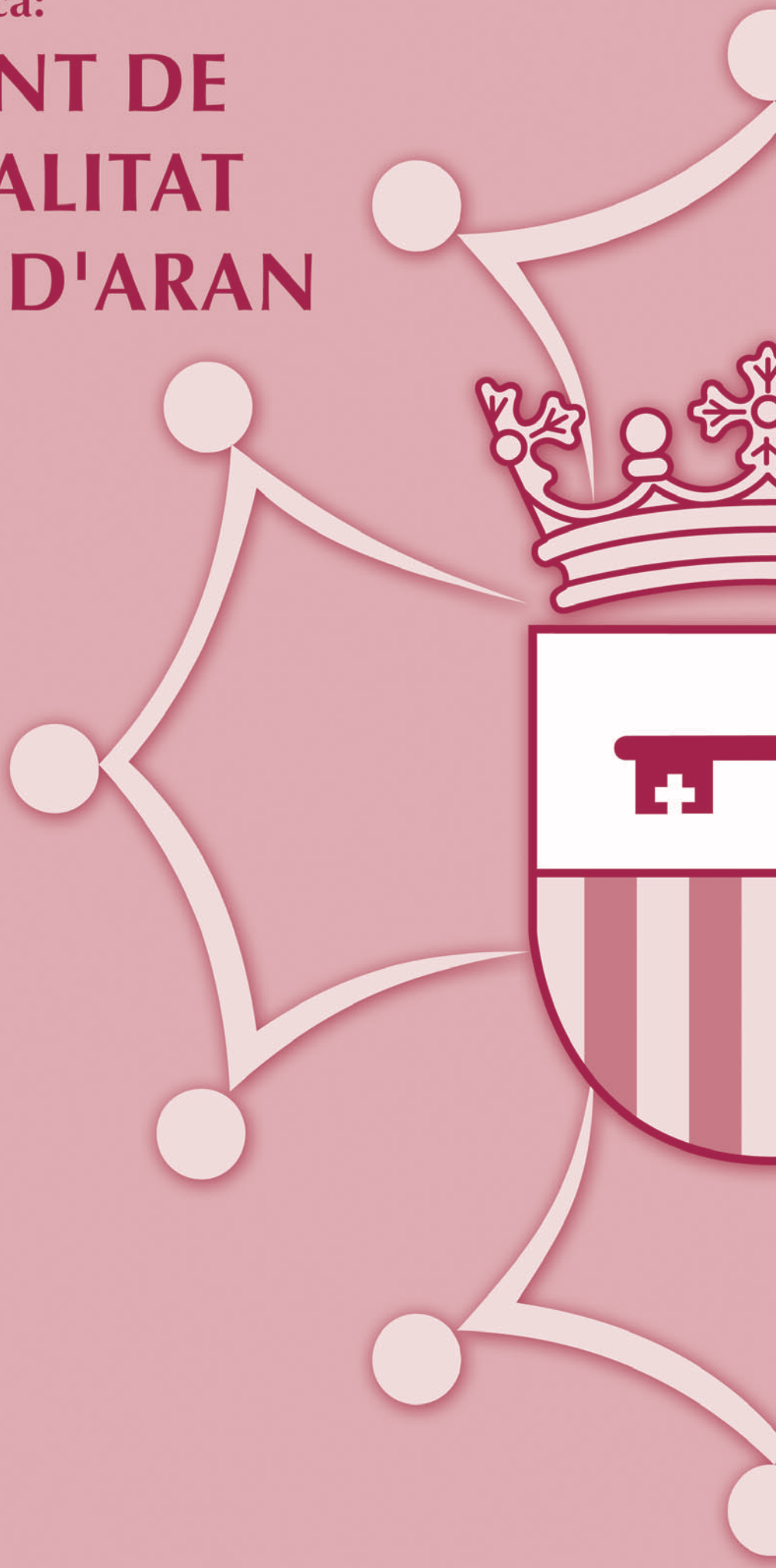

I.S.B.N.:
84-89940-88-6

D.L.:

Autora:
Mireia Faure

Dessenh:
Alèxia Grustan

Imprimaria:
Anfigraf, S.A.

Edicion 2007

arregraïments

*Des d'aciu voi arregraïr en un prumèr tèrme ath mèn tutor, eth professor **Jordi Boix** pes sòns conselhs, era sua ajuda e era correccion deth trabalh. Arregraïr tanben eth sòn assesorament as auti professors responsables deth trabalh de recèrca: ath professor **Melchor Alonso** e ath professor **Mariano García**.*

Me cau tanben dar-li es gràcies pes conselhs, era prestacion de materiau diuèrs, es suggeréncies, es correccions, era paciéncia e es paraules d'ànim... a:
*· Sra**. Lourdes Espanha**, gràcies pera correccion ortografica deth trabalh.*
*· Sr.**Joan Capdevila**, gràcies per assessorament informatic.*
*· Sr**.Dani Clemente**, gràcies pera ajuda ena comptabilizacion des resultats des enquèstes.*
*· Sr.**Miquèu Segalàs**, gràcies pera prestacion d'informacion e materiau diuèrs sus era istòria dera lengua aranesa.*
*· **Magnific Sindic d'Aran, Sr.Carlos Barrera,** gràcies peth sòn temps e era sua atencion.*
*· Ath **Conselh Generau d'Aran**, pera prestacion de materiau diuèrs.*

E entà acabar, a un nivèu més intim, desiri expressar eth mèn arregraïment as mèns pairs e ara mia fraia que m'an ajudat en tot moment.

prològ

Aué en dia, era Val d'Aran represente mès qu'un simple espaci geografic dotat d'ues caracteristiques fisiques, politiques o economiques. Dauant d'aguest contèxte preteni, a trauèrs dera analisi de 300 enquèstes aplicades ara poblacion dera Val d'Aran, reflexionar sus eth sentiment de nacionalitat dera poblacion aranesa.

Entà uns Aran ei un sòn d'unitat, entà uns auti d'independéncia e entà d'auti ua simpla soma d'interèssi… Eth cas ei que toti es sentiments compòrten ua polemica, e darrèrament se trapen molt de mòda aguesti tèmes. Ei per aguest motiu qu'aguesta enquèsta preten conéisher qué sentissen aqueri qu'en aguest moment aucupen eth territòri aranés.

Er objectiu deth Departament de Joenessa deth Conselh Generau ena elaboracion d'aguesta publicacion an estat ath torn dera potenciacion, foment e supòrt as iniciatives dera joenessa dera Val d'Aran, atau coma tanben en reconeishement ar esfòrç, ath temari escuelhut e ath temps dedicat pera autora d'aguest trabalh de recèrca.

Ei important remercar, qu'aguesta publicacion ei literau e textuaument eth trebalh de recèrca qu'era estudianta presentèc e que non a estat modificat. Conseqüentment, cau establir coma pretèxte que non se trate d'un estudi científic ne istoric. Er analisi deth madeish s'a establir enes marges equitatius as estudis realizats pera autora.

Alex Moga Vidal
Departament de Joenessa
deth Conselh Generau

introduccion

Es situacions de contacte entre lengües e cultures diferenciades a estat ath long dera istòria dera umanitat era norma abantes qu'era excepcion. Aué en dia, e coma conseqüéncia de procèssi sociaus diuèrsi coma per exemple era globalizacion e es grans moviments migratòris entre d'auti, s'an convertit en un des aspèctes que centre ua grana atencion enes societats occidentaus.

En aguest territòri existissen tres lengües: **er aranés** (dialècte gascon dera lengua occitana) coma lengua oficiau e pròpria; **eth catalan** (coma lengua oficiau e pròpria de Catalonha); e **eth castelhan** (coma lengua oficiau der Estat Espanhòu). A mès a mès ues autes dues lengües an ua importanta preséncia sociau: **eth galhèc**, lengua molt utilizada degut ar important nombre de persones provinentes d'aquera Comunitat Autonòma, afincades ena Val; **eth francés**, lengua ampliament coneishuda e relativament utilizada, coma conseqüéncia dera proximitat e era tradicionau relacion damb es vesins gals.

Enes darrères dècades, era Val d'Aran se trape submergida en un important procès de cambi socioeconomic, demografic e culturau.

Segon dades der Institut d'Estadistica de Catalonha, aguest procès a dat lòc a ua situacion que, dada era tendéncia ar estancament en creishement dera poblacion en Estat Espanhòu, actuaument se presente significativa: entre 1991 e 1996 i auec un increment en nombre d'abitants de lèu un 16%, representant un pas de 6.184 a 7.130 persones censades ena comarca.

Es causes d'aguest important aument son diuèrses e passen pera importanta transformacion economica deth territòri, derivada dera hònt d'increment deth torisme des des ans seishanta, e des sectors derivats d'aguest, com son era ostalaria e era construccion.

Ara ben, reprenent eth tèma der aument demografic, çò que reaument ei important ei que der increment deth 16%, eth 88'58% proven dera immigracion e sonque un 11'42% deth creishement naturau. Dit de ua auta manèra, des 946 persones que constituïssen eth creishement dera poblacion ena Val d'Aran en periòde 1991-1996, 838 son immigrants –principaument provinents deth rèste de Catalonha e der Estat espanhòu- e 108 neishudes ena comarca. S'a de díder qu'aguesta tendéncia se manten ja qu'en periòde 1996-2001, des 561 persones que constituïssen er increment dera poblacion, 77 (17,72%) an neishut ena comarca, e 484 (82'28%) son de dehòra.

En tèrmes sociolingüistics, era situacion deth territòri a evolucionat enes darrères dues decades, influenciada pera evolucion sociodemografica. En aguest procès se constaten dus hèts principaument; eth prumèr, un aument significatiu deth nombre de persones damb ues competències elevades en coneishement der ocitanoaranés, producte dera implantacion ena escòla d'aguesta lengua e era potenciacion per part des administracions comarcaus e, en dusau tèrme, ua disminucion sensibla en us sociau dera lengua, conceqüéncia principaument deth fluxe migratòri recebut e dera situacion debilitada der occitanoaranés dauant de d'autes lengües oficiaus deth territòri.

S'auem en compde çò qu'è dit enquiath moment, es tres lengües oficiaus se repartiessen papèrs diferents:

· **Eth castelhan** ei era lengua mès neutra, associada ath rendiment practic a nivèu sociau, papèr mès accentuat en un contèxte de mobilitat poblacionau.
· **Eth catalan** apareish ligat a ua cèrta rentabilitat sociau, en sentit que s'assòcie ath torisme catalanofon e a ua part dera administracion. Igualment ei ua lengua de rentabilitat dehòra dera Val d'Aran, sustot a nivèu d'espectatives laboraus.
· **Er aranés** se relacione principaument damb era identitat territoriau. Se ben ei era lengua dera administracion aranesa, e ei de besonh coneishement entà accedir a
determinats lòcs de trebalh, aguest àmbit ei redusit. Parallèlament, era utilizacion per part des administracions li apòrte ara lengua un estatus a nivèu intèrn dera comarca.
Dempús de liéger es diferenti papèrs, podem arribar a pensar qu'er aranés ei dejà ua lengua minoritària. Totun, s'a de díder qu'encara qu'es indèxs d'us siguen molt baishi, aguesti non corresponen damb era valoracion sociau dera lengua, ben ath contrari, aguesta compde damb ua valoracion majoritàriament positiva independentament de que s'utilize en major o menor mesura. Un clar exemple d'aguesta leiautat lingüistica e aguesta valoracion dera lengua sense tier en compde eth sòn us ei en boca deth Magnific Sindic d'Aran, eth Sr. Carlos Barrera, ditz: *<<Era gent vò manifestar qu'ei diferenta, vò dar a conéisher qu'a ua lengua diferenta e pròpria a part deth catalan o deth castelhan. Açò se dèishe entreveir quan un grop de gent aranesa marche entà dehòra dera Val d'Aran, aguest grop de persones s'esfòrçe en parlar er aranés, entà demostrar eth sòn orgulh d'identitat, entà qu'es auti escoten e sàpien atau qu'aguest grop de persones dispause d'ua lengua pròpria>>*. Com anaua dident, un clar exemple de leiautat lingüistica, mès insistisqui qu'aguesta leiautat o aguest orgulh d'identitat (coma dirie eth Sr.Sindic) non a arren a veir damb er indèx d'us dera lengua.

1.1-OBJECTIUS:

Era Val d'Aran presente ues caracteristiques plan diferentes començant des deth sòn clima atlantic e passant, pera situacion institucionau, era lengua pròpria, era cultura aranesa, era istòria d'Aran, era sua gent, es sues tradicions etc. Coma ja è comentat anteriorament era Val a patit un cambi sociodemografic fòrça naut eth quau a produsit fòrça cambis. Eth mèn objectiu ei comprovar s'aqueri qu'aucupen eth territòri aranés senten qu'Aran ei un país, mès sustot se se senten pertanhents ad aguest país. Entà arribar as mèns objectius è realizat 300 enquèstes a un tant per cent dera poblacion aranesa. Eth cas ei que toti es sentiments compòrten ua polemica, e darrèrament se trapen molt de mòda aguesti tèmes. Ei per aguest motiu qu'aguesta enquèsta preten conéisher qué sentissen aqueri qu'en aguest moment aucupen eth territòri aranés.

1.2-METODOLOGA:

Es caracteristiques der airau sociodemografic que m'interèssen me permeten trabalhar damb era poblacion reau: es abitants dera Val d'Aran de 16 a 85 ans d'edat.
È remassat 300 enquèstes. Era Val d'Aran a 8.832 habitants, per tant, es enquèstes realizades representen eth 3'4% dera poblacion.

Eth qüestionari cònste de cinc apartats. Eth prumèr de dades de classificacion damb 7 preguntes, eth dusau apartat sus era lengua aranesa compausat per 10 preguntes, eth tresau blòc tracte era cultura aranesa a trauèrs de 6 preguntes, eth quatau apartat ei format per 3 preguntes qu'avaloren era situacion institucionau e eth cincau e darrèr blòc ei format per 5 preguntes sus eth sentiment de pertanhença des enquestats. Per tant, se tracte d'un totau de 31 preguntes, qu'avaloren 5 airaus. Non s'a agut d'invalidar cap d'enquèsta, ja qu'es enquestats an contestat perfèctament sense presentar cap tipe de problema ne dificultat e damb un temps aproximat de tardança de 1'30 a 2'30 minutes.

Entà facilitar era comprension deth tipe d'enquèsta a partir dera quau è abstrèt es dades e fondamentat aguest trebalh de recèrca, faliciti era enquèsta utilizada qu'a estat era següenta:

ENQUÈSTA: Sentiment de nacionalitat ena Val d'Aran

DADES DE CLASSIFICACION:

1-Sèxe: Masculin ☐ Femenin ☐

2-Edat..... Joeni (16 a 30) ☐ Adults (31 a 60) ☐ Tercèra edat (61 a 85) ☐

3-Lòc de neishement……...……..Província…….....
Comunitat Autonòma…… ……País……..

4-Localitat actuau (pòble)……Naut Aran Miei Aran Baish Aran

5-A vengut de dehòra? òc ☐ non ☐
S'a vengut de dehòra:
An d'arribada.....
Motiu: Trebalh ☐ Matrimòni ☐ D'auti ☐

6-Estat civiu: viu en parelha ☐ soltèr ☐
Se viu en parelha:
Era parelha ei: dera Val d'Aran ☐ De dehòra ☐

7-A hilhs? òc ☐ non ☐
S'a hilhs:
Quina lengua parlen abituaument: Aranés ☐ Catalan ☐ Castelhan ☐ Ua auta ☐

1-LENGUA ARANESA:

1-Coneish er aranés? Òc ☐ Non ☐

2-Parle er aranés? Òc ☐ Non ☐

3-Ei er aranés era sua lengua mairau o pairau? Òc ☐ Non ☐

4-A estudiat er aranés? Òc ☐ Non ☐

5-En quini àmbits parle er aranés?

Trebalh ☐ Casa ☐ Amics ☐ Estudi ☐ Jamès (en cap) ☐

6-En quini àmbits escriu er aranés?

Trebalh ☐ Casa ☐ Amics ☐ Estudi ☐ Jamès (en cap) ☐

7-Utilize mieis de comunicacion en aranés? Òc ☐ Non ☐

-Se les utilize:

Quini? ràdio ☐ television ☐ diaris ☐ revistes ☐

8-Qué pense der ensenhament der aranés en estudi?

☐ Non ei de besonh
☐ Aurie d'èster era lengua prioritària
☐ S'aurie d'ensenhar com ua mès
☐ Ei pèrder eth temps

9-Qué harie pera lengua e era cultura aranesa?

☐ Potenciar-la laguens e dehòra dera Val
☐ Potenciar-la sonque ena Val
☐ Arren

10-Quina considère era sua lengua pròpia?

Aranés ☐ Catalan ☐ Castelhan ☐ Ua auta ☐

2-CULTURA ARANESA:

1-Coneish era istòria dera Val d'Aran?

Òc ☐ Non ☐

2-Mosen Condò Sambeat, qui ère?

escrivan ☐ politic ☐ eròi de guèrra ☐

3-Quin dia se celèbre era hèsta d'Aran?

24 de Junhsèga ☐ 17 de Junh ☐ 16 de Gèr ☐

4-Guaires claus a er armari aranés?

tres ☐ ueit ☐ sies ☐

5-En guairi terçons se dividís era Val d'Aran?

tres ☐ ueit ☐ sies ☐

6-Quin ei eth nòm deth sindic d'Aran?

.....

3-SITUACION INSTITUCIONAU:

1-Qué li semble eth trebalh que hèn es institucions de Catalonha pera lengua e era cultura aranesa?
fòrça causes ☐ pògues causes ☐ non an hèt arren ☐ desconeish çò qu'an hèt ☐

2-Qué li semble eth trebalh que hè eth Conselh Generau d'Aran pera lengua e era cultura aranesa?
fòrça causes ☐ pògues causes ☐ non an hèt arren ☐ desconeish çò qu'an hèt ☐

3-Qué li semble eth trebalh que hèn es Ajuntaments des pòbles pera lengua e era cultura aranesa?
fòrça causes ☐ pògues causes ☐ non an hèt arren ☐ desconeish çò qu'an hèt ☐

4-SENTIMENT DE PERTANHENÇA:

1-Se sent **aranés?**
Totaument ☐ Bèth shinhau ☐ Pòc ☐ Arren ☐

2-Se sent **catalan**?
Totaument ☐ Bèth shinhau ☐ Pòc ☐ Arren ☐

3-Se sent **espanhòu?**
Totaument ☐ Bèth shinhau ☐ Pòc ☐ Arren ☐

4-Se considère **europèu?**
Totaument ☐ Bèth shinhau ☐ Pòc ☐ Arren ☐

5-Qué a en comun era gent dera Val d'Aran?
- ☐ Arren
- ☐ Ua lengua e ua cultura comuna
- ☐ Ues costums e ues tradicions
- ☐ Víuer ena Val d'Aran
- ☐ Trebalhar ena Val d'Aran
- ☐ Un origen familiar dera Val d'Aran
- ☐ D'autes.....

2 situacion geografica:

Eth parçan dera Val d'Aran ei plaçat ena part nòrd dera Sarrada Pirenenca. Tèrmie ath nòrd damb es departaments francesi de Nauta Garona e d'Arièja, ar oèst damb Aragon e era Nauta Garona, ath sud tamb era Alta Ribagòrça e ar èst tamb eth Palhars Sobirà.
Ei lèu lèu un quarrat de 620,47 Km2.

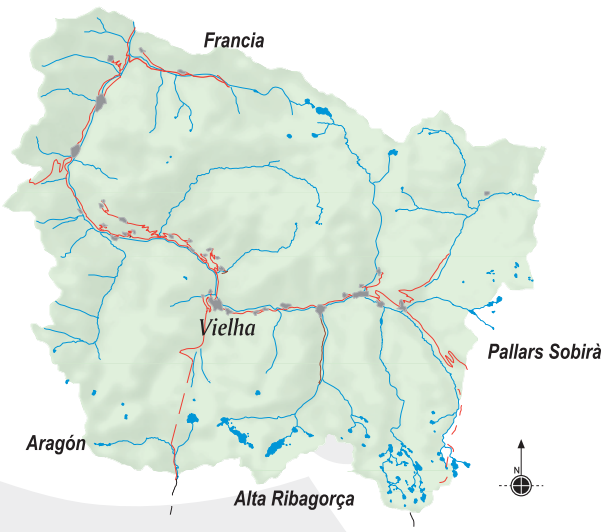

Era sua configuracion física ei mercada pera artiga deth Garona enquiàs Bòrdes que seguís ua orientacion E-W, que càmbie mès enlà per orientament S-N.
En èster un parçan deth Pirenèu axiau, compde tamb nautades importantes. Eth 30% deth territòri ei peth dessús des 2000m.
Era sua litologia ei constituïda per materiaus primaris, e es diferéncies existentes en zònes e tipes de ròques vien balhades pes desparièrs periòdes d'aguesta era geologica.
Era morfologia des desparières artigues deth parçan son d'origina glaciara, tamb clotirons que tamb era desapareishuda deth gèu se fistonèren en lacs.

Aguesta situacion ath nòrd der èish axiau pirenenc, da lòc a que sigue er unic territòri deth Pirenèu catalan que possedisque un clima atlantic. Atau donques, aguest ei un aspècte que caracterize ara Val e que de bèra manèra influís en hèt dera identitat. Açò ac digui perque s'era Val d'Aran non auesse agut aguest clima atlantic e diferent, de ben segur que auesse anat a parar en mans des francesi e aguesti aurien acabat damb era lengua pròpria e toti es privilègis (cau rebrembar eth tèrme <<*patués*>> deth quau se parle mès entà deuant). Atau donques vau a realizar ua brèu explicacion d'aguest clima tant caracteristic que conforme ua diferéncia mès d'aguest petit país qu'ei Aran.
Era originalitat deth clima dera Val d'Aran ven essenciaument determinat per dus factors, era latitud e eth relèu. Peth sòn plaçament latitudinau, eth parçan demore ordinàriament dejós era listra meridionau des vents prevalents der oèst dera zòna temperada, a despiech que de tant en tant què jos er aflat des nautes pressions subtropicaus, sustot es mesi d'ostiu e particularament pendent eth de junhsèga.
Aguest clima desparièr tanben da lòc a ua fauna e ua flòra determinades. Atau donques eth paisatge vegetau ei en bona part plan diferent deth d'aqueri auti que trapam en Pirenèu catalan pr'amor deth plaçament deth parçan, en pendís septentrionau dera sarrada, dubèrt as masses d'aire umerós ascendents provenentes der Atlantic. Ara fin, se tracte dera vegetacion atlantica de bòsc caducifòli amorós que caracterize es planhères de Gasconha.

3 istòria dera val d'aran

Era istòria d' Aran mos mòstre moments istorics enes quaus es demanes d'un pòble e es responses des autoritats an mercat era diferéncia: Eth tractat d'Emparança de 1175, eth document dera Querimònia de 1313, er autrejament dera Bailia Generau d'Aran per Jaime II, eth Decrèt de Naua Planta de Felip V e era sua influéncia en Aran, es ratificacions des privilègis enquia Ferran VII e era abolicion deth Conselh Generau en 1834, entre d'auti. En aguest apartat preteni resumir es hèts istorics mès importants qu'an influït ena Val d' Aran. Aguest raconte comence en moment de coneishement des prumères hònts escrites que parlen sus Aran. Entà redactar-le è recercat informacion en diuèrsi libres que parlen sus era istòria dera Val d'Aran.

3.1-ARAN E ES REIS D'ARAGON:

Pendent es sègles X e Xl, Aran ei vinculada as tèrres deth Palhars e Ribagòrça.

Ató, bisbe deth Palhars, Ribagòrça e Sobrarbe (920-949) proclamaue qu'era sua jurisdiccion arribaue enquiara Val d'Aran. Es comdes dera Ribagòrça aurien governat Aran entre es sègles IX e Xl.

S'ignòre com es reis aragonesi se hèn damb eth contraròtle dera Val. I deuec contribuïr era estenuda dera influéncia d'aguesti pendent eth sègle XI e principis deth XII vèrs era Ribagòrça, eth Palhars e er airau meridionau der antic comdat de Tolosa. Eth 29 de seteme de **1104**, pressomptament morie ena Val d'Aran *Père I eth de Huesca*, rei d' Aragon, Navarra e comde de Ribagòrça e Sobrarbe. Quate ans mès tard, en junh de **1108**, auem constància de qu'*Alfons I eth Batalhador* dejà regnaue en Palhars e Aran.

Auem de demorar a **1130** quan semble *qu'Alfons I eth Batalhador* visite era Val. Eth 13 de març, eth rei da ordes as sòns barons d'Aran e fidèus tà que paguen ath sacerdòt *Calbetus* de Santa Maria de Mijaran es deumes des sòns drets. Pendent es mesi de març a mai, eth rei demorèc en tèrres araneses, en tot signar documents reiaus en Vielha e Bossòst. En *Belsost de Aran* signe era donacion hèta a Osorro des dues tresaus parts des banhs de Santas Masas de Saragossa, deth monastèri des Gerònims de Santa Engràcia, e des *alhobces* de Tierz, pòble de Huesca. Eth rei dèishe constància deth sòn domeni sus era Val d'Aran, en tot híger-la, en diuèrsi des sòns diplòmes signats en mai, agost e octobre de **1131** e en març de **1132**, ara relacion de territòris a on regnaue en nòm d' Aran.

En morir, *Alfons I*, sense succession dirècta, dèishe, en sòn testament escrit en Baiona en 1131, eth règne d'Aragon a mans des Ordes Militares deth Temple e der Espitau. Aguest testament siguec ratificat dus ans dempús en Sarinhena mès non siguec acceptat. Navarra e Aragon se tornèren a separar. Es navarressi elegiren coma rei a *García Ramírez*. En Aragon sonque i auie ua gessuda possibla, aufrir era corona ar unic hilh viu que demoraue de *Sancho Ramírez*, *Ramiro,* monge benedictin que se trapaue en monastèri de Saint Pons de Thomières e qu'arribèc a èster bisbe de Burgos e de Pamplona. *Ramiro* obtenguec deth Papa era dispensa des sòns vòts e era licéncia entà maridar-se damb *Inés de Poitiers*, hilha des comdes de Poitiers. En **1134**, *Ramiro II d'Aragon* succedís ath son frair *Alfons I eth Batalhador*, non sense auer pleitejat per aguesta succession damb *Alfonso VII*, rei de Castelha. Entà arténher era patz aueren d'intercedir es comdes de Tolosa, de Foish, de Comenges e de Barcelona, entre d'auti. Eth regnat de *Ramiro II eth Monge* non siguec facil e auec d'acceptar eth predomini reiau *d' Alfonso VII*.

En **1138**, se produsís era fusion de Catalonha e Aragon gràcies ath concordat realizat entre *Ramon Berenguer IV*, comde de Barcelona, e *Ramiro II*, rei d' Aragon. Aguesta union demore sagerada miejançant eth pacte matrimoniau entre eth comde de Barcelona e era hilha deth rei, *Peronelha*. Eth maridatge se celèbre ena Seu Vielha de Lhèida en **1150.** Peronelha recebie Aragon, Sobrarbe, Ribagòrça, Monsò, Val d' Aran e es drets des comdats deth Palhars. Eth rei *Ramiro*

retornèc ara vida monastica en monastèri de San Pedro el Viejo de Huesca. Eth comde de Barcelona incorporaue Aran, territòri que depenie deth rei d' Aragon, en tot èster nomentat monarca. Ara mòrt deth rei aragonés, *Bernat I,* comde de Comenges e Coserans, manifestèc es sues ambicions sus Aran. En **1144,** eth comde, s'intitulaue. Aguest assag compdèc damb era oposicion de bona part des aranesi, es quaus heren convinença damb eth comde *Artau III* de Palhars Sobirà. Maugrat aguest acòrd hèt pes aranesi, eth comde de Comenges ocupèc era Val aprofitant era crisi aragonesa e damb eth supòrt deth comde de Tolosa. Se desconeish aguest periòde de domeni comengés en Aran.

Dilhèu abantes de **1175**, eth rei *Alfons I eth Cast* se trapaue en Sant Andrèu de Barravés e, segurament, se disposaue a crotzar era Val tà iniciar era invasion deth comdat de Comenges, aliat deth comde de Tolosa. Es aranesi, enfrontats ara eleccion de hèr costat ad aguest partit o perméter eth transit des mesnades reiaus pes sues tèrres, aurien optat per aguesta darrèra opcion: ua comission de proòms deguec crotzar entara Ribagòrcça e se trobèc damb eth rei. Tà protegir-se de quaussevolha reaccion des sòns vesins demanèren èster recebuts sus emparança[1] o proteccion reiau, consentint en pagament annau de cèrta mesura de horment nomentada sextèrç per cada ua des cases dera Val. Non sonque s'obtenguec era procteccion militara, eth rei autregèc era detzau part des tributs arremassats en Aran ath cenobi de Santa Maria de Mijaran e ordenèc bastir er espitau de Sant Nicolau des Pontelhs, ath pè deth Pòrt de Vielha, damb era finaltiat de proporcionar era maxima seguretat en aguest pas qu'enlace en nautes vals dera Noguera Ribagorçana e dera Garona.

Era emparança damb *Alfons I eth Cast* ei evocada coma un veritable punt d'inflexion a compdar deth quau es reis catalanoaragonesi son es *"senhors naturaus"* dera Val. Es aranesi arribauen tot soent a acòrds o emparances d'aguest tipe damb era màger part des senhors vesins, as quaus pagauen determinades quantitats a cambi de que non empedissen eth horniment de marchandises ara Val o d' ajudes puntuaus.

3.2-ERA SOBEIRANIA DERA CASA DE BARCELONA:

Eth prumèr document coneishut en qué se ve establida era sobeirania dera casa de Barcelona sus er Aran ei de **1175** (octobre), peth quau *Alfons I eth Cast* hec cession dera dita val e deth senhoriu qu'auie en Borderas, a Centul 111, comde de Bigòrra, e ara sua hemna Matella de Baus, damb era condicion de qu'eri e es sòns successors siguessen, *"propter illam, mei fidelissimi vassalli".*

Mès endauant, en mes de seteme de **1192**, eth madeish monarca se retenguec eth domeni dirècte dera Val. Era arrèhilha de Centul, Peronelha, comdessa de Bigòrra, ère jos era tutela d' *Alfons I* e aguest la prometec damb Gaston IV de Montcata, vescomde de Bearn, hènt-li donacion deth comdat e tèrra de Bigòrra, mès eth rei hec a constar exprèssament que n'exceptuaue Aran *"cum constet predictam terram de Aran ad ipsum comitatum nichilominum pertinere".*

Deth periòde transcorrut entre **1192** e **1201** coneishem cèrt nombre de documents enes quaus se contien nomentaments entà exercir bailies, privilègis e exempcions. En octobre de **1196**, *Pere I* concedic a *Portolà dera Mòga* era bailia de Garòs e es entorns.

Era bailia ère era division qu'auie hèt deth territòri era administracion reiau, en tot coïncidir damb eth terçon. Era Val siguec pendent quauqui ans jos eth contraròtle dirècte des reis d' Aragon enquia qu'eth dia 22 de seteme de **1201**, *Père II*, rei d' Aragon, cedic era Val d' Aran, damb es sòns òmes e rendes ath comde *Bernat IV de Comenges*, reconeishent-se aguest, vasalh e feudatari deth rei, eth e es sòns successors, per Aran e Comenges. D' aguesta forma s'artenh un blòc compacte damb eth Bearm e era Bigòrra, mès eth rei d' Aragon a d'arténher readquirir eth domeni util d'Aran, ja qu'en cas contrari dèishe de nau as aranesi en mans d'un senhorio contra eth quau auien lutat. *Bemat IV* s'auie maridat per prumèr còp damb *Estefania* qu'apòrte ena sua dòt eth comdat dera Bigòrra e

[1] *Era emparança ère eth sistèma de proteccion peth quau es òmes liures cercauen eth supòrt d'un gran magnat, e comencèc a meter-se en practica a miejans deth sègle XII.*

eth vescomdat de Marsan. En sòn tresau maridatge, se maride damb *Maria de Montpellièr*, mès aguesta siguec repudiada. En Montpelhièr, 15 de junh de **1204**, se firme eth contracte matrimoniau entre *Pere II* e *Maria de Montpelhièr,* d'aguesta forma eth rei recuperaue Aran.

Es doctrines albigeses portèren tara Crotzada. Aguesta siguec convocada des de Roma e aprofitada pera monarquia francesa tà esténer es sòns domenis per Occitània. *Ena batalha de Muret,* moric *Père I eth Catòlic* (12 de seteme de **1213**) maugrat eth supòrt des comdes de Foish, Comenges, Beam e Tolosa. Aquerò produsic era desaparicion dera egemonia catalana en Occitània.

Eth 30 de noveme de **1220**, *Jaime I eth Conqueridor* concedic a *Guilhèm de Vielha* era bailia que s'estenie de Garòs enquia Arròs. Damb *Jaime I*, podem documentar era division fondamentau deth territòri aranés en tres terçons.

Entre **1220** e **1239**, *Jaime I* hec donacion dera Val ath noble *Guilhèm d 'Entença*, cession coma recebut dera ajuda economica prestada per Guilhèm ath rei, mès es aranesi mostrèren era sua fòrta oposicion.

Es nòbles *Guilhèm d'Entença* e *Guilhèm Bemard d'Entença*, se presentèren en Santa Maria de Mijaran e dauant de toti es òmes d'Aran les mostrèren es ordes deth rei en vertut des quaus les ère autrejat eth territòri aranés en senhoratge. Mès es aranesi non èren dispausats a someter-se a un regim senhoriau. Dauant era actitud fèrma des òmes dera Val, es Entença se retiren e comuniquen eth fracàs ath rei qu'acceptèc era volontat des aranesi dauant eth perilh de qu'aguesti cerquèssen era proteccion deth comde de Comenges, vassal deth rei de França.

Eth 9 de seteme de **1239**, *Jaime I* que se trape ena ciutat de Montpelhièr
e se dirigís as aranesi entà agraïr-les era sua fidelitat ara Corona d' Aragon. Eth rei les prometec retier tostemp era Val jos era sua dirècta jurisdiccion, en tot rebaishar a 11000 es 15000 sòus que les auie demanat coma subsidi entàs campanhes dera Corona.

Eth tractat de Corbeil (1258) entre *Luís IX* de França e *Jaime I* de Catalonha-Aragon siguec era ratificacion deth desastre de Muret e eth fracàs dera politica occitana deth Conqueridor. Per aguest tractat, *Jaime I* renonciaue as territòris d'Occitània e *Loís IX* cedie es drets qu'auie sus es comdats catalans.

Ei suposada era visita, en junh de **1265,** de *Jaime I* entara Val d' Aran damb motiu d'un viatge tà Perpinhan. Eth rei autrege tres privilegis ara val. En prumèr, concedís seguretat en toti es domenis e constituís jos especiau guiatge as òmes dera Val d' Aran. En dusau concedís, entre d'autes causes, er us dera moneda jaquesa. En tresau, ordene as òmes des lòcs dera junta dera Ribagòrça e de Palhars qu'admeten as òmes dera Val d' Aran en dita junta. En 5 de junhsèga de **1267**, eth rei nomente a *Raimund de Bossòst* baile dera zòna comprenuda entre Arròs e Canejan.

3.3-FRANÇA VÒ ARAN:

Era especiau situacion dera Val hec qu' era monarquia francesa sagèsse d'aucupar Aran a partir dera fin deth sègle **XIII.** Eth prumèr assag siguec coma conseqüéncia dera excomunion qu'eth *Papa Martin IV* hec contra eth rei *Père II eth Gran* damb motiu dera aucupacion dera isla de Sicília e era concesion papau des estats dera corona catalanoaragonesa ath rei *Felip III*. Eth rei francés premanic a consciéncia era invasion dera Val. Era gestion prèvia correc a cargue deth bisbe de Comenges, *Bertrand de Miremont*. Ara fin d'octobre de **1283**, eth bisbe convoquèc as clèrgues aranesi entà comunicar-les era excomunion de *Pere II,* en tot exortar-les a entregar Aran ath senescau de Tolosa. Es aranesi repliquèren que s'era tèrra de Hispània auie problèmes eri non auien arren a veir e que jamès renegarien deth sòn rei. En negar-se a entregar pacificament Aran, entre er 1 e 11 de noveme de **1283**, eth rei francés dispausèc 300 soldats en castèth de Les. Eth fracàs dera crotzada deth rei francés contra Catalonha semblaue comportar era restitucion des territòris catalans aucupats, entre eres era Val, mès es francesi alleguèren qu' era conquèsta d'Aran non auie arren a veir damb era crotzada e siguec de besonh ua intensa activitat diplomatica. En

1298, se signèc eth convèni d' Argelès entre *Felip eth Bell* de França e *Jaime II eth Just* de Catalonha-Aragon, en quau se determinèc qu'era Val passèsse a un domeni sobeiran neutrau, en aguest cas a *JaimeII de Malhorca.*

Era administracion des reis de Malhòrca siguec beneficiosa tara Val d' Aran ja qu'es governadors retornèren e respectèren es institucions tradicionaus. *Arnau de Sant Marçal* a requeriment des vesins dera Val reconeish es usi e costums qu'eth rei d'Aragon les auie mantengut en un document de 30 de junhsèga de **1298.** Eth 5 de noveme deth madeish an, *S.Marçal* confirme es costums araneses a demana des òmes dera Val.

Es negociacions entre es monarques francés e catalanoaragonés non prosperauen. Er an **1312,** *Jaime II* obtenguec, en ua decision prenuda en Concili de Viena, eth nomentament d'ua comission mixta formada per compromisaris des dues faccions.

En Poyssy, eth día 26 d' abril de **1313** eth rei *Felip* determinèc qu'era possession dera val siguesse entregada ath rei d' Aragon.

Eth dia 17 de junhsèga de **1313,** *Guilhèm de Castellnou* e eth sòn cortègi, arriben en Castèth Leon, damb es còssos des poblacions e d' autes persones congregades apròp dera fortalesa. *Père de Castelh* absòlv as aranesi deth jurament de fidelitat prestat en Malhòrca.

3.4-ERA QUERIMÒNIA:

Era paraula Querimònia ven deth latin *queror,* eth significat deth quau ei queishar-se, planher-se, e durant era edat mieja, s'utilizaue entà designar uns inventaris de grèuges ocasionats a quaussevolh per ua auta persona e que formauen part des procèssi judiciaus. Es privilègis èren disposicions deth rei pes quaus se derogaue parciaument eth dret comun en benefici de quauqua persona, comunautat o estament. Eth 25 de junhsèga de **1313,** es còssos des poblacions araneses s'amassèren ena glèisa de Sant Miquèu de Vielha entà escuélher e dar instruccions ara Deputacion, era quau se n'encuedaue de balhar jurament de fidelitat a *Jaime II eth Just*. Com se suspectaue, ath delà der acte dera presentacion deth jurament e aumenatge, era amassada d'autoritats dera Val ordenèc as sòns representants que supliquèssen ath rei era confirmacion des sòns furs, privilègis e libertats, en tot autorizar-les tanben entà actuar en representacion des universitats araneses en tot çò que hesse referéncia as mesures a adoptar en profit deth rei e comoditat des sòns subjèctes.

Eth deluns 12 d'agost de **1313**, ena capèla deth Palai Reiau de Lhèida, era nomentada Deputacion, constituïda pes sindics, procuradors, actors e defensors dera Val d'Aran e en representacion des aranesi li prestèren jurament, en tot reconeisher-lo coma rei e senhor naturau.

Eth document coneishut coma Querimònia l'autregèc eth rei *Jaime II* des de Lhèida eth 23 d'agost de **1313** e en eth s'i amassen determinats drets consuetudinaris acceptats o modificats peth monarca. Eth darrèr article ditz qu'era Val jamès serà separada dera Corona catalanoaragonesa.

3.5-ERA BAILIA GENERAU D'ARAN:

En junhsèga de **1313**, *Père de Castelh* hè entrèga dera Val a *Guilhèm de Castellnou,* que se convertís en prumèr Baile Generau d' Aran, en tot mantier eth cargue de "sobrejuntero" dera Ribagòrça. As tres Bailies Generaus coneishudes -Catalonha, Valéncia, Malhòrca-des territòris considerats coma catalans, cau híger era Bailia d'Aran.

Eth 23 d'abriu de **1327**, *Jaime II* nomente ara familha Pònt de Vielha bailes perpetuaus deth terçon de Vielha. Auent en compde qu'eth rei nomente tres bailes, un per terçon, hège indispensable qu'un d'eri auesse preeminéncia sus es auti damb er objècte d'actuar coma representant reiau en tota era Val, ei a díder, eth baile de Vielha.

Entà dar era plia integracion ara Val enes dominis reiaus, *Jaime II* creèc era Bailia Generau d'Aran, damb era que portèc ara practica es assagi anteriors de *JaimeI* e *PèirII*.

3.6-ES REIS CONFIRMEN ES PRIVILÈGIS:

En hereuèr de **1330,** eth rei *Alfons III eth Benigne* concedic as aranesi que non poguessen èster separats dera Corona reiau. En madeish mes, eth rei confirmèc es privilègis qu'auien es aranesi en atencion des servicis que l'auien hèt e des quinze mil sòus que l'auien dat. En junhsèga de **1336**, eth rei *Père III eth Ceremoniós* confirmèc toti es privilègis autrejadi ara Val d' Aran. En octobre de **1381**, eth rei autregèc ara Val que non poguesse èster separada dera Corona reiau ja qu'era Val d' Aran ère clau de França e auien dat ua grana partida de sòs a favor deth rei entath subsidi de guèrra. A compdar d'ací es aranesi se procurèren era confirmacion des reis succesors. I auec, totun, un incident en temps deth rei *Père III,* eth quau en **1386** venec era val, damb carta de gràcia, ath comde deth Palhars; mès es aranesi s'oposèren violentament a qu'aguest ne prenesse possession, e aueren dera sua part ar infant primogenit *Joan*. En 1 de març de **1387,** eth rei *Joan I eth Caçador* autrege un privilègi peth quau era Val non pogue èster separada dera Corona reiau, ne Principat de Catalonha, per aquerò es aranesi dèren ath dit rei dus mil florins d' òr.

3.7-FIN FINAU DERA DINASTIA BARCELONESA:

Eth 6 de junh de 1399, eth rei *Martin I er Uman* confirmèc as aranesi es privilègis qu'auien. Era mòrt deth rei en **1410** e damb era eth finau dera dinastia barcelonesa provoquèc qu'era val se trapèsse desamparada dauant es opressions que l'inferie era comdessa de Comenges, contra es quaus, es aranesi ja auien demanat defensa ath defunt rei e ara Cort de Catalonha. En sòn defècte anèren, entre d'auti, tara ciutat de Barcelona demanant ajuda e comprometent-se a contribuïr damb toti es tributs de Catalonha. Ara seguida, es deputats dera Generalitat provediren ara defensa de dita val, e des d'alavetz demorèc incorporada a Catalonha.

Era comdessa non cedic ena luta contra era val. En Parlament de Catalonha, congregat en Tortosa, ena session deth dia 26 de noveme de **1411**, s'i presentèc *Arnau Palomer*, en nòm deth sindic dera Val d' Aran, portant ua carta des còssos e proòms dera madeisha, ena quau demanauen nauament èster secorreguts, car temien èster devastats pera comdesa de Comenge; e tanben, tà demostrar qu'era dita val ère anèxa ath Principat de Catalonha e ua de sues pertenéncies, aportèc ua bona sèrie de documents dident qu'èren es privilègis d'aquera. Eth Parlament encarguèc examinar aqueri documents, e ena session de londeman dèren compde de qu'eth contengut en eri èren es privilègis e diuèrses mercés concedits ara val e a sòns abitants pes reis d' Aragon. A compdar d'ací auem notícies des confirmacions des privilègis per parts des monarques següents. En 28 d'abriu de **1414,** eth rei *Ferran I* confirmèc as aranesi toti es privilègis qu'auien. En 28 d'agost de **1420**, era reina *Maria de Castelha*. En 16 de junh de **1519**, era reina *Joana I* e eth sòn hilh *Carlos* confirmen es privilègis. En 10 de març de **1575,** eth rei *Felip II de Castelha* confirme dus privilègis autrejadi pera reina *Germana de Foish* ara Val d' Aran. En 21 de deseme de **1496**, eth rei *Ferran II eth Catolic* confirme toti es privilègis autrejadi ara Val d' Aran. Dètz ans mès tard confirme toti es privilègis qu'auien es aranesi.

En 30 dejunh de **1599**, eth rei *Felip III de Castelha* confirme toti es privilegis dera Val d'Aran, e en especiau eth privilègi dera franquesa de leuda e drets de peatge, pontatge e d'auti drets. Ei pro coneishuda era reiterada actuacion des aranesi en demana de privilègis comerciaus o politics, e en defensa des procèssi judiciaus.

En 4 de noveme de **1638,** eth sindic d'Aran envie ua carta ara Deputacion dera Generalitat de Catalonha entà demanar ajuda pes agravis que produsís eth govemador d'Aran, valencian. Eth sindic ditz qu'eth governador vò separar dita val deth principat de Catalonha e subjectar-la as leis e furs d'Aragon.

En 11 de març de **1650**, eth rei *Felip IV de Castelha* confirme toti es privilègis autrejadi ara Val d'Aran.

En 10 de gèr de **1668**, eth rei *CarIes II* confirme

es privilègi aranesi. En 20 de herèuer de **1700**, eth monarca tome a confinar-les e sustot eth privilègi dera franquesa de drets.

3.8-ETH CENTRALISME DE FELIP V:

Eth 16 de gèr de **1716**, Catalonha perdec es sòns drets, furs e institucions dempús dera *Guèrra de Succession* espanhòla. *Felip V* dictèc eth *Decrèt de Naua Planta*, iniciant ua epòca de centralisme.

Era definicion d'Aran coma un districte a part des dotze corregiments catalans ère ua senhau qu'era monarquia volie seguir exercint un contraròtle dirècte dera Val. En oposicion ad aguesta mesura, es institucions araneses reclamèren, sense èxit, era annexion ath corregiment de Talam.

En ua reiau orde de 13 de març de **1717** comunicada peth prince *Francesc Pius de Savòia*, marqués de Castel-Rodrigo e capitan generau de Catalonha, ordenèc qu'eth baron de Les continuèsse en govèrn de Castèth Leon, e confirmaue as aranesi es sòns usi e costums. Tanben *Felip V* mantenguec eth cargue de jutge o assessor dera Val.

Ara fin, era Val demorarà ath marge deth corregiment pirenenc de Talam. Serà ua comunautat politica regida peth govemador e er assessor juridic. Es competéncies deth Conselh Generau demoraràn cada còp mès redusides en benefici des representants reiaus qu'a compdar de **1725** presidiràn es sessions deth Conselh Generau.

En 12 d'octobre de **1755**, *Ferran VI* confirmèc es privilègis dera Val. Era gràcia autrejada de mantier uns privilègis tant antics, en contrast damb era rigidessa dera *Naua Planta*, eth rei *Ferran VI,* hilh e successor de *Felip V*, volguec justificar-la en un "Real Despacho" escrit en Barcelona eth 20 de hereuèr de **1756**, *"por su especial situación geográfica y incomunicación temporal con la nación a la cual pertenece"* e a mès, *"por la situación y esterilidad de aquel país y para mantener la población en él"*.

3.9-NAUES INVASIONS FRANCES

Ath torn de març de **1793,** es *soldats dera Convencion francesa* envadiren Aran. Es aranesi comencen a témer ua cession dera Val a França. *Francesc Aner i Esteve, sindic d' Aran*, se n'anarà entara Cort d'Espanha tà parlar der ahèr. Maugrat que semble qu'ara cort espanhòla tant li hè quedar-se o non era Val, un còp signada era patz entre Espanha e França, seràn es francesi qui la retornaràn a cambi dera isla americana de Santo Domingo (1795). Maugrat aquerò, es francesi non abandonaràn Aran enquia **1796.**
En 25 de mai de **1810**, es francesi tornen a préner Aran. Ei sabut que Napoleon Bonaparte, en **1812,** segreguèc Catalonha deth reiaume espanòu deth sòn frair *Joseph I* e la incorporèc entar empèri francés. Eth Principat siguec dividit en quate departaments. Mès era Val ja auie estat separada de Catalonha e junhuda dirèctament ath departament francés. A despiech de que *Napoleon* abdiquèc eth 8 d'abriu de **1814**, e que Barcelona siguec era darrèra poblacion de Catalonha desocupada pes bonapartistes, eth 28 de mai, era Val non serà retornada enquia un an dempús. Aquerò indique qu'es borbons francesi non cediren era Val sense un darrèr assag de retenguer- la.

3.10-ETH PERIÒDE ABSOLUTISTA E ES GUÈRRES CARLINES:

Eth 19 d'abriu de **1815,** amassat eth Conselh Generau per prumèr còp dempús dera evacuacion francesa, s'acordèc dar es gràcies a *Ferran VII* e felicitar-lo per auer recuperat eth règne des sòns pairs-sénhers. En **1817,** quan ja ère evidenta era division entre absolutistes e partidaris d'un regim constitucionau, eth rei confirmaue es privilègis d'Aran.

Ena session deth Conselh Generau deth prumèr de seteme de **1822**, es representants dera Val acordèren de hèr-se independents deth corregiment de Talarn e reconéisher era Regéncia d'Urgelh, dirigida peth *baron d'Eroles*, cap des absolutistes catalans, ar objècte de combàter eth

govèrn liberau instaurat er an **1820** e retornar a *Ferran VII* es sues atribucions reiaus, amendrides pera Constitucion. A despiech dera derròta deth *baron d'Eroles*, era Val continuèc damb era madeisha postura de baluard realista. En **1823,** se restablie er absolutisme en Espanha.

Eth rei morie en seteme de **1833.** Era sua hilha auie sonque tres ans e entà governar Espanha enquia qu'aguesta auesse 18 ans, eth rei nomenèc regenta ara sua hemna *Maria Cristina*. *Isabèl II* siguec proclamada reina d'Espanha en octobre de **1833**.

En **1834**, ua reiau cedula dera reina Governadora suprimic eth Conselh Generau dera Val. Maugrat era abolicion d'aguesta institucion, es representants municipaus des pòbles aranesi, des der an **1877** regits per un *"Ayuntamiento"* coma ena rèsta der Estat, continuarien amassant-se periodicament en Vielha enquia **1936**, mès aguestes amassades ja non aurien cap de poder efectiu. Es partidaris de *Carles V*, ath torn d'agost de **1835** s'apoderèren dera Val d' Aran, dempús d'auer des.hèt es fòrces liberaus. Era poblacion non oposèc cap resiténcia. Entà recuperar-la, calec que *Pascual Madoz Ibáñez*, antic capitan d'artilheria e govemador d'Aran, venguesse pera zòna de França damb ua fòrta colornna. Es carlins vengueren eth 28 de noveme en pònt d'Aubèrt.

Alavetz siguec quan definitivament era Val d'Aran demorèc incorporada ara província de Lhèida, en establir en Vielha un jutge de Prumèra instància, cargue qu'exercic eth madeish Madoz, enquia qu'en 26 de noveme de **1836** se trasladèc entà Madrid, en èster proclamat deputat a Corts per Lhèida.

Eth 20 d'agost de **1870,** s'aprovaue ua lei qu'afectaue ara composicion des naues deputacions. Era província de Lhèida ère dividida en 36 districtes electoraus. Era circomscripcion d'Aran se fusionèc damb era deth Palhars Sobirà, entà formar eth districte electorau Sòrt-Vielha. Es terçons desapareishien coma circomscripcion administrativa e es pòbles aranesi demorarien acorropadi en dètz-e-ueit municipis.

3.11-ES MANCOMUNITATS:

En **1912,** es deputats lheidatans acordauen era incorporacion dera província de Lhèida ath projècte dera Mancomunitat de Catalonha, hèt que se realizarie en tot èster president dera Deputacion de Lhèida un aranés, *Jusèp Maria España*. Aguesta institucion politica catalana se constituïc en Barcelona, eth 6 d'abriu de **1914,** pera union des quate províncies catalanes. En 24 de març de **1926,** es ajuntaments de Vielha, Betlan, Vilac, Tredòs, Gessa, Escunhau, Arròs e Vila, Bagergue, Arties, Vilamòs, Sa1ardú, Bossòst, Gausac, Es Bòrdes e Arres, se constituïren en Mancomunitat tà poder aplicar eth Reiau decret de 17 d'octobre de **1925.** Es municipis mancomunats poiràn regular es aprofitaments forestaus des montes dera sua proprietat.

3.12-ERA II REPUBLICA E ERA GUÈRRA CIVILA:

Eth 14 d'abriu de **1931** se proclamaue *era II Republica en Estat Espanhòu*. En Barcelona, era proclamacion dera Republica, hèta per *Lluís Companys,* siguec seguida pera proclamacion dera Republica Catalana, hèta per *Francesc Macià*, que siguec sustituïda pera Generalitat de Catalonha, jos era presidéncia deth madeish Macià.

Aprofitant era visita que hec tara Val eth president *Francesc Macià*, er 11 d'octobre de **1931**, ua Comission Delegada, presidida peth deputat aranés, *Joan Nart Rodés*, se dirigie ath president en tot demanar-li que era Val volie èster e ère catalana e espanhòla, e que çò que volien ère que les tornèssen aquerò que ère sòn.

En **1932,** es aranesi demanen era sua antica organizacion politica en Estatut d'Autonomia que se redacte, mès non se les reconeish cap particularitat.

Era division territoriau que definic ua Comission d'Estudi presidida peth geograf *Pau Vila*, pendent es ans dera Dusau Republica, designèc era Val d' Aran coma ua des comarques

pirenenques de Ponent, amassa damb es Palhars, Alt Urgelh e Cerdanha.

En 19 de noveme de **1936**, er Ajuntament de Vielha recep un ofici deth delegat dera Generalitat de Catalonha ena Val d'Aran, ena quau participe eth sòn nomenament e pren possession.

En 4 de gèr de **1937,** un nau delegat dera Generalitat de Catalonha ena Val d'Aran comunique eth sòn nomenament.

En 10 de hereuèr de **1937,** eth delegat demane un informe des mèstres. En madeish dia era Delegacion, ena sua seccion d'orde public, demane relacion des existéncies de haria, arròs, sucre, truhes, garbanços e mongetes e era obligacion de declarar de toti es ciutadans. Era madeisha seccion comunique que s'a de complir damb er acòrd deth plen deth Conselh dera Val a on demanen ua relacion des persones especializades ena tala d'arbes. Aguest ei eth prumèr còp que se parle deth Conselh Generau, semb1e que pendent es ans **1936-1937** se recupère era institucion

En 3 de març, eth delegat convòque as alcaldes aranesi entà ua amassada. Eth madeish dia era Delegacion Especiau dera Generalitat demane ua relacion deth bestiar mulam e cavalam. En 6 de març, s'ordene des dera Delegacion qu'eth prètz dera carn ath detalh serà eth madeish qu'abantes deth 18 de junhsèga de **1936.** Eth 8 de març, era Delegacion comunique er acòrd unanim deth Conselh dera Val que ditz que sonque se poirà véner pan racionat (250 gr. per persona/dia). En 17 de març, eth delegat comunique que i a ua amassada urgenta. Per prumèr cop en aguesta correspondéncia apareish eth sagèth deth Conselh dera Val.

En 3 d'abriu, era Delegacion comunique ua amassada. Se tome a utilizar eth sagèth deth Conselh dera Val. En 6 d'abriu, eth delegat comunique qu'en 11 d'abriu se celebrarà ua hèira extraordinària de bestiar mulam e cavalam. Eth madeish dia, comunique que segontes un acòrd deth Conselh dera Val s'a de hèr ua relacion des productes per tot un an de resèrva. En **1937** (sense dia e mes), era Delegacion comunique un acòrd deth Conselh dera Val sus eth prètz der anhèth e crabòt. S 'utilize eth sagèth deth Conselh dera Val.

Pendent era *Dusau Republica* auec lòc era *Guèrra Civila* espanhòla de **1936** a **1939**. En abriu de **1938**, es tropes nacionaus arribauen ena Val d'Aran. Un còp acabada era guèrra començarie eth *periòde franquista*. Regim politic e ideologic de caractèr totalitari establit en Espanha peth generau Franco, eth quau exercie eth poder (**1939-1975**). Era instauracion deth franquisme signifiquèc tà Catalonha -atau coma tara rèsta der Estat- era pèrta des libertats democratiques e era supression des sues institucions de govèrn.

3.13-ER ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALONHA E RESTABLIMENT DES INSTITUCIONS ARA

Es deputats e senadors de Catalonha elegits enes prumères eleccions democratiques dera monarquia deth rei *Joan Carles I*, celebrades eth 15 de junh **1977**, auien iniciat es trabalhs preparatòris entara redaccion d'un Estatut d'Autonomia que serie coneishut coma Estatut de Sau. Era associacion de vesins dera Val nomentada "Es Terçons" reivindicarie de nau es drets aranesi en ua grana concentracion assambleària qu'amassèc ara totalitat des caps de casa d'Aran eth 22 de seteme de **1978** en Vielha. Aguesta associacion participèc laguens deth projècte der Estatut d'Autonomia de Catalonha.

Era disposicion addicionau prumèra der Estatut d'Autonomia de Catalonha ordene er establiment dera organizacion administrativa dera Val. Eth 13 de junhsèga de **1990**, eth Parlament de Catalonha apròve era Lei de Regim Especiau dera Val d'Aran restablint eth Conselh Generau e era figura deth sindic.

Eth 26 de mai de **1991**, laguens des eleccions municipaus, se heren es eleccions ath Conselh Generau d'Aran. Es conselhèrs se repartiren dera següenta manèra: Eth terçon de Pujòlo damb 2 conselhèrs; eth terçon d'Arties e Garòs damb 2 conselhèrs; eth terçon de Castièro damb 4 conselhèrs; eth terçon de Marcatosa damb 1

conselhèr; eth terçon de Lairissa damb l conselhèr e eth terçon de Quate Lòcs damb 3 conselhèrs.

Eth 17 de junh de **1991** se toenèc a constituïr eth Conselh Generau d' Aran damb era eleccion deth sindic d' Aran.

4 istòria dera lengua aranesa:

Er aranés ei era varianta dera lengua occitana (tanben coneishuda coma Lengua d'Òc) pròpria dera Val d'Aran. En tèrmes lingüistics, er aranés ei ua modalitat deth gascon, un des dialèctes principaus der occitan. Com eh catalan, damb eth quau mantié granes afinitats lingüistiques, er occitan ei un idióma romanic, ei a díder, hilh dera evolucion deth latin parlat. Atau, er aranés ei ereu dirècte dera lengua de Roma talament coma se desvolopèc ena Val d'Aran a partir dera sua latinizacion.

Neishut en un airau qu'abrace de Bordèu enquia quauques vals aupines, er occitan siguec era prumèra lengua romanica tenguda coma lengua literària e de cultura *–jos eth nòm deh provençau-* .Mès era progressiva sosmission d'Occitània ath Reiaume de França a compdar deth sègle XIII empedic eth normau desvolopament der occitan, especiaument a partir dera Revolucion Francesa. De resultes dera Revolucion i aguec ua politica lingüistica particularament repressiva contra es autes lengües que non siguessen eth francés, qu'encara ei majoritàriament vigent. Er occitan, com eth catalan, eth breton, eth basc…, siguec perseguit, escartairat e escarnit damb eth nòm de *patués*.

Era política lingüistica francesa a agut resultats desmoledors entara lengua occitana. Aué er occitan ei ua lengua fòrtament minorizada ena mànger part deth sòn territòri istoric –de hèt, s'a estimat que sonque 2-3 milions de apruprètz 14 milions d'abitants d'Occitània la saben parlar-, non gaudís de lèu cap de reconeishement ne supòrt oficiaus, e patís seriosi trebucs entà accedir as mieis de comunicacion. Fòrça des parlants der occitan encara se senten avergonhadi dera sua lengua, e era immensa majoria tot just la saben liéger o escríuer. Encara i a divergéncies entre es occitanistes entad açò que tanh ara normativa e, malurosament, non s'a artenhut implantar ua varietat estandard qu'amasse as parlants d'occitan per dessús dera sua plan rica diuersitat dialectau.

Maugrat que se tròbe en ua situacion extrèmament delicada en moltes zònes, er occitan contunhe en èster ua lengua viua e tenguda per milèrs de persones. Gaudís d'ua eréncia culturau plan prestigiosa –includit eth prèmi Nobèl Frederic Mistral- e d'ua literatura viua e de qualitat remercabla. I a fòrça institucions –normaument privades- que balhen supòrt ar occitan.

Ena Val d'Aran son oficiaus er aranés, eth catalan e eth castellan, mès era sua lengua pròpria non ei eth catalan senon er aranés. Era politica de normalizacion lingüistica dera Val a de partir tostemp d'aguesta singularitat. Era Val dispause d'institucions pròpries dotades de competéncies en ahèrs culturaus e lingüistics. Autant es sues disposicions com era legislacion lingüistica generau catalana emparen e fomenten er ensenhament e er us der aranés ena Val.

Es mesures prebotjades entara promocion der aranés tòquen diuèrsi ahèrs. En çò que tanh ara normativa dera lengua, s'an redigit ues Normes ortografiques unificades, basades enes normes der Institut d'Estudis Occitans e adaptades as particularitats der aranés.

En çò que tanh ath coneishement, er aranés a estat introdusit coma asignatura obligatòria en curriculum escolar de toti es estudiants d'Aran, e bon nombre des alumnes d'ensenhament primari

dera Val hèn ua part des sues assignatures damb er aranés coma lengua veïculara.

Atau madeish, se realizen abituaument corsi entà adults de diferents nivèus d'aranés. Fin finau, entad açò que tòque ar us dera lengua, era declaracion der aranés coma lengua pròpria e oficiau dera Val a permetut era sua espandida coma lengua d'us abituau en diuèrsi àmbits formaus. I a, tanplan, mesures ent+a promòir era creacion, era dinamizacion e era difusion culturau en aranés.

Dempús d'aguesta petita introduccion dera lengua pròpria dera Val d'Aran, podem hilar mès prim en tot explicar era istòria d'aguesta magnifica lengua aranesa.

4.1-ORIGENS DERA CIVILIZACION OCCITANA

Ei evident qu'entà compréner ben era situacion e era forma d'ua determinada cultura o civilizacion, ei de besonh conéisher d'auança es circomstàncies que des de bon principi entoren aguest país o cultura en qüestion.

Per çò que tanh a Occitània, aguestes circomstàncies son fòrça determinades e podem díder que desde bon principi merquèren eth camin qu'era civilizacion occitana aurie de seguir a compdar d'aquiu.

Ena **edat mieja** se hec ua division deth territòri francés en dus grani airaus culturaus: OIL e ÒC.
- **País dera lengua d'OIL**: domeni lingüistic e culturau dera lengua francesa.
- **País dera lengua d'ÒC:** domeni der occitan.

Aguesta demoninacion respon as advèrbis d'afirmacion d'andues lengües: OIL (Oui en francés actuau) e ÒC (afirmacion actuau der occitan e der aranés).

Aguesta division culturau trape ua des principaus rasons ena estructura geografica d'Occitània. Es caracteristiques montanhoses des tèrres d'Òc ena sua perifèria afavoriren de bon principi era fixacion e era estabilitat des sòns poblants, damb era sua cultura e era sua lengua. Cau pensar qu'es entremieges ara ora de desplaçar-se laguens deth territòri francés èren plan remercables. **Era estructura geografica ei era que seguís:**

• **Nòrd:** Es tèrres d'Òc son separades des tèrre d'OIL peth Massís Centrau (concrètament peth Massís d'Auvèrnha e es montanhes deth Lemosin).

• **Sud**: Separades dera peninsula Iberica pes Pirenèus (era Val d'Aran forme era vessant atlantica des Pirenèus) e eth País Basc.

• **Oèst:** Er Ocean Atlantic (Mar Grana entàs antics occitans).

• **Èst:** Es Alps e era Mediterranèa.

Per tant, era termièra entre eth PATUÉS occitan e eth francés ei, encara aué fòrça mercada.

Eth tèrme « Patués »

Podem definir aguest tèrme coma: *"Parla utilizada sonque a nivèu familiar que non a manifestacion literària"*. Tèrme injust se parlam der occitan pr'amor que siguec precisament en aguest territòri a on neishec ua des prumères e mès subergessentes manifestacions literàries de tota era edat mieja: era lirica (poesia) des trovadors. Ena edat mieja se tenguie eth tèrme "Patués" coma despectiu entà designar totes aqueres lengües que non èren eth francés, en tot considerar-les coma lengües dera gent de baisha categoria sociau, economica e culturau, ei a díder, era lengua des pagesi, en tot qu'eth francés ère tenguda coma era lengua "fina", dera noblesa e dera cort reiau.

Non ei er occitan er unic patués, senon que'n son tanben lengües coma eth breton, eth catalan o d'auti dialèctes dera Normandia o Alsàcia, ei a díder, aqueres lengües ar entorn deth francés e que non èren aguesta.

Damb tot açò, e en tot pensar enes caracteristiques geografiques que venguem de

remercar, cau pensar qu'ena part Nòrd deth territòri francés, es invasors extèrns se poderen impausar damb mès facilitat as poblants autoctòns, en tot qu'en país dera lengua d'Òc, aguestes invasions se produsiren damb pòga importància e representèren sonque ua sèrie d'infiltracions qu'acabèren barrejant-se damb es poblants autoctòns sense qu'era sua lengua primitiva e era sua cultura recebessen excessives influéncies.

Sense dobte ei aguesta ua des rasons principaus qu'explicarie eth hèt dejà nomentat: qu'en Occitània se manten era civilizacion e era cultura originaus fòrça mès temps en forma blossa, surtot enes montanhes, mès que non pas enes territòris deth sòn entorn.

Se pòt afirmar que sigueren es poblants des montanhes occitanes es que tornèren mès tardiuament a poblar es planes (Occitània en sòn interior ei formada per ua grana plana) en tot portar-i era sua cultura e lengua (açò explique tanben era diuersitat lingüistica occitana) en tot qu'es montanhes demorèren vertadèrs territòris damb minimes influéncies extèrnes, e son precisament aguestes montanhes es que conformen es termières dera Occitania actuau (ena montanha gascona se manten er antic article occitan). Encara aué, es manifestacions lingüistiques mès importantes a nivèu sociau se dan enes montanhes, principaument enes Pirenèus: Comenges, Bigòrra, Bearn e Val d'Aran.

ES PRUMÈRI POBLANTS

Semble evident qu'es tèrres occitanes, laguens de tot eth territòri francés, sigueren abitades des d'epòques mès antiques. Eth dit « òme des cavèrnes » deishèc fòrça tralhes en grana part d'aguest terrador.

Ena epòca deth **neolitic** (apuprètz parlam de hè dètz mil ans) e posteriorament ena **edat deth bronze**, es dues vessants des Pirinèus èren abitades per uns pòbles damb ues caracteristiques e ua cultura que se pòt considerar coma era auantpassada des basqui. Aguesta prumèra civilizacion s'escampilhèc per tot eth Pirenèu enquiath bacin mediterrarèu, per tant, aguesta "lengua mair" serie eth primitiu euskèra, que, en èster latinizat se perdec coma lengua de societat e demore encara enes toponims : eth Pirenèu ei plen de toponims de pòbles e montanhes damb caracteristiques pròpies der euskèra en forma de sufixes o prefixes (-arre, -erri, -orri, coma Montgarri, Becibèrri, Estèrri…) qu'en principi designauen bèra caracteristica geografica. Eth madeish nòm ARAN proven der euskèra (Val) damb era intencion de designar precisament aguesta caracteristica geografica, e mès tard convertit en nòm pròpi en tot formar era tautologia Val d'Aran, ei a díder, era repeticion d'un madeish concèpte**.**

A compdar d'aguesta prumèra civilizacion, era istòria mos hè a veir que d'auti pòbles estrangèrs anèren aucupant diuèrsi parçans occitans en tot superpausar-se es uns as auti, sense eleminar-se complètament. Entre aguesti pòbles, es mès antics serien es **Ligurs,** que s'establiren enes Alps de Provença uns 2 000 ans abantes de Crist. Dempús d'aguesti, uns 1 000 ans abantes de Crist s'establissen, principaument en Nòrd d'Occitània, es **Cèltes**, en tot introdusir era cultura deth hèr. Uns 500 ans abantes de Crist, es **Ibèrs**, provinenti deth litorau mediterranèu dera peninsula Iberica, s'establissen en Sud d'Occitània e era sua cultura se convertís en un substrat important, surtot ena Gasconha.

Enes sègles **VI ath III abantes de Crist**, e gràcies ara fondacion dera ciutat de Marselha e ara preséncia de nombrosi comerçants, es còstes Èst d'Occitània (Provença) e de Catalonha receben ua fòrta influéncia grèga, çò que compòrte ua pregonda elenizacion d'aqueri pòbles primigènis, e des que n'auem importantes rèstes en Ampúries e ena còsta Provençau.

Eth darrèr d'aguesti pòbles preromans que cau nomentar son es **Gals**, qu'apareisheren en sègle IV abantes de Crist, principaument ena part deth Nòrd, mès era sua preséncia se limite lèu lèu ath domeni de petiti nuclèus deth Nòrd e der interior d'Occitània.

Auem parlat dera preséncia en Occitània de tota ua sèrie de cultures vengudes de dehòra, e poderíem resumir aguesti hèts en tres punts principaus:

1. Supervivéncia en Occitània d'ues races antiques que resistiren fòrça es invasions enes montanhes pr'amor des condicions geografiques nomentades.

2. Preséncia de d'auti pòbles estrangèrs que non s'eliminèren pas es uns as auti, senon que se da ua situacion de "convivéncia" que permet ua certana barreja de cultures.

3. Neishement d'importantes relacions comerciaus en Èst d'Occitània pr'amor dera preséncia des grècs e dempús des romans, era quau causa influís en hèt dera romanizacion. Aguesti hèts son es que comencen a fistonar çò qu'aurie d'èster era futura civilizacion occitana e, per tant, era futura cultura e lengua.

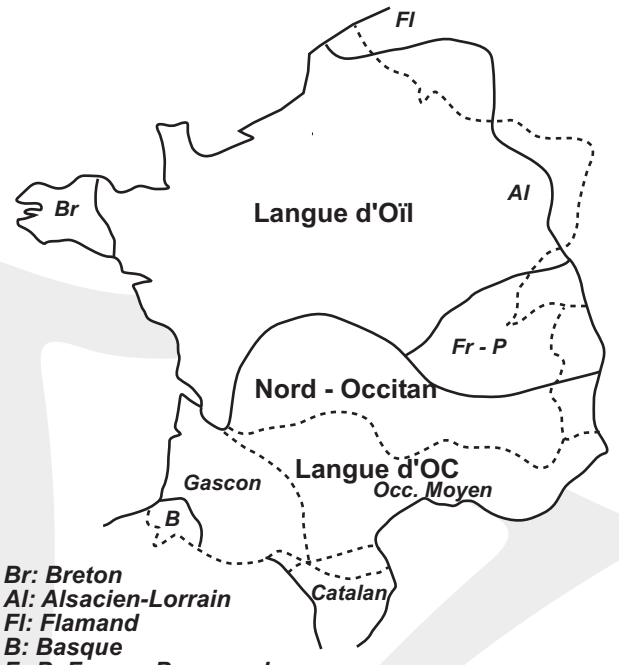

Br: Breton
Al: Alsacien-Lorrain
Fl: Flamand
B: Basque
Fr-P: Franco-Provençal
n italique: les dialectes de la lengua d'OC.

4.2-ES LENGÜES PREROMANES EN OCCITÀNIA

S'a vist dejà qu'eth latin qu'arribèc en Occitània patís ua transformacion fòrça singulara e originau. Sens dobte aguesta evolucion ven mercada de bon principi pera existéncia en territòri occitan d'ua sèrie de lengües preromanes tanben fòrça nombrosa e determinada.

Damb era conquèsta romana, eth latin vulgar o popular (latin deth pòble, a diferéncia deth classic o culte) se va impausant petit a petit coma lengua de civilizacion, per açò didem qu'aguesta lengua des romans constituís ua base importanta entara formacion e evolucion des futures lengües romaniques, mès cau remercar tanben qu'ath cant deth latin s'i trapen ues autes estructures que dan era auta base, tant importanta, dilhèu, coma eth madeish latin, entara formacion des lengües romaniques. Aguestes estructures son es **substrats**, ei a díder, aqueres formes lingüistiques existentes dejà abantes dera arribada des romans e deth latin.

Pendent eth procès de romanizacion d'Occitània, eth latin entre en un procès de **simbiòsi** damb aqueres lengües primitives de manèra que damb eth pas des sègles se van formant ues naues formes de parlar, en principi en forma de **primitius dialèctes**, que fòrça mès tard seràn es grops dialectaus occitans, neishudi ath costat de d'autes lengües romaniques, coma eth catalan, espanhòu, francés, italian... Aguest procès de simbiòsi ei plan de bon compréner se pensam qu'era gent non desbrembe era sua pròpia lengua e la substituís per ua lengua nau aprenuda (eth latin), senon qu'es dues formes se barregen e dan lòc, ath cap de fòrça generacions, a ues naues parles qu'en realitat non son ne era ua ne era auta en estat pur, senon que son formes naues bastides a base des dus elements (d'aciu eth tèrme simbiòsi).

4.3-ES SUBSTRATS OCCITANS

Podem definir eth tèrme **substrat** coma: Lengua substituïda, en un territòri determinat, per ua auta e que compde damb elements fonetics, lexics, morfologics, eca. que s'an incorporat ara auta lengua (latin).

Concrètament en Occitània aguesta situacion se da de forma clara damb eth procès de simbiòsi qu'auem dejà nomentat e en tot pensar qu'es naues formes lingüistiques neishudes a compdar d'aguesta simbiòsi an elements des dues lengües.

Occitània, e principaument es parts dera perifèria, compden damb uns substrats fòrça determinadi, es principaus serien es que seguissen:

• **ES PAÏSI NÒRD-OCCTANS** (Limosin, Auvèrnha e Delfinat an ua influéncia majoritàriament francocèlta. Lengües provinentes deth Nòrd d'Euròpa.

• **EN ÈST OCCITAN** (Provença e era part des Alps) predomine er element ligur, deth Nòrd d'Itàlia).

• **EN GASCONHA E CATALONHA** (mercadi pera termièra dera Garona) predominen es elements ibèrs e euskères (aguest darrèr principaument en Gasconha).

• **ERA PART CENTRAU (LENGADÒC**) non presente un o uns substrats determinadi, senon qu'aglutine formes pròpies de toti es auti pr'amor dera preséncia en aguesta part de pòbles vengudi des parts perferiqueè en recerca deth riquièr qu'aufrie era tèrra. Per tant era sua forma ei mès equilibrada.
Eth gascon e eth catalan, de bon principi, se mòstren dejà coma uns lenguatges fòrça desparièrs des auti, enquiath punt que sigueren consideradi coma "lenguatges estrangèrs ara lengua occitana". Aguesta originalitat deth gascon e eth catalan represente ua fòrta entremieja ara ora de sajar d'unificar era lengua occitana.

Eth hèt de qu'en tot eth Perinèu existisquen formes toponimiques damb es prefixes o sufixes « -arre, -èrri, -òrri…) demòstre qu'era lengua euskèra representèc un substrat important entàs lengües que posteriorament se desvoloparien en aguestes tèrres; nòms coma Montgarri, Becibèrri, Estèrri, Arres, Benabarri, e fòrça d'auti certifiquen aguest hèt (eth madeish nòm Aran).

Es formes lingüistiques dera Occitània actuau compden damb caracteristiques pròpies de totes aqueres populacions primitives e dera sua cultura en generau, d'aquiu era importanta diuersitat lingüistica de qué parlam aué.

4.4-INFLUÉNCIA DETH LATIN. ERA ROMANIZACION

4.4.1-ERA PROVÍNCIA ROMANA

Es romans, que poblauen Itàlia, auien conquerit dejà un important territòri ena ribèra dera Mediterranèa, de Narbona enquia Niça. Aguest territòri rapidament romanizat se lo coneish damb eth nòm de **"Narbonense"** o **"Província romana".** Possiblament d'aquiu proven eth nòm de Provença (part mès orientau d'Occitània), dera derivacion de província en Provença. Era situacion geografica d'aguesta part d'Occitània a tanben fòrça importància pr'amor que constituïc eth lòc de passatge entà anar de Hispània, romanizada anteriorament, enquia Roma.

Era Narbonense s'estien en principi enquia Tolosa (Garona), çò que represente era entrada en contacte des romans damb era resta d'Occitània non pas encara romanizada, a compdar dera Garona, ei a díder **Aquitània** (territòri extens qu'includís era Gasconha). Aguest contacte implique er establiment d'importantes relacions comerciaus entre era província romana dera Narbonense e Aquitània, principaument en çò que tanh ara vinha, ara sau e as cereaus.

Podem parlar donques d'ua Occitània fragmentada en dues parts:

1. Era **Narbonense**, romanizada dejà envèrs eth sègle I A.C, segontes es condicions que venguem d'explicar.
2. Era **part occidentau** d'Occitània, que demore coma un territòri encara "independent" dera dominacion romana e qu'ei capable d'auer relacions comerciaus pròpries pr'amor dera sua riqueza.

Era termièra entre aguesti dus territòris s'establís en cors dera Garona (Tolosa) e compren tota era Gasconha, part d'Aquitània.

Des deth punt d'enguarda dera lengua, era tardiua romanizacion d'Aquitània represente ua màger supervivéncia tanben des formes

lingüistiques pròpries (es substrats gascons), es quaus non entren en contacte damb eth latin enquia mès tard.

Maugrat açò es intents per part des romans de dominar Aquitània, existissen dejà des de bon principi, sustot pera riquesa d'aguest territòri, e era importància economica qu'açò representarie entar Impèri roman.

4.4.2-ERA CONQUÈSTA D'AQUITÀNIA

En an 56 a.C, eth generau roman ***Crassus,*** lòctenent de Cèsar, comence era conquèsta d'Aquitània en tot trauessar era Garona en ua campanha fòrça sagnanta entàs aquitans.

Aguesta guèrra compòrte qu'es pòbles der Oèst s'alien entà resistir era invasion damb er supòrt des poblants des Pirenèus occitans de Bearn e País Basc, de forma que son capables de resistir e arturar era invasion romana pendent 30 ans mès, sustot enes Pirenèus.

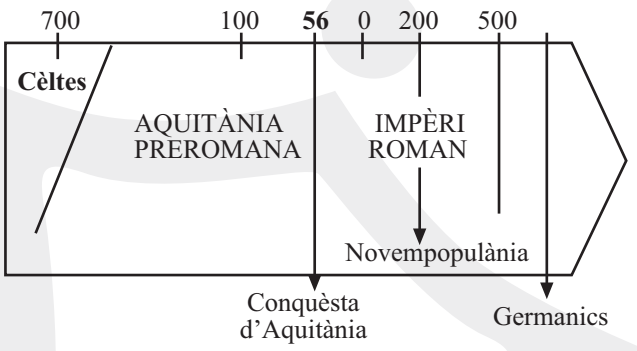

4.4.3-AQUITÀNIA ROMANA

Jos era dominacion romana, Aquitània se convertís en ua possanta província der Impèri roman. Es romans engrandissen viles importantes qu'existien dejà, coma **Dax**, **Sant Bertrand de Comenges** (Lugdunum), e ne creen d'autes, coma **Oloron** (Iluro), e d'autes petites viles nomentades « villae » que dan lòc ath neishement de nombrosi vilatges en tot eth Pirenèu, e qu'an coma caracteristica eth sòn nòm, acabat en **–ac** o **–acq**, coma Pontac, Semeac, Aurinhac, Marinhac...).

Es romans afavorissen tanben es comunicacions damb era creacion de nombroses rotes, com era que connècte Dax damb Sompòrt (Oloron) e Jaca, o era de Tolosa enquiara Mediterranèa. Finaument Aquitània s'engrandís en tot formar ua província mès grana qu'arribe enquiath Loira.

Entàs romans, Aquitània ei era region plaçada ath Sud deth Garona. Dempús de Cèsar, era administracion romana da aguest nòm a un territòri fòrça mès gran comprés entre eth Loira, er Atlantic e es Pirenèus, era grana Aquitània. En çò que hè ara region plaçada ath Sud deth Garona, se convertís prumèr ena **Novempopulània** (200 d.C.), dempús, damb era arribada des **Vascons**, se convertís en **Vascònia**, ei a díder, Gasconha (eth tèrme gascon ei era pronóncia germanica deth mot Vascònia).

En an 200 d.C. , maugrat qu'era Gàllia ei província romana des de hè fòrça temps, Aquitània se convertís en ua província romana "separada": pren eth nòm de "País des nau Pòbles", en latin "Novempopulania", qu'a coma caplòc era ciutat d'**Euze**. En an 400 s'i higen tres ciutats mès (Bazas, Oloron e Lescar).

Dempús dera conquèsta romana es aquitans seguissen un camin parièr ath des auti parçans romanizadi, en tot adoptar progressivament eth latin coma lengua, mès sense desbrembar es sues formes originaus.

Era Gasconha romana ei ua region fòrça rica. Rebrembem qu'auien existit importantes relacions comerciaus dejà abantes des romans, damb es grècs (Èst d'Occit`snia), e tot açò li da ua certana "experi´rncia" en mon comerciau. Produsís fòrça horment e, a compdar deth sègle II, fòrça vin. Enes Pirenèus s'i trapen fòrça mines de diuèrsi mineraus, coma eth hèr, e per tant se creen nombroses hargues que lo trebalhen.

En un aute àmbit, localitats coma Dax o Luishon son coneishudes pes romans pes sòns

banhs termaus (atau coma es existenti ena Val d'Aran, en Les, a on se trapèren diuèrsi autars votius (ath Diu Lex, d'a on se cre proven eth nòm deth pòble). Agueti banhs termaus èren consideradi coma productes de luxe. En litorau atlantic subergés era produccion d'ustres (encara aué) qu'èren exportades dirèctament entà Roma.

De toti es dialèctes occitans, eth gascon (o es dialèctes gascons) ei eth que consèrve mès traces des antiques lengües autoctònes, que son segur dera madeisha familha der euskèra actuau. Tot açò degut, sens dobte, a qu'era transformacion deth latin siguec fòrça mès lenta en aguest parçan, çò que compòrte ua màger supervivéncia des antiques formes.

4.4.4-ERA GÀLLIA

Er ensems dera Gàllia ei dividit en tres parts : es **bèlgues**, es **aquitans**, e ua tresau part formada per uns pòbles nomentadi **cèltes** (Gals). Aguesti tres pòbles se diferéncien fòrça entre eri, principaument pes sues lengües, es costums e es leis.Es gals son separadi des aquitans justament peth cors deth Garona, e des bèlgues peth Sena.

Damb tot açò, auem dejà conformada era Gasconha ena epòca romana.

4.4.5-FRAGMENTACION DETH LATIN

Era lengua des romans qu'arribe ena Euròpa occidentau ei era qu'aperam latin **vulgar o popular**: lengua parlada pera gent deth pòble e pes soldats, qu'en definitiua ei era classe de gent que gessec de Ròma damb es invasions.

Aguest element "unic", eth latin, coma auem vist, se barregèc damb formes ja existentes, çò que hè qu'era sua evolocion sigue disparièra enes diuèrsi lòcs a on s'establic. Deidem donques que se produsís ua fragmentacion deth latin.

Un des lingüistes occitans de mès renòm, Pèire Bec (Era lengua occitana), considère qu'eth territòri dera "Romània", ei a díder eth territòri romanizat se dividís en diuèrsi grops lingüistics.

Era classificacion des lengües romaniques ei un tèma encara discutit, e depen tostemp des critèris que se tenguen en compde ara ora de classificar-les. Semble, totun, qu'es especialistes son d'acòrd ara ora de hèr ua prumèra division en grops: **Balcano-roman, italoroman, galloroman e iberoroman**. Mès era discussion persistís encara en moment de plaçar es diuèrses lengües romaniques en un grop o en un aute.

D'ua manèra generau, donques, se dividís era Romània en dues granes parts: era Romània occidentau e era Romània orientau.

A) ROMÀNIA OCCIDENTAU

I.GALLOROMAN

a) Galloroman "francés": (o d'oïl)
- francés
- francoprovençau

b) Galloroman "occitan": (o d'òc)
- occitan
- gascon
- catalan

c) Galloroman "italian": (o cisalpin)
- retoromanic
- gallo-italian

II. IBEROROMAN

a) Espanhòu
b) Portugués

B) ROMÀNIA ORIENTAU

I.ITALOROMAN

a) Italian
b) Sard

II. BALCANOROMAN

a) Romanés
b) Dalmata

4.5-ERA ÈPOCA PÒSTROM

En arribar en sègle V dempús de Crist, er Impèri roman arribe ath finau d'ua longa e pregona decadéncia. Se pòt parlar dera desmembracion der impèri.

Totun, es estructures qu'es romans auien deishat en Euròpa
Occidentau contunharàn viuent entà tostemp mès e, a nivèu lingüistic, era formacion des naues formes de parlar, en forma de primitius dialèctes, ei dejà un hèt.

Entram alavetz en ua auta epòca de capdau entara istòria d'aguesta part d'Euròpa, era epòca des **granes invasions** per part des pòbles germanics.

A compdar deth sègle V, es invasors romans des.hèn er Impèri roman. Son prumèr de tot es **vandals**, qu'aucupen Aquitània (Gasconha) apruprètz en an 406. Dempús d'aguesta prumèra civilizacion, es **visigòts (**pòble gòd ath costat des ostrogòds, es quaus s'establissen en Itàlia) s'installen en tota era region que i a ath Sud deth Lòira e i demoren un sègle. Tolosa ei eth sòn caplòc.

En an 507, es visigòts son finaument dominadi pes **francs** e se refúgien en aute costat des Pirenèus en tot formar ua importanta civilizacion entara peninsula Iberica

- **Era Vascònia (sègles VI a XI)**

Ath torn der an 578, es **vascons o basqui**, probablament acaçadi pes visigòts, baishen era plana occitana envèrs eth Garona. Ei alavetz qu'aguesta region pren eth nòm de **Vasconia o Gasconha** (eth nòm Gasconha, ei era pronóncia en lengua germanica deth tèrme Vascònia).

A compdar d'aguest moment, es pòbles germanics pretenen en tot moment dominar aguesta region, mès aguest hèt non se da pas e es germanics fracassen en aguest intent, en tot auer coma resultat finau era derròta de **Carlemagne** en an 778 en Roncesvalles.
Mès tard, eth rei Sancho eth gran (1004-1035), sage de constituïr un reiaume que va des der Èbre enquiath Garona, e se da eth títol de « Rei de tota era Vasconia »

- **Es Viquings**

En sègle IX, es viquings, vengudi d'Escandinàvia, aucupen e des.hèn bona part dera Gasconha (Oloron, Dax, Baiona, Benearnum o Bearn).

Ath delà d'aguestes invasions de pòbles nordics, cau compdar damb ues autes invasions amiades a tèrme per pòbles vengudi deth Sud : es arabs

- **Es invasions arabes**

Dempús de dominar grana part dera peninsula Iberica, es **arabs** sagen de trauessar es Pirenèus. Pumèrament trauèssen es Pirenèus orientaus e receben ua importanta derròta en Tolosa, en an721. Sagen encara ua dusau incorssiun en an 731 en tot trauessar aguest còp era Gasconha e acaben per èster derrotadi en Poitièrs en an 732 pes tropes de Carles Martel. Damb tot açò, es arabs acaben per installar-se definitivament ena peninsula Iberica, sustot ath sud der Èbre. En Occitània, era preséncia des arabs se limite ad aguestes petites incursions de qué auem parlat.

4.6-ER OCCITAN ACTUAU:

Auem dejà vist qu'era situacion geografica d'Occitània siguec dilhèu era principau rason dera mantenença laguens d'aguest país d'ua cultura, ues lengües e, en definitiva, d'ua civilizacion fòrça originau e en forma blossa.

Aguestes caracteristiques que comencèren a fistonar era civilizacion occitana dejà ena antiquitat, se pòden considerar aué tanben coma capdaus ara ora de parlar des grops lingüistics que se desvolopen laguens d'aguest territòri.

Es termières occitanes son naturaus:

• En NÒRD : limite damb eth país d'OÏL (domeni lingüistic deth francés) peth Massís Centrau, damb es montanhes d'Auvèrnha e Limosin.
• En SUD : limite damb era peninsula Iberica pes Pirenèus e era Val d'Aran.
• En OÈST: limite damb er Ocean Atlantic.
• En ÈST: limite damb Itàlia e Soïssa pes Alps e era Mar Mediterranèa.

Coma vedem, es termières geografiques occitanes son naturaus e açò, coma ei dejà vist, permet eth desvolopament laguens deth sòn territòri d'ua civilizacion e ues lengües fòrça determinades.

Eth limit geografic entre era lengua d'ÒC e era lengua d'OÏL non a pas variat guaire des dera edat mieja, e se pòt establir apruprètz en ua linha que seguís eth cors dera Gironda e es Landes entath Sud. Entath Nòrd-èst seguís eth cors des departaments francesi de *Haute Vienne, Creuse, Puy de Dôme, Haute Loire, Ardèche, Drome, Hautes Alps, Haute Provença, Alpes Maritims, Var, Bauches de Rhone, Gard, Hérault, Aude, Ariège, Cominges* (damb era Val d'Aran), *Haute Garonne, Hautes Pirenées, e Pyrenées Atlantiques.* Compde damb 13 milions de poblants e amasse 32 departaments administratius de França.

• ER OCCITAN, LENGUA ESTANDARD?
Podem definir eth tèrme "lengua estandard" coma aquera lengua parlada per ua determinada comunautat lingüistica damb ues règles e ues normes comunes. En aguest aspècte poderíem considerar, per exemple ath catalan o ar espanhòu; mès non ar occitan. Damb açò volem díder que, maugrat que toti es grops dialectaus occitans an ua base comuna, eth latin e es lengües preromaniques, es diferéncies existentes entre eri expliquen era existéncia d'ues normes particulares entà cada grop (per exemple, laguens dera Gasconha, er aranés e eth bearnés compden damb es sues pròpries règles; eth lengadocian tanben a es sues, eca.).

Per ua auta part, auem de considerar tanben que, pr'amor deth sòn origen, toti aguesti grops presenten ues caracteristiques comunes que hèn que s'amassen en madeish grop lingüistic, er occitan.

• ES GROPS DIALECTAUS OCCITANS:
Çò que nomentam **Occitan o Lengua d'Òc** (a diferéncia deth francés o Lengua d'OÏL) ei un gran grop de lengües romaniques formades a compdar dera simbiòsi entre eth latin e era lengua preromana que s'auie desvolopat dejà en un determinat territòri. Aguest territòri compren apruprètz ua tresau part dera carta de França actuau.

Laguens der airau occitan s'an desvolopat ath long dera istòria **sies grops dialectaus**, es quaus, segontes es sues semblances o diferéncies, s'amassen en tres grani grops.

• **NÒRD-OCCITAN**: amasse eth Lemosin, er Auvernhàs e er Aupin Vivarés.
• **OCCITAN MERIDIONAU**: amasse en Lengadocian e eth Provençau.
• **ETH GASCON**: que, pr'amor des sues caracteristiques, forme un grop a part, damb caracteristiques que l'aprèssen autant as auti grops occitans coma ath catalan.

Cau pensar donques qu'es dialèctes que formen cada grop an, entre eri ues caracteristiques en comun que les diferéncien des dialèctes que formes es auti grops.

Non podem, per tant, considerar er occitan coma ua lengua soleta, estandard, senon que nomentam « occitan » a totes aqueres formes lingüistiques tengudes laguens d'aguest territòri. Parlaram donques der aranés coma eth dialècte gascon parlat ena Val d'Aran e, per extension, coma eth dialècte occitan dera Val d'Aran (veigatz era terminologia utilizada ena carta d'Occitània).

• ETH GASCON E ER ARANÉS:
Era Gasconha constituís, laguens der airau occitanoromanic, ua entitat culturau e lingüistica

pròpria e plan desparièra dera rèsta de tèrres occitanes. Tengut ena edat mieja coma un lenguatge estranh (despectivament patués), eth gascon aufrís ues formes que se diferéncien fòrça des auti dialèctes occitans, sustot en aspècte fonetic, mès tanben pera sua morfologia, sintaxi e peth sòn lexic.

Geograficament, se pòt díder qu'era Gaconha ei limitada per termières naturaus: ath Sud limite damb es Pirenèus, er Ocean Atlantic (mar grana) ar Oèst e eth Garona ar Èst, des deth sòn desaiguament enquias entorns de Tolosa.

Atau coma auem dit respècte dera lengua occitana, eth gascon non pòt èster tanpòc tengut coma ua lengua estandard, senon qu'ei format per un corròp de dialèctes entre es quaus podem destacar er aranés e eth bearnés, dialèctes que compden, ath delà, damb es sues pròpies normes gramaticaus.

4.7-HÈTS MÈS DESTACABLES DERA ISTÒRIA DERA LENGUA:

Es donades existentes sus es primitives populacions istoriques dera Val d'Aran son fòrça escasses e ambigües. Bèth istoriador considère coma prumèri poblants d'aguesta part deth Pirenèu, ei a díder dera Val d'Aran, Ribagòrça, e Palhars, a un pòble constituït per pastors de nauta montanha qu'arribèren en aguestes tèrres apruprètz 4000 ans A.C, procedenti deth centre d'Euròpa, possiblament des Alps. Aguesti serien donques es auantpassats mès dirèctes des poblants medievaus deth Pirenèu.

Eth hèt mès subergessent ei qu'era evolucion d'aguesti millènis non afectarie pas guaire dirèctament ad aguest pòble pirenenc pr'amor qu'es condicionaments geografics d'aguest parçan non permetien que siguesse un lòc de passatge (un aute viatge vedem qu'es montanhes condicionen era vida e era civilizacion de bèth parçan occitan) e, per tant, es influéncies que receberen non serien pas massa importantes.

Son donques es tribus qu'er istoriador roman POLIBIUS nomente coma « Ilergets », « Bargusis », « Arenosi » e « Andosini », es prumèri poblants der Urgelh, Berga, Aran e Andòrra respectivament.

Atau donques, ja podem identificar es poblants d'Aran a finaus deth sègle III A.C.

4.7.1-ERA ANTICA LENGUA D'AGUESTI PÒBLES:

Presumiblament aguesti pòbles aurien adoptat ua lengua que pòt èster er antic Euskèra, escampilhat pes dues vessants des Pirenèus enquiath sègle IX apruprètz e latinizat posteriorament en tot dar origen as nòms de diuèrses lengües coma eth gascon, provençau o catalan.

Era existéncia d'aqueth antic euskèra semble provada damb era importanta preséncia en tot eth Pirenèu de toponims damb e prefixes coma –arre, -èrri, es quaus designarien tanben diuèrses caracteristiques geografiques de poblacions o montanhes (tèrra dejós d'un malh, tèrra de nauta montanha...)

Ei coneishut qu'eth madeish nòm Aran signifique "Val", represente donques ua tautologia (repeticion d'un madeish concèpte). Er euskèra designe, encara ara, damb eth nòn de "Aran" ua caracteristica geografica determinada (ua val: endret mès o mens planèr entorat de montanhes). Aguest nòm comun der euskèra passarie a convertir-se en nòm pròpi en tot dar lòc ara duplicacion deth concèpte: Val de Val-Val d'Aran. Dilhèu tanben, aguesta repeticion se produsic per desconeishement der antic tèrme euskèra.

4.7.2-ERA EPÒCA ROMANA:

Dera epòca romana es notícies son dejà mès abondoses pr'amor des informacions des madeishi istoriadors romans qu'acompanhauen as sues legions.

Ua tribu ara quau s'atrubusís procedéncia basca, es GARUNI aurie aucupat tota era ribèra nauta deth Garona enquia Sant Beat, lòc a on confluïren damb era tribu des CONSORANI en tot forma ua confederacion que dominarie tot aguest terrador damb eth nòm de CONVENAE.

Aguesta CONVENAE (o Civitas Convenarum) romana auie coma caplòc era ciutat de LUGDUNUM, plaçada a on aué trapam Sant Bertrand de Comenges. Tot eth territòri dera nauta Garona e Val d'Aran siguec incorporat ad aguesta Lugdunum en tot formar un important nuclèu de civilizacion en plen Pirenèu. D'aguest antic convenarum neisherie eth comdat de Comenges.

Era romanizacion ena Val d'Aran non se desvolope pas damb es madeishes caracteristiques qu'ena rèsta d'Occitània pr'amor des sues caracteristiques geografiques. Çò qu'ei cèrt ei qu'aguest territòri siguec trauessat pes legions romanes deth generau Pompeu ena sua retirada de Hispania abantes d'arribar ath pè der actuau Sant Bertrand de Comenges, a on siguec bastit un important nuclèu de populacion galloroman. Era preséncia des romans en Aran demore evidenta damb era existéncia de banhs termaus, coma es de Les, damb autars votius entara devocion a diuèrses divinitats (ath Diu Lex, que pòt èster er origen deth nòm dera localitat), e diuèrses estèles funeràries, atau coma es banhs d'Arties, Tredòs e es existenti en Luishon.

Damb es invasions des pòbles germanics e era destruccion deth Lugdunum en an 585 D.C, er Impèri Roman auie queigut dejà en plia descadença. A compdar d'aqueth moment, era Val d'Aran, atau coma es autes vals deth Pirenèu, se vedec obligada a tornar a ua sòrta de particularisme semblant arth dera vida preromana, excèpte en camp dera lengua, que contunhe era sua evolocion ath cant des auti dialèctes gascons.

4.7.3-ERA EDAT MIEJA:

Era edat mieja se passe ena Val d'Aran de forma fòrça confusa. En sègle XI era sua situacion sociau oscille entre era Ribagòrça e eth comdat de Comenges e, en sègle XII, entre eth comdat de Comenges e eth Palhars. Aguesta situacion convertís era Val d'Aran en un territòri "clau" entre aguesti tres importanti comdats.

Eth rei Alfons II d'Aragon esclarís aguesta situacion en tot anullar es influéncies, tant deth comdat de Comenges coma deth de Palhars, e en tot estipular, en an 1175, damb es aranesi eth prumèr "Tractat d'Emparança", çò que vò díder qu'aguesti, per votacion populara, decidissen volontàriament meter-se ath costat deth rei d'Aragon. Aguest hèt convertís era Val d'Aran en un territòri de gent liura, sense era influéncia de cap de senhor feudau, que cerquen era proteccion reiau entara sua defensa. A cambi d'açò, es poblants dera Val se comprometen a ajudar ath rei d'Aragon e a pagar un tribut anuau per cada casa: eth Galin Reiau.

Aguesta suituacion da ath pòble aranés ua sèrie de libertats e de pruvelètges que se concrèten e amplien en an 1313 pr'amor dera concession per part deth rei Jaime II deth tractat dera **Querimònia**. Aguest ei dilhèu eth document capdau dera istòria dera Val d'Aran, que la convertís en un territòri liure a on era gent ei proprietària de tot çò qu'a.

5 marc teoric

5.1-CONCÈPTE D'IDENTITAT E DE NACIONALITAT:

Podem díder qu'era identitat non ei un element "planèr" senon qu'ei un prisma damb ua multitud de cares, en sentit qu'un madeish subjècte "ei" ath madeish viatge moltes causes. Ei possible definir-se en tèrmes laboraus, familiars, nacionaus, etnics, lingüistics… Per exemple, ua madeisha persona se pòt definir e sénter en un moment concrèt coma pair, o en un aute coma mètge, o

coma hilh, o coma europèu. E ei eth contèxte principaument eth que li da significat as diferèntes dimensions que compòrten era identitat.

Aguestes diferèntes dimensions prenen eth sòn significat en referéncia ara pertanhença o non pertanhença a diferents collectius sociaus. Aguest procès serie era **identitat sociau**. Concrètament era identitat sociau se referís ad aquera part der autoconcèpte der individu que se derive deth coneishement dera sua pertanhença a un grop sociau, amassa damb eth significat valoratiu e emocionau associat a dita pertanhença.

Auem d'èster conscienti qu'era identitat sociau non sonque contemple eth hèt de senter-se pertanhent a un collectiu, senon que tanben era valoracion (positiva o negativa) qu'eth subjècte hè dera sua pertanhença e es emocions qu'aquera pertanhença pòt produsir.

Se metem un exemple: imaginam ua persona que se sent seguidora d'un determinat equip de fotbòl. Evidentament�istís ua part en aquera dimension dera definicion qu'aqueth subjècte hè d'eth madeish, que remet ara pertanhença a un grop sociau (eth des seguidors der equip en qüestion), e existís ua valoracion d'aquera pertanhença (era persona se sent a priòri, satisfèta en tot èster seguidora d'aqueth equip) e desvelhe en eth ues emocions (alegria o decepcion quan er equip guanhe o pèrd). Aqueth sentiment tanben ei capaç de determinar eth sòn comportament en cèrts moments, quan per exemple, evite quinsevolh compromís entà poder veir eth partit, saute d'alegria quan eth sòn equip artenh era victòria, o insulte reiteradament ar arbitre quan considère que lo a perjudicat.

Se passam a un aute nivèu podem acceptar qu'era **identitat culturau** ei ua forma especifica d'identitat sociau, caracterizada per pertànher a un grop sociau damb uns esquèmes mès o mens comuns de pensament, creences, sentiments e valors que resulten der aprentissatge comun e basat en un sistèma culturau de referéncia.

Se s'analise damb deteniment aguesta definicion podem constatar qu'existissen molti collectius que pòden possedir ua identitat culturau pròpia. Atau, per exemple, tant eth collectiu des aficionats a un determinat espòrt, com es integrants de quinsevolh « tribu urbana », com es espanhòus, es catalans o bascs, a nivèu generau, pòden auer uns esquèmes mès o mens comuns de pensament, creences, sentiments e valors que resulten d'un procès d'aprentissatge comun e basat en un sistèma culturau de referéncia.

Des des sciéncies sociaus entà referir-se ara **identitat culturau** especifica d'aguest darrèr tipe de collectivitats enumerades (basqui, catalans, espanhòus…) en quau s'i da cabuda a elements etnics, s'elabòre eth concèpte **d'identitat etnica**.

En aguest camp tanben s'an desvolopat diuèrses teories e definicions, mès auent en compde er objectiu deth mèn trebalh, ei d'especiau interès era definicion dera identitat etnica e des dimensions que compausen era etnicitat que realize Fishman (1977). Distinguim entre tres dimensions constituentes dera etnicitat:

•**Era paternitat**: aguesta dimension se referís ara experimentacion dera etnicitat coma ua constellacion eiretada, adquirida des progenitors coma eri ac hèren des sòns, remontant-se atau enquiar infinit.

• **Eth patrimòni**: aguesta dimension se referís ath legat dera collectivitat, perspectives e comportaments que definissen ath grop. Formes de celebrar es hestèrs, gastronomia, musica, lengua, comportament sexuau…Serie estacat damb es rasgues culturaus deth pròpri collectiu.

• **Era fenomenologia:** aguesta dimension se referís ath significat que s'atribuís ara paternitat (era descendéncia coma membres d'un collectiu) e ath patrimòni (eth legat dera collectivitat). Ei relacionat intimament damb es actituds des individus enquiara sua pertanhença a un grop etnic.

Quan ara determinada identitat ètnica d'un collectiu se li amassen ues espectatives de reconeishement coma ua nacionalitat, e que pòt anar estacada ara volontat politica d'autogovèrn en magèr o menor mesura, surgís lo que denominam era **identitat nacionau**. Atau podem acceptar qu'era identitat nacionau ei ua constlelacion ideologica politica, que bèri collectius etnics elabòren, e encaminen ara artenhuda d'ues

determinades quòtes de [2]poder e eth reconeishement coma ua nacionalitat.

5.2-RELACION ENTRE LENGUA E IDENTITAT:

Tient en compde çò qu'auem dit enquiara sus eth tèma dera identitat e tient en compde tanben qu'era lengua ei un des aspèctes importanti e destacadi en trebalh, tractarè ara era relacion entre lengua e identitat.

Parlar e es usi lingüistics d'ua lengua son tostemp hònt d'un determinat tipe especific d'identitat sociau, que podem nomentar identitat lingüistica. Cau acceptar qu'existís ua identitat sociau especifica era qu'eth sòn contengut ei purament lingüistic, ja que coma minim es individus se pòden sénter pertanhents ath collectiu que parle dera madeisha manèra. Mès, en proposar ua relacion dirècta e de besonh entre lengua e identitat etnica e/o nacionau d'un collectiu, queiguem en un reduccionisme, ja que s'ei identificant era identitat etnica o nacionau damb era identitat lingüistica.

Dit de ua auta manèra, era lengua tostemp ei hònt d'un determinat tipe especific d'identitat sociau (era identitat lingüistica), mès non de besonh ei hònt d'un aute tipe d'identitat sociau, era identitat etnica o nacionau.

Auer de tier en compde aguesta diferenciacion, non signifique que non s'accèpte qu'existissen fòrça collectius etnics e/o nacionaus enes quaus era lengua s'a convertit en hònt dera sua identitat.

Cau pensar, tamben, qu'eth hèt qu'ua lengua traspasse era sua foncion comunicativa e se convertisque en un simbèu d'identitat etnica e/o nacionau s'a de conceptuar coma ua relacion sociaument bastida, qu'a era sua genèsi en ua determinada tradicion de pensament e que perseguís unes finalitats concrètes. Se non s'enfòque d'aguesta manèra, non poderíem explicar coma, per exemple, es soïssi, auent quate lengües oficiaus en sòn territòri, se senten pertanhents ath madeish collectiu nacionau.

Tient en compde aguest punt teoric de partida, e acceptant qu'en multitud d'ocasions efectivament se da aguesta relacion, prohondizarè ara en papèr que pren era lengua en bastiment dera identitat etnica e/o nacionau, enes situacions enes quaus se convertís en hònt dera madeisha.

Enes collectius ètnics enes quaus açò succedís, era lengua se convertís en element per excelléncia dera etnicitat. Se cree un laç associatiu enes elements culturaus relevanti, en hèstes, tipes de vestimenta, en sentiment de comunitat…que trapen era sua expression ena lengua.

Per tant, eth sentiment de comunitat e de pertanhença demore vinculat e ei manifestat a trauèrs dera lengua deth collectiu.

Mès aguest procès non se pòrte a tèrme en uet sociau, e coma auem vist ena actialitat eth contacte entre diferents collectius etnolingüistics en miei sociau ei cada còp mès freqüent. E aguest contacte implique er establiment d'ua realitat sociolingüistica determinada, ena quau s'establissen relacions en diferènti àmbits (d'us, de prestigi, de coneishement…).

Atau, enes collectius enes quaus era identitat lingüistica se convertís en hònt dera sua identitat gropau, era situacion sociau dera sua lengua pròpia se convertís en cruciau. D'aguesta manèra, podem dedusir qu'era identitat collectiva d'un grop que se "definís" a trauèrs dera lengua en un contèxte plurilingüe e pluriculturau, en qué aguesta se trape en ua situacion sociau minoritària e minorizada, non serà viscuda dera madeisha manèra qu'en cas des collectius qu'era sua lengua se trape en ua situacion dominanta.

Parallèlament a tot çò comentat enquiara, tanben cau auer en compde que tot eth lenguatge, coma sistèma de simbèus e coma toti es simbèus, an ua dobla foncion; comunicativa e participativa. Era foncion comunicativa ei aquera pera quau eth simbolisme servís entara trasmission de missatges entre un o mès subjèctes. Era foncion participativa

[2]*Non cau confóner es concèptes d'identitat nacionau e Estat. Era identitat nacionau d'un collectiu ei ua construccion ideologica qu'a era finalitat de materializar-se en institucions politiques d'autogovèrn, e qu'eth sòn maxim exponent serie era creacion d'un Estat pròpri per part deth grop etnic.*

remet ad aquera pera quau eth simbolisme afavorís a un sentiment de pertanhença a un determinat collectiu.

Dempús d'aguesta explicacion teorica deth sentiment de pertanhença e de nacionalitat, entre d'auti, vau a passar a graficar totes es respòstes des enquèstes e a realizar d'aguesta manèra es conclusions extrètes deth trebalh.

6 resultats (grafics):

6.1-DIVISION GENERAU:

È decidit representar es resultats en un àmbit generau, ei a díder, sense tier en compde cap tipe de separacion, a trauèrs de grafics sectoriaus. D'aguesta manèra podem hèr-mos ua idia des resultats des d'un punt de vista globau e poder atau, mès entà deuant, en.honsar-mos en uns resultats mès concrèts (dividits per sèxes, edats e per division geografica).

6.1.1-LENGUA ARANESA:

Començam per apartat mès important e eth qu'introdusís era enquèsta: era lengua. Ara responsa de qui coneish er aranés un 95% des enquestats afirmen coneisher-le. Se tracte d'un tant per cent quasi totau. D'aguesta respòsta podem dedusir qu'es abitants dera Val d'Aran son ben conscients qu'en Aran, en aguest petit país a part d'existir coma lengües oficiaus eth castelhan e eth catalan, existís tanben er aranés.

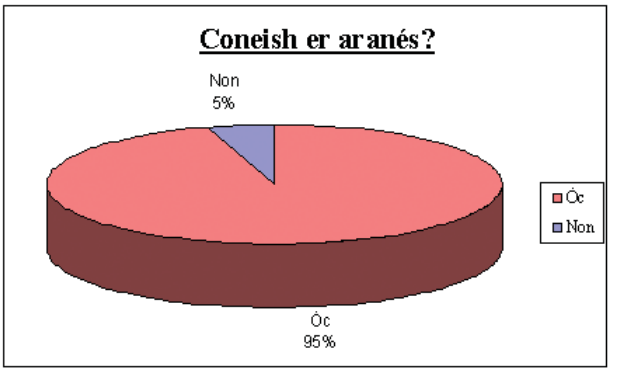

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

Eth percentatge se redusís un 25% dera gent que le parle respècte dera gent que le coneish. Non obstant, ei important qu'un 70% afirme que le parle . Aguestes dades semblen un shinhau incoerentes e non reaus deth tot, ja qu'ei ben cèrt que quan vam peth carrèr e escotam parlar ara gent era majoria ac hè en castelhan o catalan. Semble practicament impossible qu'un 70% des abitants dera Val d'Aran parlen er aranés. Atau donques auem de tier en compde qu'aguesta dada non ei guaire fiabla, ja que se siguesse atau, ne es Institucions ne es habitants dera Val s'aurien de preocupar dera possibilitat de patir ua substitucion lingüistica practicament totau.

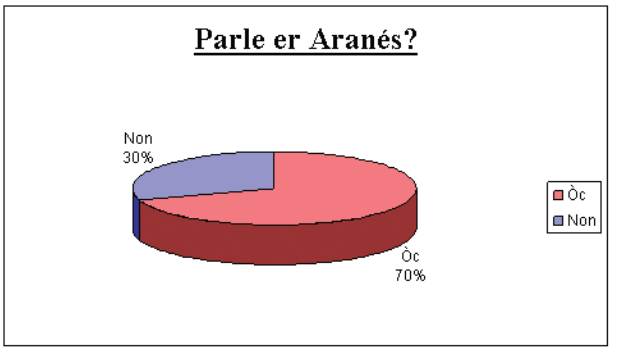

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

Aguest 70% que ditz parlar er aranés, afirme usar-le en diuèrsi àmbits. Destaquen damb un 40% e damb un 39%, era gent que le parle damb es amics e en casa respectivament. Ei a díder qu'un 80% des enquestats parlen er aranés en un àmbit mès familiar. Per un aute costat, sonque un 14% afirme parlar-le en trebalh, e un 7% en estudi.

Atau donques, podem díder qu'er ús der aranés se resèrve entà un àmbit colloquiau mentre qu'er us formau demore defenut per lengües mès abituaus (castelhan o catalan)

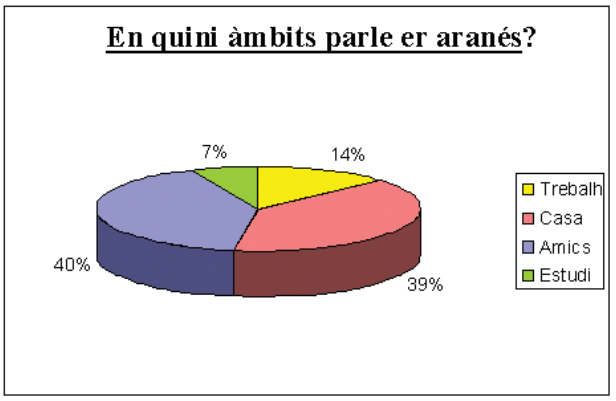

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

Auem de pensar qu'es mieis de comuicacion ena actualitat an ua gran importància, principaument perque ena societat que viuem auem besonh dera informacion, ua bona e certa informacion pòt hèr cambiar fòrça causes. A part d'açò, es mieis de comunicacion son un veïcul de besonh e imprescindible entà potenciar ua lengua.

S'observam eth grafic vedem qu'un 74% afirme utilizar mieis de comunicacion en aranés. Dominen damb un 46% e 36% aqueri qu'utilizen era ràdio e era television, respectivament.

Cau pensar tanben que sonque auem ua ora diària de programes de ràdio en aranés, e 14 minutes ara setmana un espaci aranés ena television catalana. Non ei guaire eth temps qu'er aranés a entà créisher a trauèrs des mieis de comunicacion, serie, per tant, un aspècte tà milhorar per part deth Govèrn aranés.

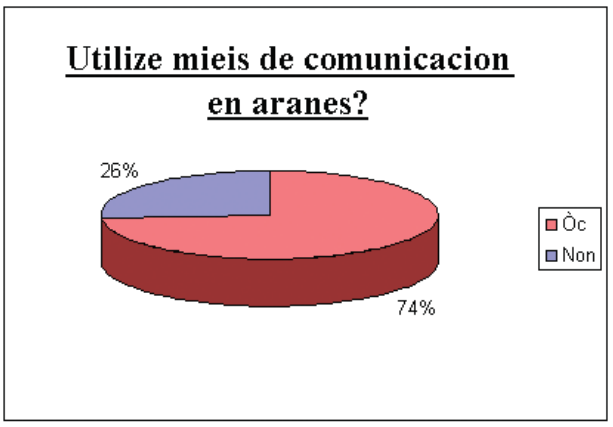

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

Er ensenhament en estudi ei un aspècte fòrça important entara potenciacion d'ua lengua, e tanben ua manèra d'integrar lingüisticament ad aqueri que vien de dehòra.

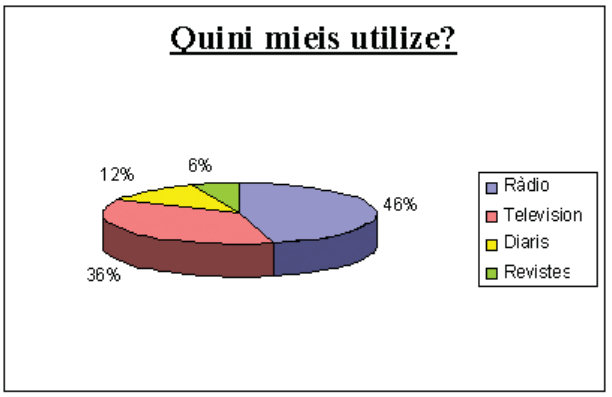

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

En aguest àmbit entre era polemica de que s'er aranés s'aurie d'ensenhar coma ua lengua mès o aurie d'èster era lengua prioritària. Ei cèrt, qu'es ores d'ensenhament non son suficientes entà híger mès ores de lengua aranesa, ne tanpòc se pòden trèir ores de d'autes lengües com serien eth castelhan, catalan, francés o anglés, ja qu'aguestes son igual d'importantes. Çò que damb eth temps an decidit es Institucions a estat méter lengües comunes coma son es sciéncies sociaus o sciéncies naturaus en lengua aranesa, d'aguesta manèra s'artenh aumentar es ores d'aranés en àmbit escolar sense trèir ores d'ensenhament a d'autes lengües.

Sus aguest tèma era majoria d'enquestats, damb un 71%, pensen qu'er aranés s'aurie d'ensenhar coma ua lengua mès. Un 20% afirme qu'aurie d'èster era lengua prioritària. Per un aute costat, auem damb un 9% aqueri qu'afirmen qu'era ensenhança der aranés en estudi non ei de besonh o qu'ei pèrder eth temps. De ben segur qu'aguesta gent a ena ment qu'er aranés ei sonque entara Val d'Aran, mentre que damb eth castelhan o er anglés se pòden comunicar en molti d'auti païsi. Pensar açò ei un error se volem qu'era nòsta lengua se mantengue viua. Auem de tier en compde qu'ei er aranés ua des caracteristiques dera Val que mos diferéncien, qu'ajude a consolidar e a enténer era Val coma un país, un petit país.

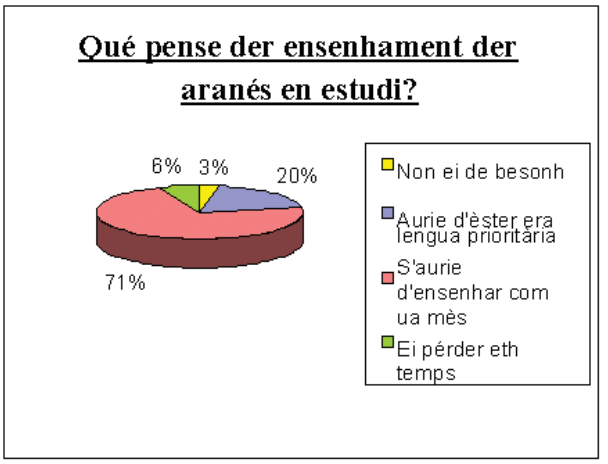

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

Sus eth tèma dera potenciacion dera cultura e era lengua aranesa es resultats son fòrça clars. Mès dera mitat des enquestats opinen que sonque s'aurie de potenciar laguens dera Val, un 26% afirme que tanben aurie de potenciar-se dehòra dera Val, e damb un 20% i son aqueri que non harien arren.

Auem de tier en compde, que maugrat aguesti resultats, es Institucions se trapen lutant entà potenciar er aranés tanben dehòra dera Val, entà d'aguesta manèra sajar d'espandir-lo. S'a de díder tanben, que damb eth nau Estatut de Catalonha, er aranés passarà a èster lengua oficiau en Catalonha. Açò demòstre que pòga pòc se sage de potenciar era lengua e era cultura aranesa dehòra deth país aranés.

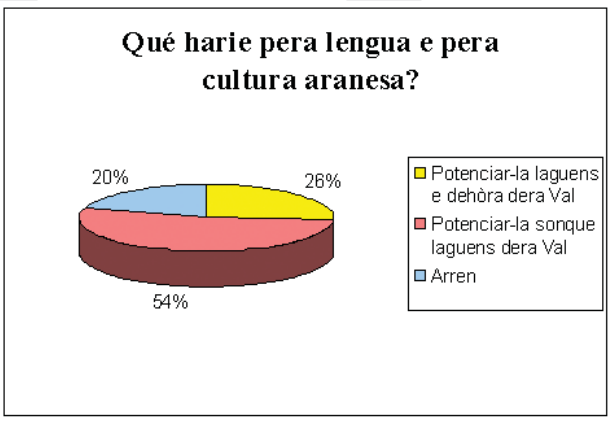

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

Entà acabar damb er apartat de lengua è realizat ua pregunta sus quina lengua considèren coma pròpia es enquestats. Er aranés a estat era respòsta mès abondosa damb un 45%, non obstant, eth castelhan ei practicament ath costat damb un 31%, e a continuacion trapam eth catalan damb un 18%. Açò pot èster degut a que pendent molti ans vengueren inmigrants d'Espanha (Andalucia, Galícia), venguien principaument per motius laboraus e en trapar-se a gust e damb faena fixa decidien quedar-se, e d'aguesta manèra an anat portant eth castelhan que s'a anat espandint enquiath punt d'arribar a èster era lengua d'amenaça entara substitucion der aranés.

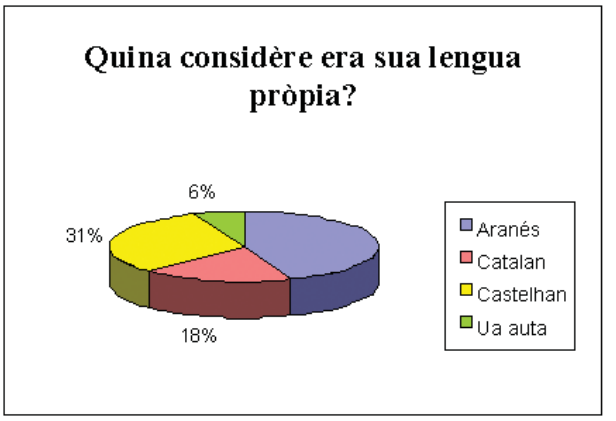

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

6.1.2-CULTURA ARANESA:

En àmbit culturau, un 25% des enquestats afirmen conéisher era istòria dera Val d'Aran. Ei un % fòrça baish. Aguest hèt pòt èster degut a qu'era gent (majoritàriament grana) non a recebut es ensenhaments apropriats entà obtier aguesta coneishença. Ei per aquerò qu'es instiucions cada viatge li dan mès importància ar ensenhament, ei ua manèra de conservar era nòsta cultura e era nòsta lengua.

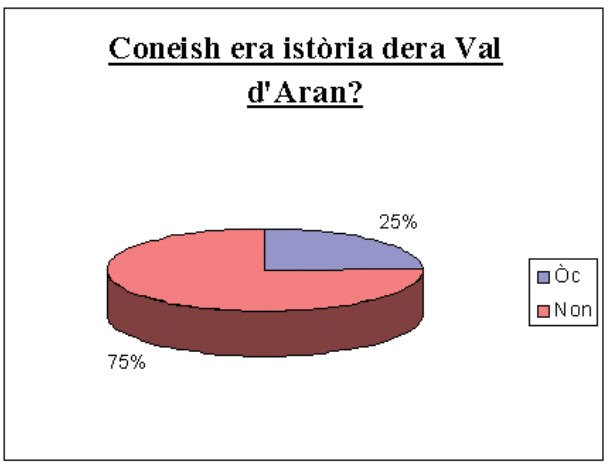

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

Cau tier en compde que d'aguest 25% que ditz conéisher era istòria d'Aran un 72% an acertat totes es preguntes d'istòria realizades. Un 23% n'a acertat 4, e sonque un 5% n'a acertat mens de 4. Se tracte d'ua dada important que demòstre

qu'aguesta gent non a mentit en tot díder que coneishien era istòria aranesa.

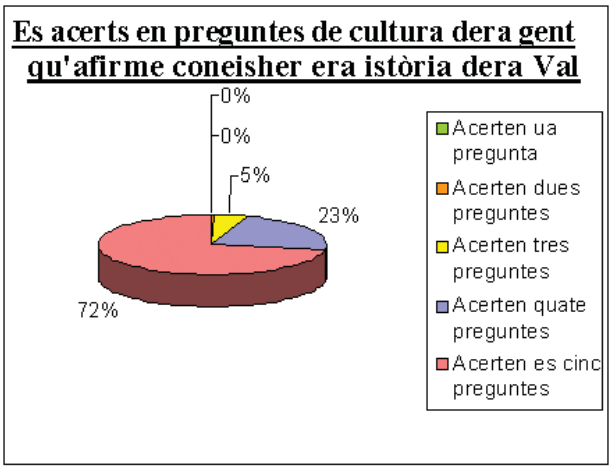

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

6.1.3-SITUACION INSTITUCIONAU:

Ena enquèsta è dedicat un apartat entà qu'es enquestats podessen dar, d'ua manèra molt brèu e limitada, era sua opinion sus es Institucions politiques qu'an a veir mès dirèctament damb era Val d'Aran.

Auem de saber qu'era Val compde damb eth sòn pròpi govèrn, qu'ei Eth Conselh Generau. A part d'aguest govèrn cada pòble dispause d'un Ajuntament que le gestione particularament. Non auem de desbrembar qu'aguest govèrn aranés ei ligat as Institucions Catalanes, ara Generalitat de Catalonha, qu'ei reaument era qu'apròve es pressupòsti e es cambis.

Un 49% des enquestats desconeishen çò qu'era Generalitat a hèt pera lengua e cultura aranesa. Un 25% pense qu'an hèt pòques causes e un 20% que non an hèt arren. Cèrtament era Generalitat poderie hèr mès causes per Aran, mès tanben cau reconéisher que s'an realizat fòrça inversions.

Se parlam deth Conselh Generau, un 43% dera gent opine qu'eth Govèrn d'Aran a realizat fòrça causes per aguesta cultura e aguesta lengua. Un 30% afirmen qu'ac desconeishen, e un 27% an hèt pòques causes. Ei important díder que cap des enquestats (0%) ditz qu'eth Conselh Generau non a hèt arren.

S'auem en compde ara es Ajuntaments des pòbles d'Aran, mès dera meitat afirme que desconseish çò qu'es Ajuntaments hèn, un 21% pense que non hèn arren, e un 17% pense qu'es Ajuntaments an hèt pòques causes.

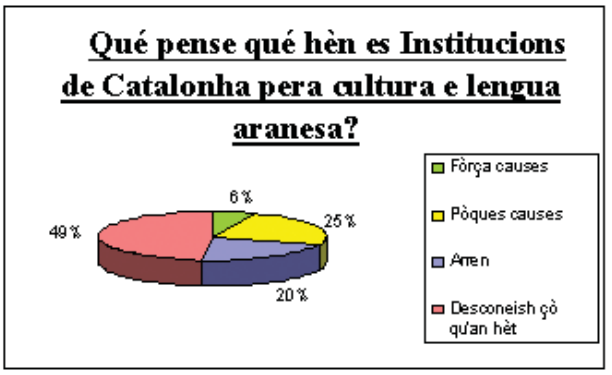

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

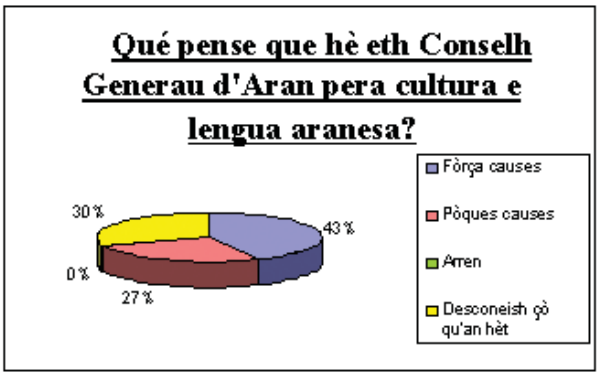

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

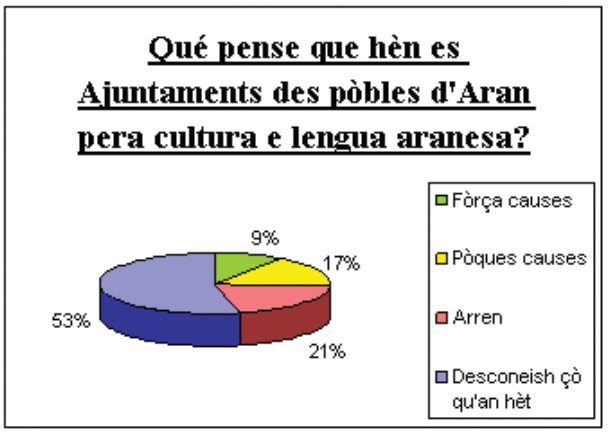

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

6.1.4-SENTIMENT DE PERTANHENÇA:

Parlar de sentiment de pertanhença ei un hèt abstracte e pòt comportar fòrça dubtes, non obstant, deth sentiment qu'en aguest trebalh se parle a demorat aclarit en apartat quate (eth marc teoric).

Un 65% diden senter-se totaument aranesi, un 35% se senten tanben totaument catalans, un 43% diden senter-se totaument espanhòus e un 72% totaument europèus. Comprovam d'aguesta manèra qu'eth sentiment de pertanhença aranesa

ei fòrça naut, mès eth sentiment de pertanhença espanhòla se manten ben ath costat. Açò demòstre qu'era grana majoria d'equestats son conscients que per molt qu'Aran age ua lengua e ua cultura pròpia non dèishe d'èster un territòri espanhòu, era gent ac reconeish e se'n senten.

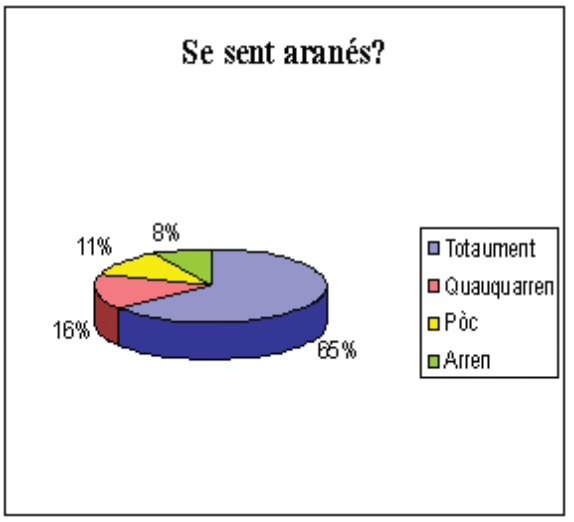

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

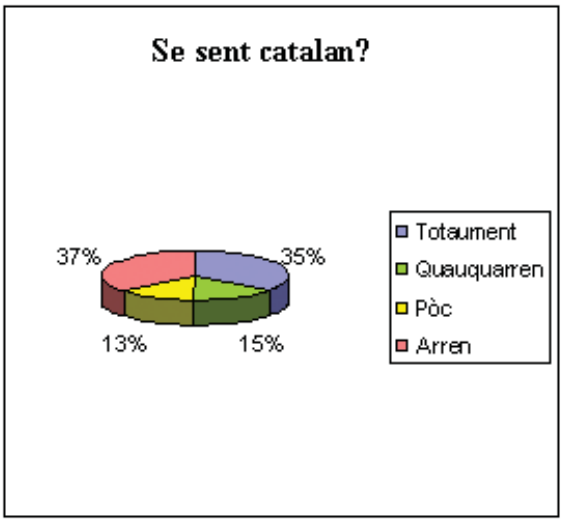

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

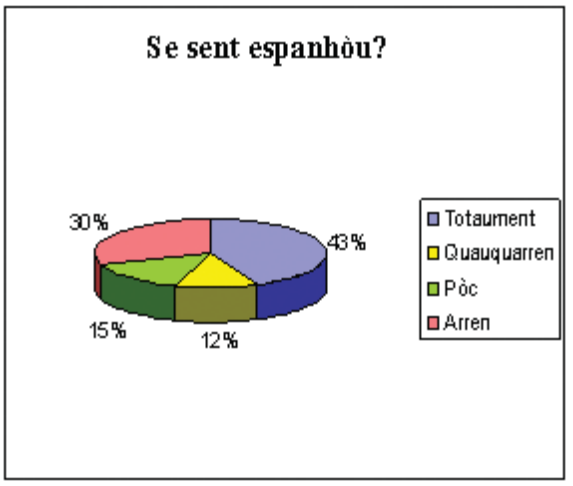

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

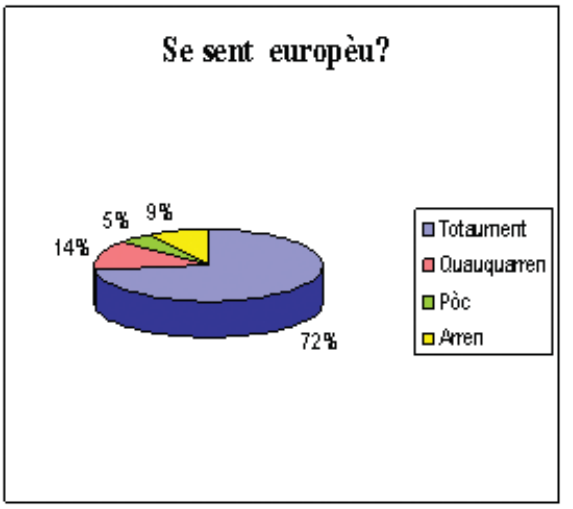

Hònt: enquesta ara poblacion dera Val d'Aran

6.2-DIVISION PER SÈXES:

Ei evident qu'entre es òmes e es hemnes i a moltes diferéncies, ei per aguest motiu que è decidit graficar es respòstes des òmes e des hemnes damb uns grafics de barres comparatius. D'aguesta manèra vui comparar es diferéncies que i a entre es dus sèxes sus eth tèma de sentiment de pertanhença.

6.2.1-LENGUA ARANESA

En àmbit de coneishement e d'us der aranés non i a guaire diferéncia. Semble èster que tant es òmes com es hemnes coneishen casi ath 100% era existéncia der aranés coma lengua oficiau ena Val d'Aran.

Se campam er àmbit d'us, es hemnes afirmen parlar-lo un 76%, que represente un tant per cent molt elevat, es òmes se trapen un 10% per dejós dera mieja des hemnes, tot e atau un 65% tanben ei un tant per cent nau s'auem en compde era evolucion sociodemografica qu'enes darrèri ans patís aguest territòri.

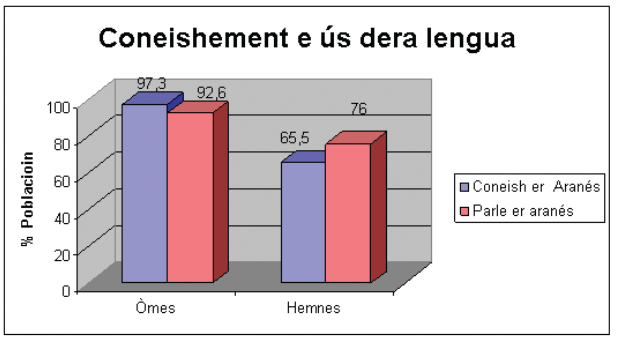

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Tant es òmes com es hemnes que parlen er aranés ac hèn enes madeishi àmbits. Coma se pòt observar en grafic es percentatges son molt semblanti. Er àmbit familiar, e per tant, eth registre colloquiau dominen, ja qu'er aranés se parle mès en casa e damb es amics. D'aguesta manèra se dèishe er àmbit formau (trebalh e estudi) entà lengües que se considèren de mès prestigi o mès adeqüades entad aguesti registres, com son eth catalan o eth castelhan.

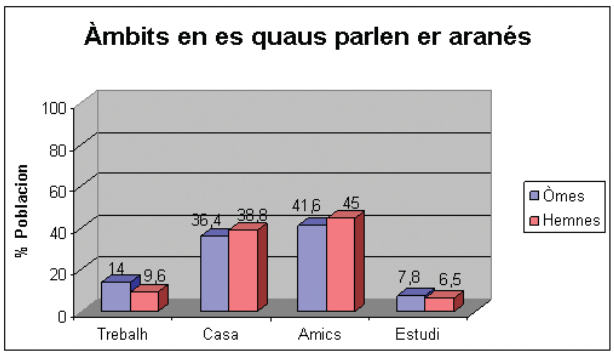

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

En àmbit der us de mieis de comunicacion en aranés se trapen clarament molt per dessús es hemnes damb un 95%, mentre qu'es òmes se queden en un 64%. Semble difícil creir qu'un 95% des hemnes utilizen mieis de comunicacion en aranés. A despiech d'açò, auem de tier en compde que sonque i a ua ora de ràdio diària en aranés e 14 menutes ara setmana de television en aranés.

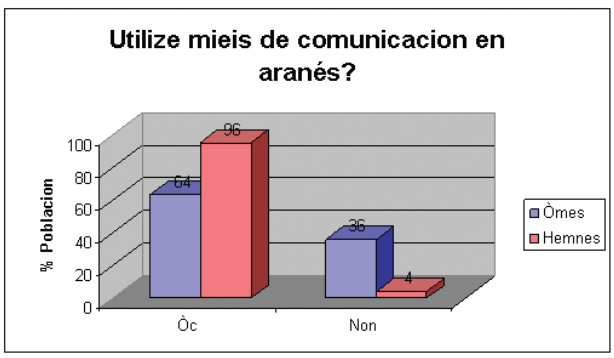

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Es mieis que mès s'utilizen son era ràdio e era televisios que tant enes òmes coma enes hemnes i a un gran percentatge.

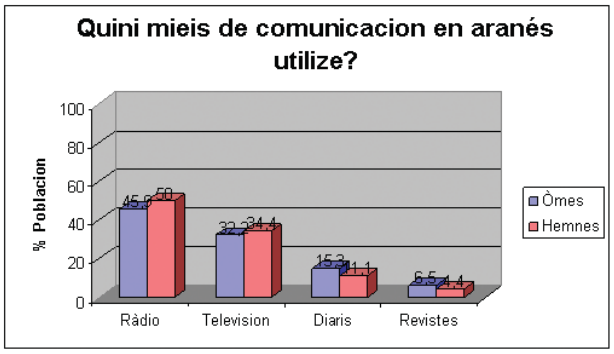

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Coma ja è comentat anteriorament er ensenhament escolar ei ua forma de besonh e imprescindibla entara potenciacion d'ua lengua. En aguest àmbit es òmes e es hemnes tornen a èster d'acòrd en afirmar damb un 80% es òmes e un 66'6% en hemnes qu'er aranés s'aurie d'ensenhar coma ua lengua mès. Ei a díder qu'ei igual d'importanta qu'es autes e qu'es ores que s'aurien de dedicar aurien d'èster es madeishes. Sonque un 7% des òmes e un 8% des hemnes pense qu'er ensenhament der aranés en estudi non ei de besonh o ei pèrder eth temps.

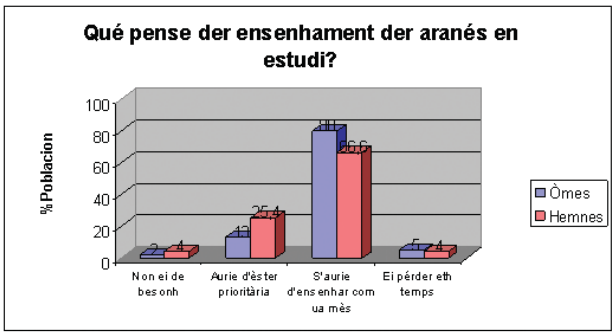

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Era majoria de hemnes e d'òmes pense que çò que s'aurie de hèr damb era cultura e era lengua aranesa ei potenciar-la sonque ena Val d'Aran. Totun, cau destacar que s'un 38% de hemnes pense que serie interessant potenciar-la tamben dehòra dera Val sonque un 18% d'òmes ac creen atau.

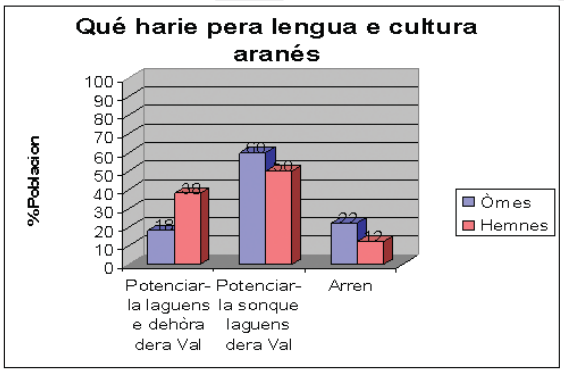

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Per çò que respècte ara lengua pròpia es hemnes damb un 10% mès se senten mès araneses qu'es òmes. Es auti percentatges son practicament iguals.

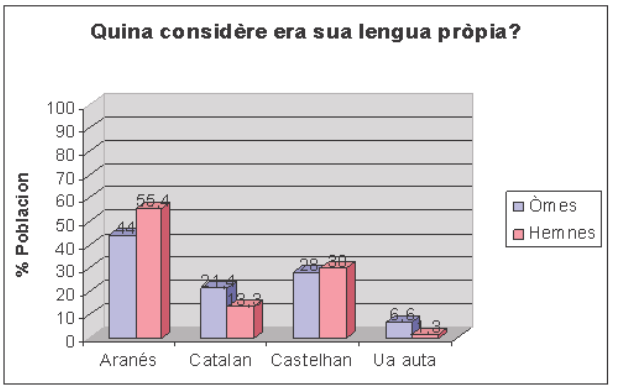

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.2.2-CULTURA ARANESA

Entà saber er àmbit de cultura aranesa qu'an es enquestats è realizat era pregunta qu'apareish de qui coneish era istòria dera Val d'Aran. Podem observar en grafic qu'es hemnes coneishen mès era istòria dera Val d'Aran qu'es òmes, damb un 20% de diferéncia. Cau díder tanben qu'aqueri que diden conéisher era istòria dera Val d'Aran an acertat damb un 72% es òmes e 74% es hemnes totes es preguntes de comprobacion (diuèrses preguntes d'istòria dera Val) e que sonque un 5% se trape per dejós de tres preguntes acertades.

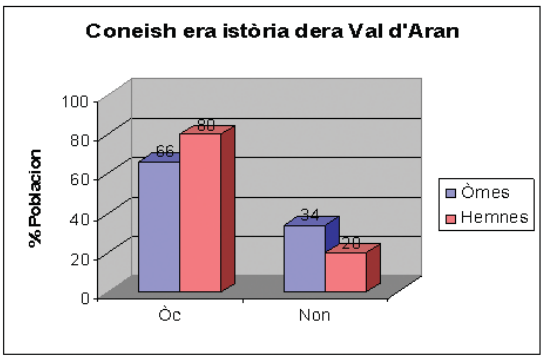

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

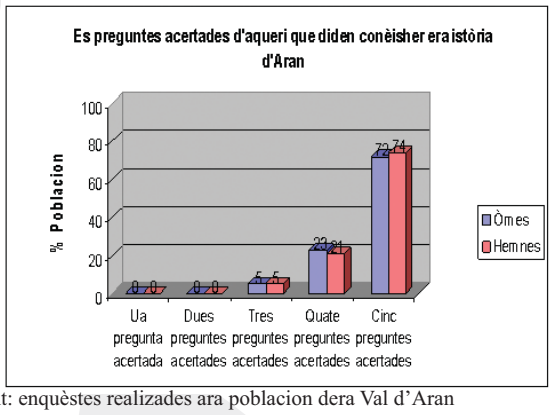

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.2.3-SITUACION INSTITUCIONAU:

Se plantaje ua gran diferéncies entre es òmes e es hemnes en àmbit Institucionau, que quede ben remarcada en prumèr grafic: Se tracte des Institucions de Catalonha. Ja que mentres era meitat des hemnes diden desconéisher çò qu'en hèt aguestes institucions, era mitat des òmes afirmen qu'an hèt fòrça causes.

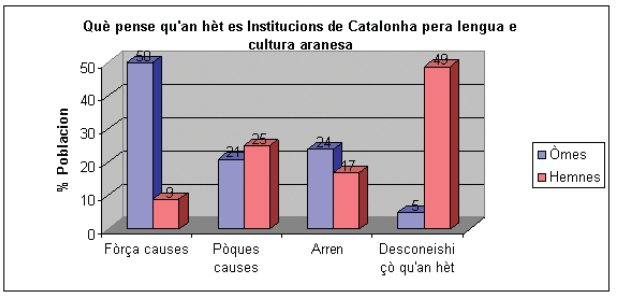

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

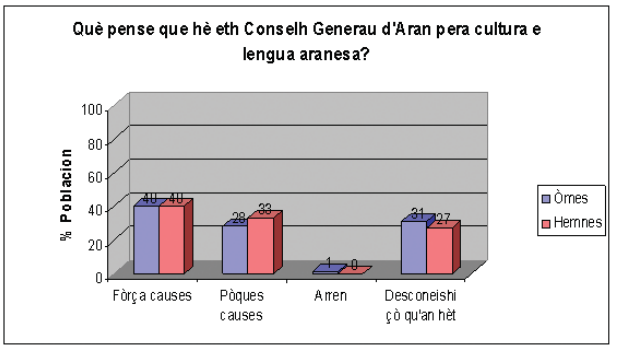

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

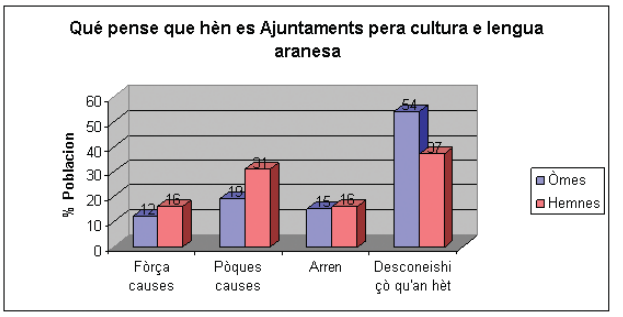

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.2.4-SENTIMENT DE PERTANHENÇA

Se parlam en àmbit de sentiment de pertanhença mès o mens tant es òmes coma es hemnes diden sénter çò de madeish. Non obstant, auem de díder tamben que se campam eth prumèr grafic podem observar qu'es hemnes diden senter-se mès araneses qu'es òmes.

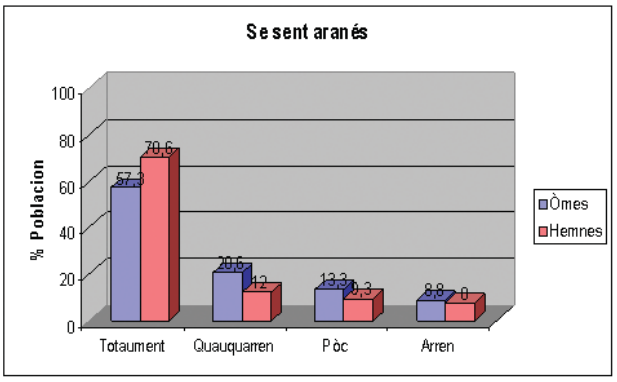

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

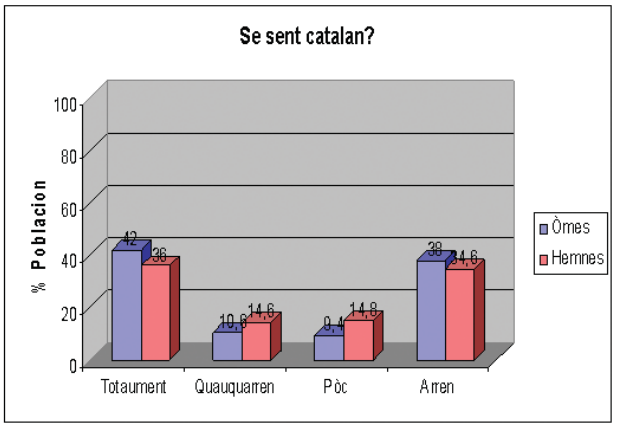

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

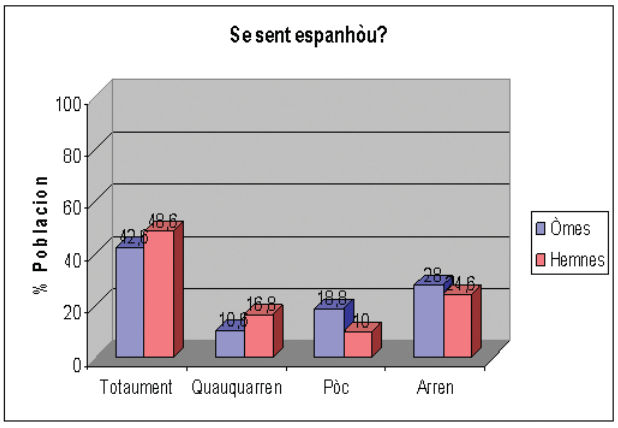

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

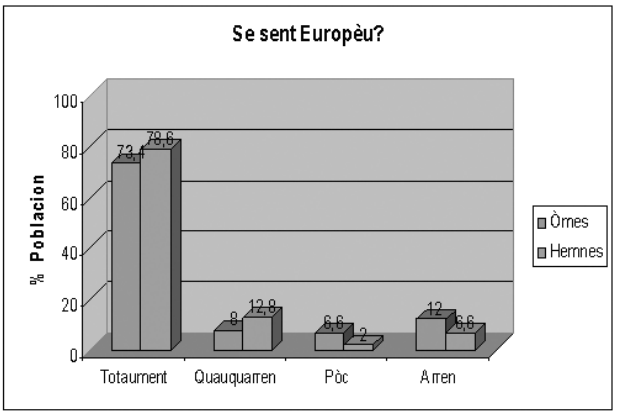

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.3-DIVISION PER EDATS:

Ei evident qu'era vida se dividís en diuèrses etapes. Era division d'aguestes etapes ei mercada pera edat des persones. Segontes era edat es persones pensen d'ua manèra o de ua auta e a mesura que va passant eth temps e damb es experiéncies viscudes van cambiant d'opinion e se van formant coma persones. Ei per aguest motiu qu'è decidit realizar tanben ua separacion de resultats des enquèstes segontes era edat des enquestats. Era division a estat era següenta:
-Joeni: entre 16 e 30 ans
-Adults: entre 31 e 60 ans
-Tercèra Edat: entre 61 e 85 ans

6.3.1-LENGUA ARANESA

Ei evident qu'era edat non limite eth coneishement o non der aranés, ja que segontes aguest prumèr grafic vedem qu'en totes es edats coneishen se non ei ath 100% ath 90% dera existéncia d'aguesta lengua pròpia qu'existís ena Val.

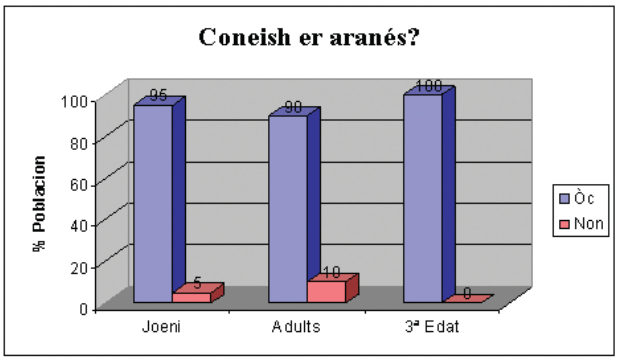

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Era causa càmbie quan se tracte deth hèt de parlar aguesta lengua que tanti diden conéixer. Es que mens le parlen son es adults damb un 61%, aguest hèt le podem associar a qu'es joeni l'aprenen en estudi e an ua ensenhança plan bona, es dera tercèra edat an un 74% aguest ei motiu de que pòrten fòrça ans ena Val d'Aran e ja parlen er aranés. Coma anaua dident es adults an eth menor percentatge, açò ei motiu peth quau molti an arribat ena Val per motius laboraus e coma que non se les a exigit er aranés entà trebalhar non l'an aprés. Ei cèrt tanben que quan ua persona ei adulta tanben a mès dificultats entà apréner lengües naues, e

mès quan ja son abituadi ara lengua que des de ben petiti an parlat. S'a de díder tanben qu'açò non ei desencusa, ja qu'eth Conselh Generau d'Aran a fomentat classes d'aranés entà adults, ues classes dividides per nivèus enes quaus quinsevolh qu'ac volgue pòt apréner ara perfeccion era lengua.

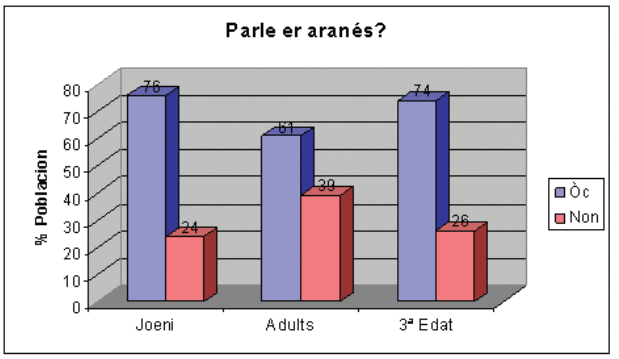

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Des que diden parlar er aranés es dera tercèra edat le parlen mès en casa e damb es amics, evidentament aguesta gent ja non trebalhe e limite er aranés ath sòn ambit familar e li dan er us de registre colloquiau. Es joeni an uns percentatges mès repartits, tot e atau dominen tanben es àmbits familiars, mès tamben en estudi i a un percentatge significatiu. Es adults tanben le parlen en casa e damb es amics en ua majoria absoluda, mès eth 25% le parle en trebalh. Aguesta ei ua chifra molt baisha, mès ja s'an començat a préner mesures perque de cada viatge en mès lòcs de trebalh ena Val exigissen eth nivèu C d'aranés.

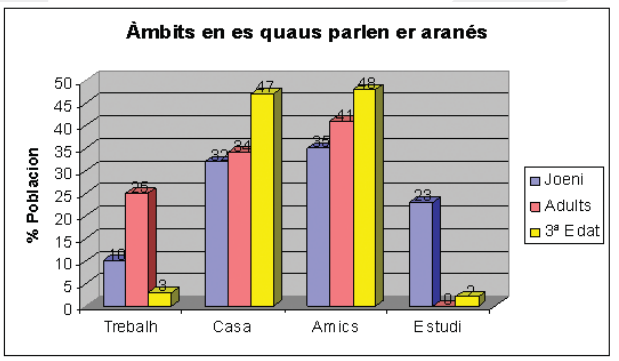

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

En us de mieis de comunicacion non i a cap surpresa. Evidentament era gent dera 3ª edat ei era qu'a mès temps enta hèr us des mieis e per aquerò en grafic observam eth major percentatge damb un 81%. Es adults mòstren un 74% e es joeni un 69%. Pòden semblar chifres elevades, mès non en son tant s'auem en compde que sonque se dispause d'ua ora de ràdio en aranés diàriament e de 14 minutes setmanaus ena television.

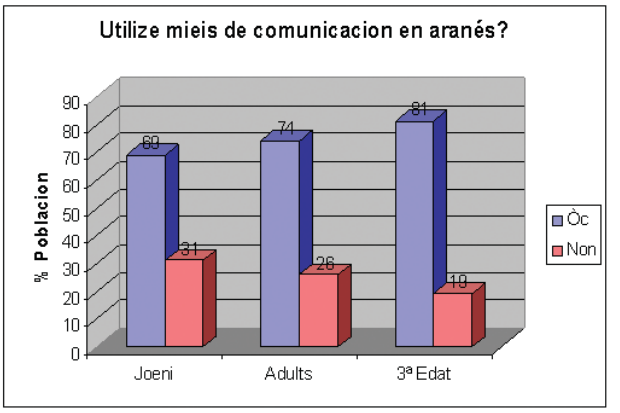

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Coma podem observar es mieis de comunicacion que mès s'utilizen son era ràdio e era television. Aguest hèt ei logic que tiem en compde qu'ei molt mès comòde e facil de veir era television o escotar era ràdio que meter-se a liéger un diari o ua revista. Per un aute costat tanpòc ei qu'Aran dispause de guaire premsa escrita.

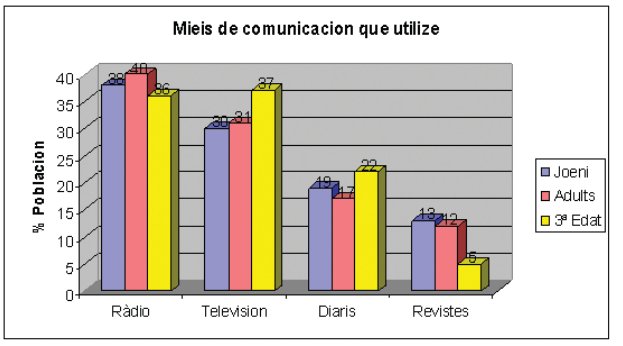

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

En àmbit der ensenhament non i a guaire suspresa en quant as resultats. Era majoria des enquestats independentament dera edat qu'agen pensen qu'er aranés s'aurie d'ensenhar coma ua lengua mès. Non obstant, son es joeni es qu'an un percentatge mès naut (82%) en quan ad aguesta respòsta. Era gent dera 3au. edat pense damb un 30% qu'er aranés aurie d'èster era lengua prioritària, aquest hèt pòt estèr degut a que pòrten fòrça ans ena Val se dan compde qu'er aranés entre en un procès

de substitucion lingüistica e per aguest motiu pensen qu'ua bona manèra d'evitar aguest perilh ei aumentant es ores en estudi, e metent, d'aguesta manèra er aranés coma lengua prioritària per deuant des sòns grans rivaus: eth castelhan e eth catalan.

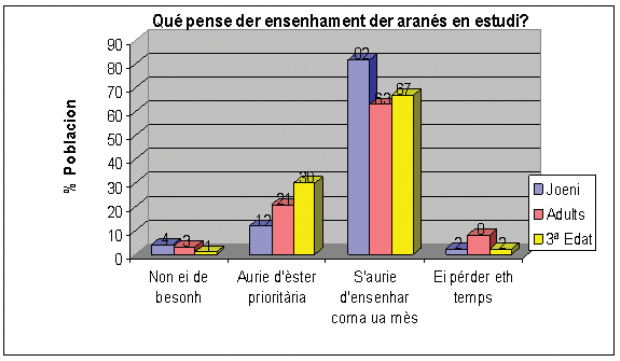

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Era majoria d'enquestats pensen que ja n'i a pro damb potenciar era cultura e lengua aranesa ena Val d'Aran. Non obstant, s'a de destacar ua dada important que ei que son es joeni aqueri que damb un 30% ven era possiblitat de potenciar-la tanben dehòra dera Val

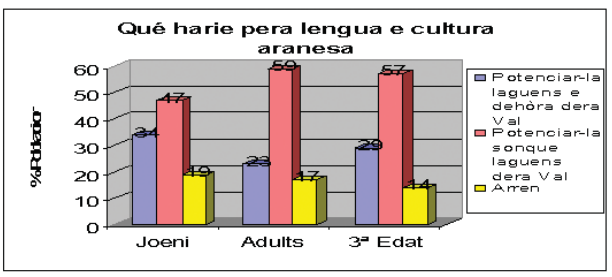

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

En quant ara lengua pròpia son es dera tercèra edat qu'afirmen considerar coma pròpia, damb un 62% er aranés. Enes adults aguest percentatge se redusís ath 35%, ja que damb un 20% e un 29% considèren coma lengua pròpia eth catalan e eth castelhan respectivament. Eth 47% des joeni ditz qu'er aranés ei era sua lengua pròpia e dempús damb casi un 30% auem es que considèren tant eth catalan coma eth castelhan.

Independentament dera edat sonque un 12% considèren qu'an ua auta lengua coma pròpria e aquerò mos hè dedusir qu'era majoria d'abitants dera Val d'Aran, son d'Aran o provien d'Epanha o de territòris on eth castelhan a ua fòrta importància.

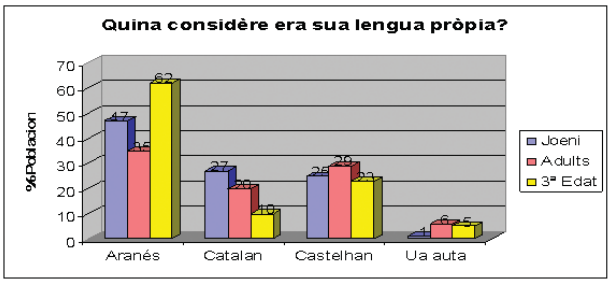

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.3.2-CULTURA ARANESA

En àmbit dera cultura son es adults es qu'an un menor percentatge (63%) de coneishement dera istòra d'Aran. Açò succedís per exactament eth mateish motiu especificat en apartat dera lengua. Es 78% des joeni e eth 77% es dera tercèra edat afirmen conéisher era istòra d'Aran. Segurament as joeni les ac an ensenhat en estudi e era inmensa majoria des dera tercèra edat pòrten molti ans ena Val d'Aran e per aquet motiu l'an anat aprenent dilhèu d'ua manèra inconscienta, sonque peth simple hèt de víuer tanti ans en aguest petit país.

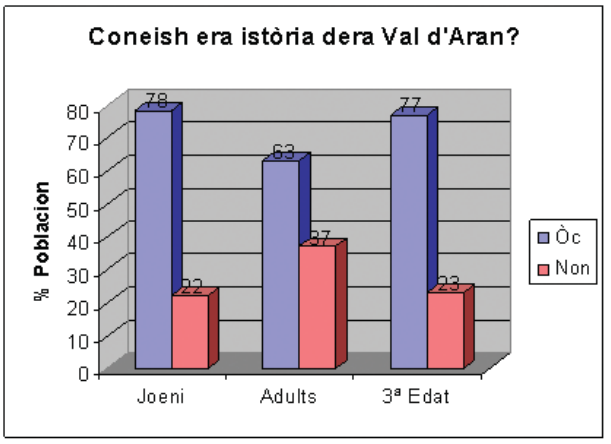

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

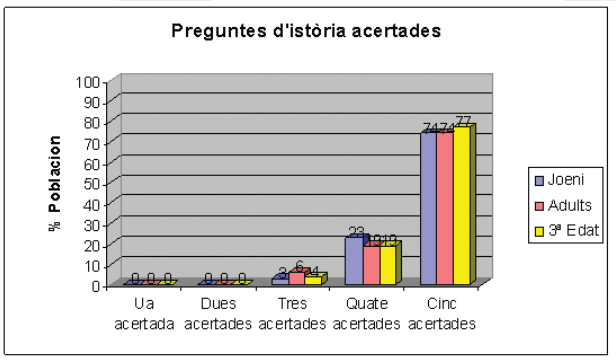

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.3.3-SITUACION INSTITUCIONAU

Se parlam des Institucions de Catalonha era majoria des adults e dera tercèra edat ditz desconéisher çò qu'aguestes an hèt pera lengua e cultura aranesa. Es joeni en cambi diden qu'es Institucions Catalanes an hèt pòc pera Val d'Aran.

S'analisam ara eth grafic deth Conselh Generau podem veir qu'es percentatges son molt semblanti. Independentament dera edat d'un 40% a un 50% pensen qu'eth Conselh Generau a hèt fòrça pera cultura e lengua aranesa, e entre eth 20% e eth 35% pensen qu'eth Conselh a hèt pòques causes o afirmen desconéisher çò qu'a hèt. Ei admirable que sonque un 1% somant eth percentatge des tres edats pense qu'eth Conselh non a hèt absolutament arren.

Se tiem en compde ara çò qu'an hèt es Ajuntaments des pòbles, podem observar era tresau grafica d'aguest apartat e vedem qu'era meitat des enquestats desconeishen çò qu'es Ajuntaments hèn. Son es joeni damb un 30% es que diden qu'es Ajuntaments hèn pògues causes, e es adults damb un 21% que non hèn arren.

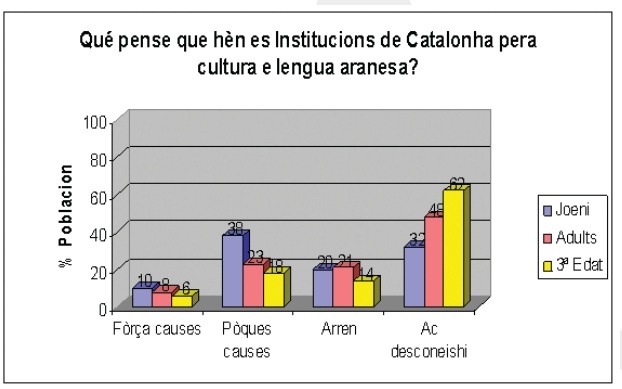

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

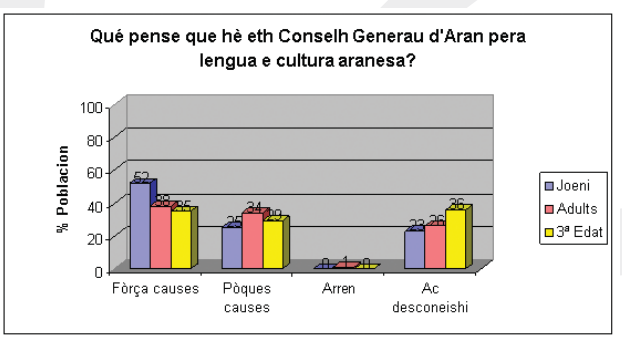

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

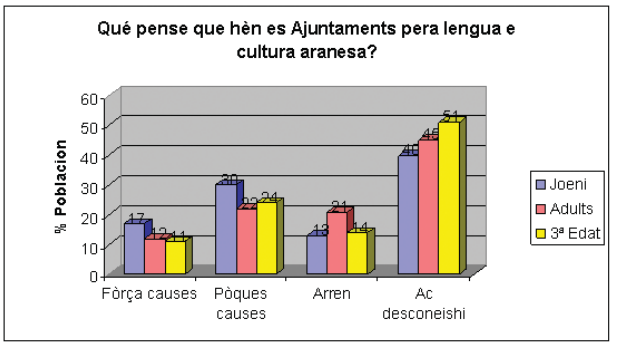

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.3.4-SENTIMENT DE PERTANHENÇA

Un 61% de joeni se senten totaument aranesi en front d'un 8% que non se'n sent arren. Dempús damb uns percentatges similars (45% 47%) auem es sentiments de pertanhença catalana e espanhòla, respectivament. S'an de destacar tanben qu'es joeni an plea consciéncia dera sua pertanhença en Euròpa e per aquerò un 72% des joeni se considère totaument europèu.

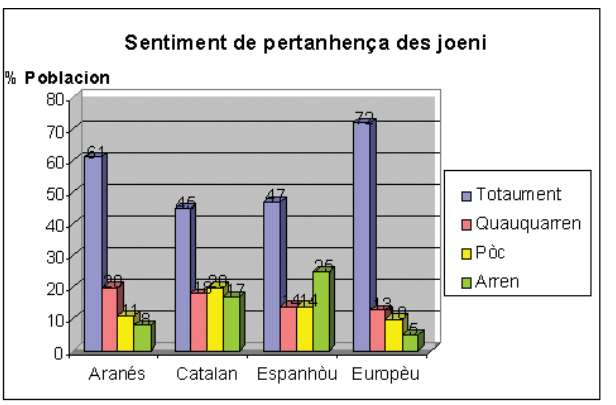

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Se parlam deth sentiment de pertanhença des adults, poderíem díder que i a un empat damb un 50% d'aqueri que se senten totaument aranesi e d'aqueri que se senten totaument espanhòus. Era dada a destacar ei que i a un 39% que se senten totaument catalans, mès, i a un 44 % que non se'n senten bric, aguesta serie ua dada significativa.

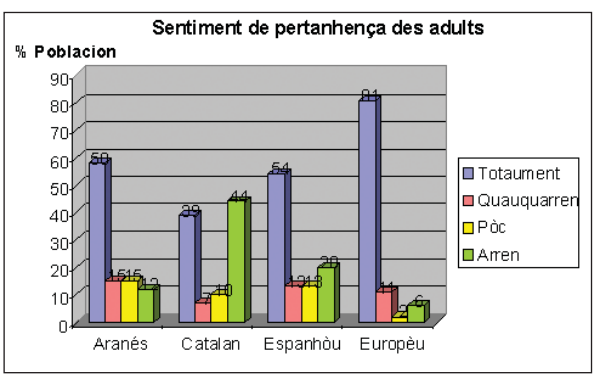

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

S'observam ara eth sentiment de pertanhença des dera tercera edat, observam qu'era grana majoria, damb un 73% se senten totaument aranesi. Era dada a destacar ei un aute còp eth sentiment de pertanhença espanhòla e catalana, ja qu'un 30% se sent totaument catalan e un 40% non se'n sent bric; un 35% se senten totaument espanhòus e un 35% non se'n senten bric.

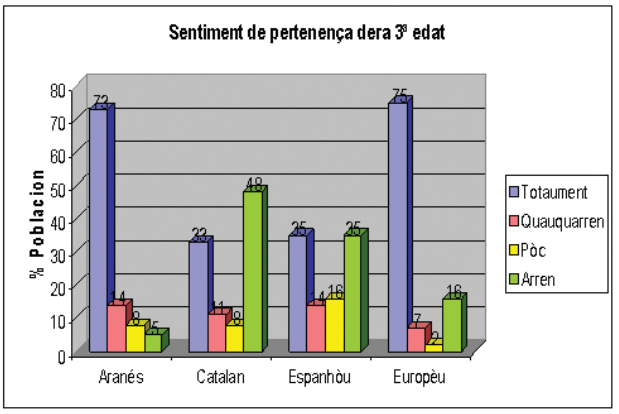

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Entà poder realizar ua comparacion deth sentiment de pertanhença segontes es edats è realitzat aguest grafic en quau se pòden observar es diuèrses diferéncies.

Podem observar que's dera tercèra edat son es que damb un 73% se senten mès aranesi. Es joeni an un 21% e es adults un 58%. S'a de destacar tanben es adults son es qu'an un percentatge (54%) major en quan ath sentiment de pertanhença espanhòla e es joeni damb un 45% es qu'an era majoria de sentiment de pertanhença catalana.

Aguestes petites diferéncies, son coma ja è dit adès degut as pensaments des diuèrses generacions segones es experiéncies qu'an viscut qu'an estat es creadores des sòns pensaments e des sòns sentiments de pertanhença.

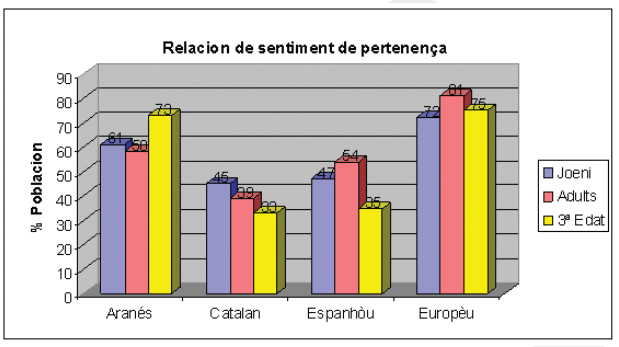

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.4-PER DIVISION GEOGRAFICA

Era Val d'Aran se trape dividida en diuèrsi terçons, non obstant era division mès àmplia e era que jo è utilizat a estat era division geografica, qu'ei era mès tipica: Naut Aran, Miei Aran, Baish Aran. Pòt èster que segontes era orientacion e ideologia deth pòble en quau se viu i age ues tendéncies mès mercades o ues autes, logicament per diuèrsi motius:

6.4.1-LENGUA ARANESA

Se campam era prumèra grafica observam qu'ena coneishença dera lengua es percentatges continuen en tot èster debastadors, d'un 90% entà naut independentament deth terçon en quau s'abite.

S'observam ara a on ei qu'afirmen parlar mès er aranés vedem qu'ei en Baish Aran damb un 76%, encara qu'era diferéncia respècte as auti dus terçons non ei guaire àmplia, ja que en Naut Aran le parlen un 68% e en Miei Aran un 67%.

Enes àmbits enes quaus se parle succedís çò de madeish en totes es divisions. Aciu podem destacar qu'ei en Baish Aran a on s'afirme parlar-le mès en estudi.

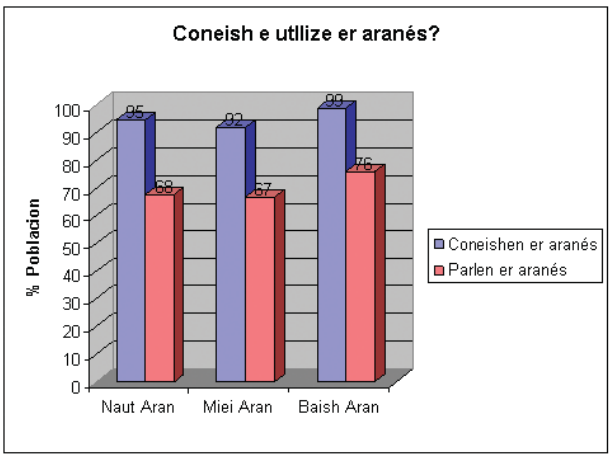

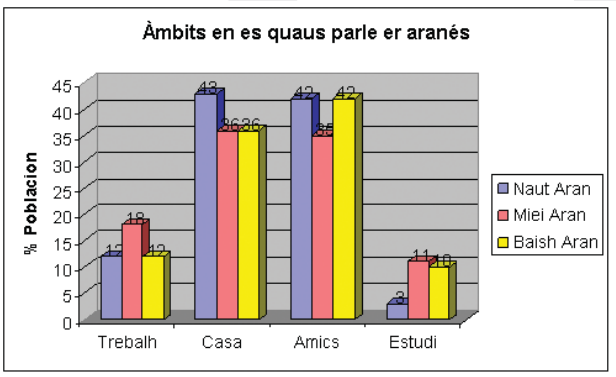

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

En Baish Aran utilizen mès es mieis de comunicacion en aranés qu'en Miei Aran o en Naut Aran. Desconeishi es possibles motius d'aguesta minuscula diferéncia en aguest àmbit de comunicacion

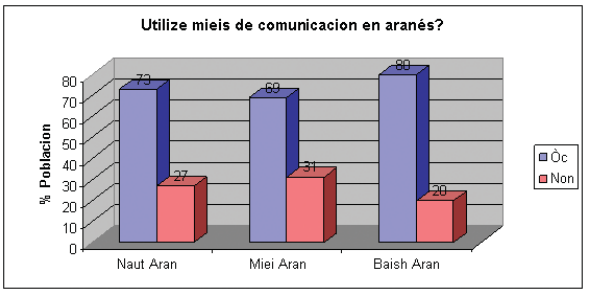

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Era gent qu'afirme utilizar mieis de comunicacion se decante pera ràdio e pera television, possiblament pera comoditat qu'aguesti representen. Non obstant, en Baish Aran escoten mès era ràdio, e en cambi en Miei Aran ven mès era television. Ues diferéncies que supòsi que non pòden relacionar-se damb cap qüestion o aspècte en concrèt.

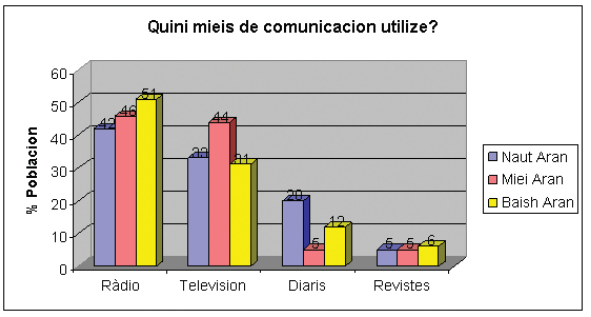

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

En camp der ensenhament eth Naut e Baish Aran son es que pensen damb un percentatge de 78% e 77% respectivament qu'er aranés s'aurie d'ensenhar coma ua lengua mès. Eth Miei Aran semble non èster guaire d'acòrd ja que sonque un 50% opine çò de madeish. Eth 20% restant pense qu'aurie d'èster era lengua prioritària.

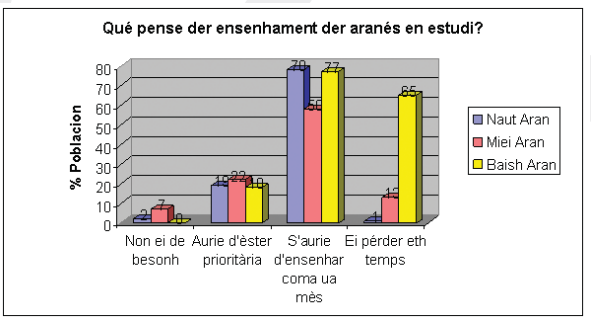

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

En àmbit dera potenciacion dera lengua e cultura aranes ei en Naut Aran on eth percentatge mès naut (64%) pense que sonque s'aurie de potenciar laguens dera Val d'Aran. En Miei Aran damb un 34% son es que mès apòsten per potenciar-la tanben dehòra dera Val. Es percentatges d'aqueri que non harien arren pera lengua e cultura aranesa practicament es madeishi (ath torn deth 20%)

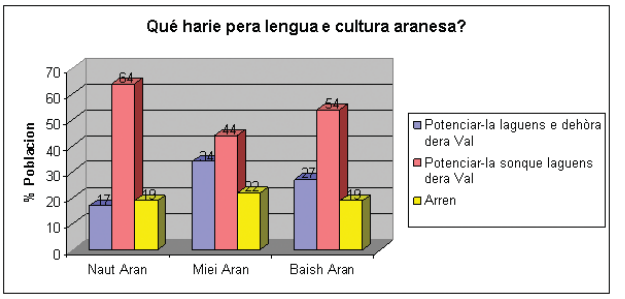

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Se campam era consideracion dera lengua pròpia, trapam dades interessantes. En miei Aran sonque un 35% considèren er aranés coma lengua pròpia, un 20% considèren qu'ei eth castelhan e, per dessús deth castelhan trapam eth catalan damb un 29%.

Eth Baish Aran considère damb un 62% er aranés coma lengua pròpia, un 23% eth castelhan e sonque un 10% eth catalan.

En naut Aran es percentatges entre eth catalan e eth castelhan se trapen mès igualats 27% e 25% respectivament e er aranés predomine damb un 47%.

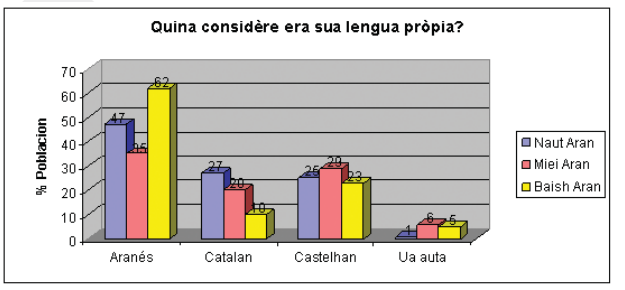

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.4.2-CULTURA ARANESA

Es percentatges de coneishement dera istòria dera Val d'Aran son practicament es madeishi. Non i a cap diferéncia perque tanpòc i a cap motiu que facilite era aprenença entà un terçon e entà un aute non. E es preguntes acertades son practicament es madeishes en toti es terçons.

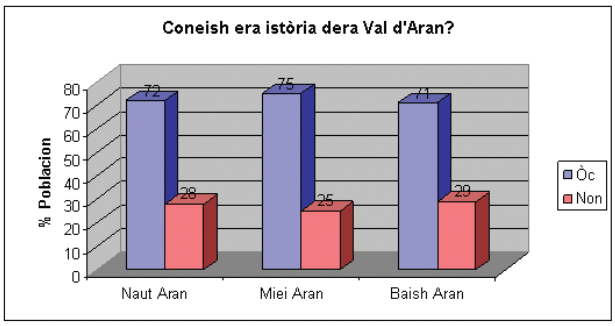

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

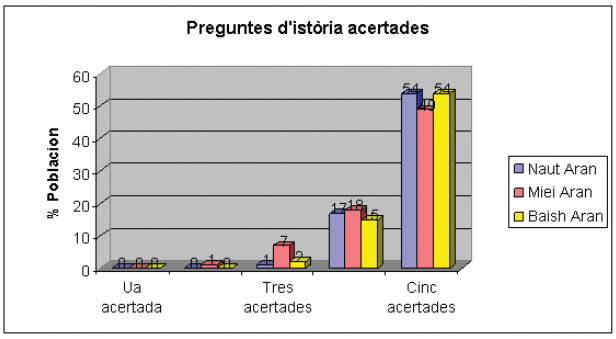

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.4.3-SITUACION INSTITUCIONAU

En àmbit Institucionau trapam diferéncies que podem atribuïr ara politica de cada terçon. Evidentament, non per èster d'un terçon o d'un aute as d'auer ua sèrie de pensaments polítics concrèts, mès pensi que quauquarren òc qu'a a veir.

Eth Miei Aran afirme damb un major percentatge (54%) que desconeish qu'ei çò qu'es Institucions araneses hèn. Eth Naut, en cambi un 48% afirme que desconeish çò qu'an hèt mès un 36% asseguren qu'an hèt pògues causes. En Baish Aran son es que damb majoria (un 29%) afirme qu'es Institucions de Catalonha no hèn arren.

Se campam eth dusau grafic d'aguest apartat podem observar çò que pensen sus es ahèrs deth Conselh Generau d'Aran. Curiosament son es deth Mie Aran es que dan un menor percentatge (36%) dident qu'eth Conselh hè fòrça causes pera Val, e ei eth Baish Aran eth que damb un 49% afirme qu'eth Conselh trebalhe fòrça tara Val. Se ben è dit qu'en Baish Aran dan supòrt ath Conselh damb un 49%, tanben protagonize eth major percentatge d'aqueri que diden que hè pòques causes respècte as auti terçons damb un 32%. Ua curiosa diversitat d'opinions en Baish Aran.

S'a de destacar que entre era soma des tres terçons sonque i a un 1% que ditz qu'eth govèrn d'Aran non hè arren.

En tercèr grafic que mos informe sus era opinion des enquestats respècte ara faena des Ajuntaments es percentatges se trapen bastant igualats. Non obstant, i a mès gent deth miei Aran (63%) que ditz desconéisher çò que hèn es Ajuntaments

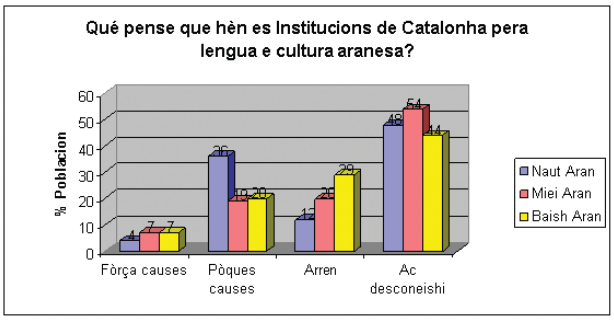

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

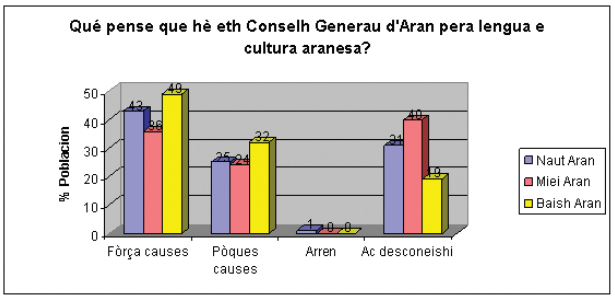

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

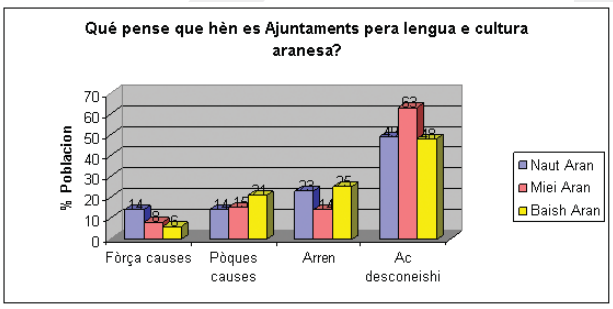

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

6.4.4-SENTIMENT DE PERTANHENÇA

Deth sentiment de pertanhença deth Naut Aran cau destacar qu'un 50% se sent totaument catalan en front de solet un 30% que se sent espanhòu. Eth sentiment de pertanhença aranesa puge a un 68%, que diden senter-se totaument aranesi.

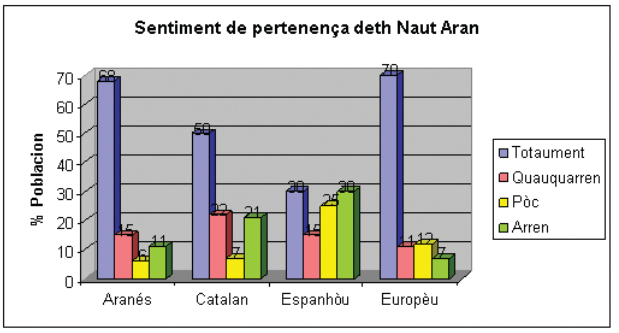

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

Se parlam ara deth sentiment de pertanhença deth Miei Aran podem observar qu'es percentatges relacionats damb eth sentiment de pertanhença espanhòla e catalana son fòrça semblants. E se campam eth sentiment de pertanhença aranesa vedem que i a un 59% d'aqueri que asseguren senter-se totaument aranesi.

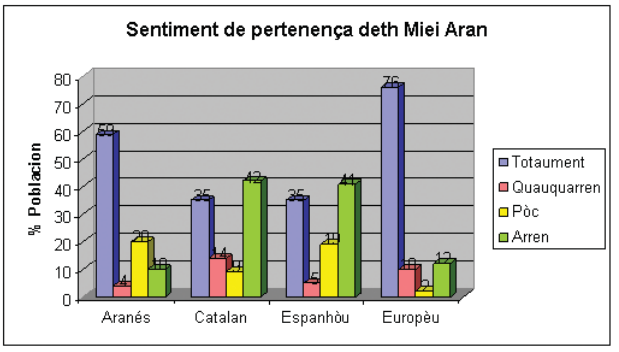

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

En Baish Aran i a ua dada molt destacada e ei qu'eth 85% des enquestats se senten totaument espanhòus e sonque un 66% se senten totaument aranesi. E destaque tamben eth 45% que ditz non senter-se arren de catalan. Ua tendéncia ath sentiment espanhòu que desconeishi d'on proven.

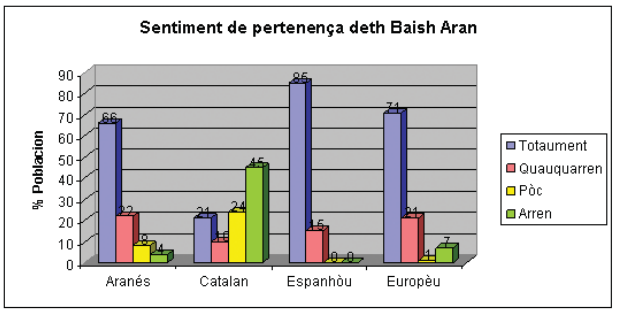

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

En aguest grafic de comparacion des sentiment de pertanhença enes diuèrsi terçons i a ua dada reaument interessanta e que per tant cau destacar: Mentre qu'en Miei Aran e en Naut Aran eth sentiment de pertanhença espanhòu non arribe ath 40%, en Baish Aran i a un sorprenent 85%. Desconeishi es possibles motius d'aguest sentiment de pertanhença tant espanhòu. Pòt èster que, per rasons que desconeishi, en un passat s'installèssen en Baish Aran mès immigrants procedenti d'Espanha. O dilhèu sigue pes tendéncies politiques, mès s'ei per aguest motiu tanpòc pogui justificar qu'en baish Aran agen ues tendéncies mès espanholistes.

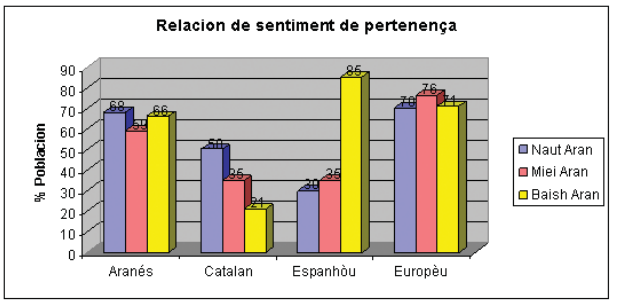

Hònt: enquèstes realizades ara poblacion dera Val d'Aran

7 conclusions:

Un viatge arribadi ad aguest punt ja possedim es elements de judici suficients entà extrèir es conclusions d'aguest trabalh.

En referéncia ara identificacion de sentiment de nacionalitat, constati qu'era majoria d'abitants dera Val d'Aran s'autocategorizen coma aranesi. Ara ben, aguest percentatge, se ben ei eth majoritari en comparacion damb era rèsta d'identificacions, non abarque era majoria absoluda dera poblacion. Dit de ua auta manèra, se ben eth collectiu de persones que se senten aranesi ei eth majoritari, non supòsen era majoria dera poblacion.

Se parlam deth papèr dera lengua en aguest procès, en prumèr tèrme, cau senhalar que laguens de cada collectiu de poblacion damb ua determinada lengua pròpria s'obsèrve ua clara relacion entre aguesta e era identificacion. En moltes situacions era lengua se convertís en simbèu

per excelléncia dera identitat. Per tan, era lengua arribe a obtier un valor tan naut e un significat tant important qu'entre a formar part dera definicion que cada individu realize d'eth madeish, arribant atau ena esfèra emotiva, eth sentiment. Sentiment de percenença a un determinat collectiu, sentiment de semblança damb es que possedissen aquet rasgue, sentiment de diferéncia respècte a d'auti grops. D'aguesta manèra era lengua traspasse era sua foncion comunicativa e se convertís en simbèu de participacion. Simbèu de participacion que remet ath sentiment de senter-se part integranta d'ua comunitat. E açò ei çò qu'a passat ena Val d'Aran. Per un aute costat, en Aran i a ua situacion de contacte entre lengües que cada dia s'enfatize mès. Ben, aguestes situacions de contacte impliquen relacions de poder, que placen a ues en posicions minorizades respècte a d'autes, implique competéncia per cuélher eth domeni en determinades foncions sociaus e inclús un risc de desaparicion des mens consolidades.

Pogui constatar qu'era identitat collectiva aranesa s'elabòre e se definís ath torn deth hèt lingüistic. Açò vò díder que s'assimile era possibla desaparicion dera lengua aranesa ara possibla desaparicion dera aranesitat.

Era realitat d'Aran ei qu'era sua lengua a patit un procès de bilingüisme, mès açò non ei cap d'ahèr estranh ja qu'ena actualitat ei ben dificil de trobar quauque Estat en quau sonque s'utilize ua lengua. Per exemple en Euròpa sonque en Islàndia, Portugal e Albània se parle ua soleta lengua. Eth multilingüisme, per tant, ei era norma mès usuau. Coma anaua dident, en Aran se parlen oficiaument tres lengües. Non obstant, aguest multilinguisme dèishe d'èster bon e enriquidor culturaument quan se passe ara diglòssia. Enes enquèstes, s'obsèrve que i a un procès de diglòsia, ja qu'ena Val i a mès d'ua lengua e cadua s'utilize entà àmbits diferents. Er aranés damb aguest procès a demorat reservat a àmbits mès familiars, mentre que'eth castelhan e eth catalan, possiblament per prestigi e comoditat an passat a aucupar er àmbit mès formau. Se pòt díder, donques qu'er aranés s'a convertit en ua lengua menaçada. Ua lengua menaçada que pòt arribar a patir un procès de substitucion lingüistica e desaparéisher complètament.

Es Institucuions polítiques son conscientes d'aguest possible procès de substitucion e d'aguesta minorizacion e an implantat ua sèrie de mesures. Un hèt destacable, ei qu'entà treblalhar en Aran se començe a exigir eth nivèu C d'Aranés, e ara s'en Catalonha s'apròve eth Nau Estatut, er aranés se convertirà en lengua oficiau en tot Catalonha. Ben mès, non mos desvièsquem de tèma. E vam a parlar ara deth sentiment de nacionalitat ena Val d'Aran.

Poderíem díder que i a dus tipes de sentiment d'aranesitat: aqueri qu'an neishut aciu qu'ac pòrten per laguens, e aqueri d'auti qu'an vengut de dehòra e damb eth temps se senten aranesi. Es qu'an neishut aciu an un immens amor per aguest territòri. Es qu'an vengut de dehòra en cambi, ac an hèt per motius laboraus majoritàriament e an un sentiment diferent pera Val, cèrtament non i a guaire causa que les ligue ara Val. Non obstant, toti es esquestats, independentament deth sòn lòc de neishement, afirmen qu'es aranesi an en comun ua istòria, ua lengua e ua cultura, que les diferéncie de uns auti territòris e les hè crear eth sòn pròpi país.

Eth hèt d'èster aranés ei senter-se aranés. No i a arrés que pogue díder qu'ei mès aranés que un aute…Mès es qu'an neishut aciu an, coma ac dideria jo, an un amor especiau pera sua Val, açò les hè auer un shinhau d'identitat, jo dideria que fòrça identitat, eri an orgulh peth sòn petit país. Eri sustot son aranesi, mès que catalans e mès qu'espanhòus, son aranesi e aguesta ei era sua pròpia identitat.

Aué en dia èster aranés ei senter-se aranés, voler èster aranés e voler trebalhar pera Val d'Aran.

8 Entrevista ath Magnífic Síndic d'Aran, eth Sr. Carlos Barrera:

• Bon dia Magnific Síndic
Entà uns, Aran ei un sòn d'unitat, entà uns auti d'independéncia, e entà d'auti ua simple soma d'interèssi… Eth cas ei que toti es sentiments compòrten ua polemica, e darrèrament se trapen molt de mòda aguesti tèmes. Ei per aguest motiu qu'eth trebalh realizat preten conéisher qué sentissen aqueri qu'en aguest moment aucupen eth territòri aranés.

• Qué pense en generau, sus quin ei eth sentiment de pertanhença o arraïzament en un espaci geografic concrèt?
-Aguest sentiment solet se pòt dar per dues rasons:
• Era prumèra e principau e pensi qu'ei era basica, ei auer neishut en aqueth territòri, per tant tu sentes que ès en casa tua. Interprètes e identifiques coma casa tua aqueth territòri, eth país, er entorn…
• Coma dusau arrason, açò tanben se pòt dar en persones qu'agen vengut de un aute lòc, que per circumstàncies dera vida e per motius molt concrèts arriben ena Val d'Aran.
Per motius variats, com poderien èster era situacion geografica d'aguest territòri, er entorn o era manèra d'èster des aranesi, aguestes persones se trapen ben ena Val d'Aran e senten ua sensacion de felicitat e un benèster qu'enquiara non coneishien.
Açò se pòt interpretar coma qu'aqueres persones guanhen eth sentiment de pertinença ara Val d'Aran, perque non auent neishut en aqueth país, se li manifèste eth sentiment en trapar-se a plaser laguens deth territòri.

De totes manères cau díder que pensi qu'aguest sentiment ei molt mès fàcil e naturau laguens deth procès d'auer neishut laguens deth territòri.

• Com è dit anteriorament entà uns Aran ei un sòn d'unitat, entà uns auti d' independéncia, e entà d'auti ua simpla soma d'interèssi… Qué ei entà vosté Aran? E qué ei senter-se aranés?
-Ben senter-se aranés ei quauquarren mès que, com per exemple, en uns auti lòcs on ac poderíem extrapolar, en çò que pòt sénter ua persona tà èster catalan per dessús d'espanhòu, un baso senter-se basc abantes que senter-se espanhòu o tà un galhèc çò de madeish. Jo personaument en prumèr orde de valors me senti aranés, despús me pogui sénter evidentament mès catalan qu' espanhòu, e finaument me senti espanhòu perque formi part d'aqueth Estat e perque des de que s'a us de rason sabes perfèctament qu'ei ua solapacion de territòris qu' un a continuacion der aute van configurant er Estat espanhòu. En cambi, jamès me poderè arribar a sénter francés, anglés, ne coma molti que diden que se senten per dessús de tot hilhs dera umanitat o europèus. En aguest cas, jo personaument eth sentiment clar ei prumèr d'aranés, dempús catalan e finaument espanhòu.

• Ena actualitat s'a intensificat eth contacte entre lengües e cultures. Enes darrères decades, aguesta comarca a experimentat un prohond procès de transformacions sociodemografica e culturau. Era situacion ven determinada per un fòrt increment dera poblacion –provenent principaument dera immigracion-. Pense qu'aguest contacte e aguest cambi sociodemografic pòt perjudicar o afavorir era lengua aranesa? E en quin sentit ac pòt hèr?
-Afavorir ei dificil. Çò que cau hèr ei trebalhar tà ua integracion d'aguestes persones qu'an vengut de d'auti païsi, e tà que coneishen era nòsta lengua e se senten identificades damb eth nòste

lengua e se senten identificades damb eth nòste hèt culturau. Eth hèt de poder arribar d'aguestes naues nacionalitats qu'ara conviuen entre nosati, ei un hèt de fòrça trebalh, de plans de coesion sociau…Aqueri immigrants qu'an vengut de païsi der Èst e Sud d'America dilhèu ei mès fàcil. De un aute costat, ei mès dificil, dilhèu damb era comunitat magrebina perque ei ua auta cultura, un aute caractèr e eri madeishi dilhèu s'embarren mès enes pròpies credences, e per tant, non faciliten massa aguesta possibilitat d'aproximacion ara realitat d'Aran.

En cambi, enes autes nacionalitats eth trebalh que se hè facilite fòrça aguesta integracion e era coneishença dera nòsta lengua. Cau tier en compde, e non auem de desbrembar qu'açò passe damb es persones granes, perque toti es hilhs d'aguestes persones qu'ara son escolarizadi ena Val d'Aran, er efècte ei exactament igual entà toti. Per tant, un mainatge magrebin qu'ei escolarizat ena Val a era madeisha facilitat entà apréner er aranés que la pòt auer un Sud American o un mainatge des Païsi der Èst. Aguesta facilitat ena infantesa ei comuna a toti, çò que passe ei ua auta qüestion ei quan ja parlam de persones adultes.

Despús, er us qu'aguesti infants agen e hèsquen pera nòsta lengua ei çò que mos cau sajar a toti es qu'auem responsabilitat politica. Auem d'esforçar-mos entà qu'eri agen era sensacion que l'an de besonh e que se vòlen continuar viuent ena Val d'Aran eth hèt de conéisher era lengua ei fondamentau entàs sues possibilitats de futur, de futur complicada e depen en quines nacionalitats eth tèma encara se complique un shinhau mès. Mès pensi que damb eth plan d'educacion sociau qu'en aguesti moments hè eth Conselh Generau d'Aran toti es immigrants qu'ac desiren, qu'ac volguen, e qu'ac sentisquen pòden apréner e utilizar er aranés. Toti an perfècte coneishement de que tot e èster laguens de Catalonha, laguens der Estat espanhòu, son tanben laguens d'ua realitat culturau qu'ei era Val d'Aran.

• Era coexisténcia en territòri aranés de tres lengües oficiaus (aranés, catalan e castelhan), açò pòt arribar a perjudicar ar aranés o non a perque perjudicar-lo?

-A veir jo creigui que perjudique ar aranés, e qu'ei evident que damb er usatge d'aguestes tres lengües, era mès debilitada e era que se trape en mès perilh ei era nòsta, er aranés.

Enes mieis de comunicacion, es canals de television, era ràdio, era premsa escrita… practicament tot çò que i a ei en castelhan. Dempús i a un àmbit d'informacion, de television, de ràdio, de prensa escrita en catalan, e a molta distància, molt luenh e damb un espaci de supervivéncia se trape era nòsta lengua, er aranés. Per tant, laguens d'aguest àmbit de competicion de lengües ei evident qu'er aranés ei era mès debilitada e era qu'auem mès mau plaçada. Mès, solet se poderie cotrarestar açò se i auesse ua politica clara per part de television, de ràdio e sustot de premsa escrita d'apostar pera nòsta lengua. Quan se hè ua publicacion en lengües minoritàries coma ara recentament qu'a apareishut eth suplement deth Segre, logicament se darrèr non i a ua subvencion importanta dera Generalitat de Catalonha tàs lengües minoritàries que vage dirèctament tara empresa Segre o tath Conselh Generau, donques logicament açò eth grop Segre jamès ac auesse podut hèr.

De un aute costat, eth Conselh Generau de pressupòsti pròpis tanpòc pòt mantier ua infraestructura d'ua ràdio locau pròpia tara Val d'Aran damb programes en aranés, ne ua television sonque damb programes en aranés, ne auer ua premsa pròpia unica e exclusivament en aranés e de gessuda diària. Ei a díder, que tu poguesses agarrar ua publicacion, o quinsevolh aute diari e liéger es notícies deth dia abantes o d'actualitat mondiau e liéger absolutament tot eth diari en aranés. Tot açò, evidentament sonque se pòt assolir damb uns prossupòsti plan importants qu'en aguesti moments eth Conselh Generau non dispause, ne era Generalitat de Catalonha mos facilite entà que podésquem hèr totes aguestes accions contundentes de defensa, e arténher aumens ua igualtat d'oportunitats entàs mieis de comunicacion dera Val d'Aran, en relacion damb uns auti mieis de lengua catalana o castelhana.

• Quina ei era milhor forma de potenciar ua lengua?

-Era milhor forma de potenciar ua lengua ei introdusint-la en ensenhament. Jo pensi qu'era base ei çò que se hè ena Val d'Aran. Aciu de 3 a 6 ans es mainatges que comencen er estudi ja ac hèn damb ua lengua veiculara qu'ei er aranés e qu'a partir d'aquiu se manten present en tota era etapa escolara e que d'aguesta manèra se vage auançant.

Ua auta qüestion ei com continuen hènt er usatge dera sua lengua, quan aguesti joeni arriben tà ua relacion sociau e a anar agarrant personalitat laguens dera pròpia estructura sociau deth país. Pensi que tal com de mainatges ja an adquirit aguest coneishement dera lengua que dempús de joeni la seguisquen utilizant en totes es sues activitats e ahèrs laguens d'Aran

Eth problèma principau deth hèt de potenciar ua lengua se plantage d'ua manèra molt clara. Mos passe a toti, que dilhèu per un excès de çò que podem interpretar coma educacion o coma voler quedar ben damb es auti mos trapam, per exemple: que se parlam entre un grop d'aranesi mos vam entenent e portam ua convèrsa, ua discusion o un debat en aranés, alavetz s'incorpòre ad aquet grop d'aranesi que parlen er aranés ua persona que non ei neishuda ena Val d'Aran, mès ara quau se nosati mos dirigim en aranés, era mos comprenerà e mos responerà. Donques ben, per aquera deformacion d'un excès d'educacion, o peth motiu que sigue se nosati sabem qu'ua persona ei catalanoparlanta o castelhanoparlanta mos dirigim ad eri ena sua lengua. Açò non ajude de cap manèra a qu'aquera persona s'intègre esforçant-se en apréner er aranés e en continuar era convèrsa e senter-se integrat damb nosati, per hèt que non parle era nòsta lengua damb nosati. Aguest ei un error fondamentau que toti absoludament patim, e d'aguesta manèra non ajudam a pontenciar era nòsta lengua. Çò qu'auríem de hèr ei parlar-li aranés ad aqueres persones que ja le comprenen e que pòrten ans ena Val d'Aran, entà qu'aqueres persones s'acostumen a parlar e s'intègren lingüisticament. Se non èm capaci d'esforçar-mos en dirigir-mos ad aguestes persones en aranés, jamès facilitaram eth dar-les era man entà qu'eri sauten tara nòsta lengua.

• Se parlam des resultats obtengudi ena realizacion des enquèstes, eth 95% des enquestats afirmen conéisher er aranés. En cambi d'aguest 95% que le coneishen le parle un 70%. Pense qu'ei un percentatge important e significatiu, o dilhèu aurie d'aumentar-se?

-S'aguesta enquesta s'ajuste ara realitat ei un èxit, aguest percentatge. Serie domatge que mos quedèssem en aguest 25% de persones que la coneishen e que non les auem sabut dar aquera man qu'adès te comentaua entà qu'eri quan parlen damb nosati ja ac hessen ena nòsta lengua. De totes manères se çò que manifèsten es enquestats ei qu'eth 70% la parle, jo pensi que vam ben.

• Es que parlen er aranés un 90% afirmen emplegar-lo en casa o damb es amics, mentre que sonque un 20% le parle en trebalh e en estudi. Açò pot interpretar-se en contra der us der aranés en àmbit formau. Quini pense que son es principaus motius d'aguest hèt, perque era gent non parle aranés enes àmbits formaus ? Pòt èster ua qüestion de prestigi, eth hèt de reservar er aranés tar àmbit mès familiar e deishar eth castelhan o eth catalan entàs àmbits mès formaus ?

-Non, jo non pensi que sigue ua qüestion de prestigi. Dilhèu ei perque com ja è comentat era gent qu'a vengut de dehòra, d'immigrants, de gent qu'ena Val son catalans o castelhanoparlants, en aguesti àmbits mès deth dia a dia, der entorn laborau, der entorn d'anar a préner eth cafè, o dera relacion comerciau que i pòt auer, dilhèu es persones se trapen mès comòdes parlant catalan o castelhan perque saben de qu'a partir d'aquiu ja se van a enténer damb eth sòn interlocutur que sajar de parlar en aranés tà veir s'aquera persona respon en aranés e atau tracten çò qu'agen de tractar en aranés. Me semble, donques qu'ei un problèma mès de comoditat.

Non creigui que sigue un problèma de prestigi, ath contrari, pensi e sò convençut que de cada

còp mès era gen vò manifestar e mès quan ei dehòra dera Val qu'ei aranés. Açò quede demostrat en hèt que toti es aranesi quan gessen dehòra dera Val d'Aran amics o parelhes qu'inclus ena Val se parlen castelhan o catalan en bèth moment, s'esfòrçen en parlar aranés entà hèr a notar, entà hèr a veir que son aranesi, que son quauquarren diferent, que non son ne catalans, ne castelhans, senon que son aranesi. Açò ac auem hèt toti es qu'auem estudiat dehòra, anèssem tà on anèssem sonque en aranés. Aguest orgulh d'identitat ei çò que calerie recuperar entà que s'utilizèsse permanentament, en dia a dia, en cada moment er aranés ena Val d'Aran.

• Eth 44% considèren er aranés coma era sua lengua pròpia, mès, ath cant damb un 32% trapam eth castelhan. Pense qu'aguestes dades mòstren qu'er aranés patís ua pèrta de parlants important?

-Òc, ei evident perque de gent residenat ena Val d'Aran ath long de molti ans èm es
qu' èm. En pògui ans era poblacion dera Val d'Aran a passat, des darrèri censi qu'èrem sies mil e quauquarren a ueit mil. Açò a estat d'ua velocitat de vertige, en pòc de temps auem augmentat un nombre de dus mil abitants. E toti aguesti collectius de naua incorporacion era prumèra lengua qu'eri aprenen entà entener-se e hèr-se a enténer en Aran, maugrat qu'existisque er aranés, ei eth castelhan. Ei evident que tot açò perjudique ara aranés, ja que des ueit mil abitants er aranés s'utilize per un collectiu molt inferior ad aguesta chifra. En cambi, toti aguesti ueit mil saben eth castelhan.

Çò important ei qu'un viatge aguesti nauvengudi qu'an arribat de dehòra tara Val, era majoria evidentament per motius laboraus perque era economia d'Aran va ben e se guanhen ben era vida, aguesti que s'an de quedar molti ans, çò perfècte e çò ideau serie qu'aguesti automaticament que ja damb eth castelhan se defenen, qu'auessen tanben aqueth interès entà hèr eth saut tar usatge der aranés. Se poguéssem arténher aquerò, er aranés aurie moltes possibilitats de non veder-se afectat per aguesta preséncia de gent de ues autes parles. Açò de bèra manèra tanben li passe ath catalan en Catalonha e supòsi qu'ath galhèc en Galícia e ath basc en Euskadi. Se podéssem arténher qu'es nauvengudi hessen us dera lengua non i aurie motiu de preocupacion, mès per desgràcia toti aguesti utilizen eth castelhan.

• Ua bona manèra de promocionar era lengua son es mieis de comunicacion. Ei important díder qu'un 74% des enquestats utilize es mieis de cómunicacion que existissen en aranés. Non pense que s'ei un % tant naut eth que hè ús d'es mieis comunicatius aranesi aguest àmbit poderie ampliar-se e potenciar d'aguesta manèra era lengua?

-Òc, mès ei que, ena qüestion de potenciar es mieis de comunicacion, era Corporacion catalana de Ràdio e Television, a hèt concorsi tara television publica, tara television privada, tota ua sèrie de mesures que son efectives enes lòcs tà tot eth territòri de Catalonha perque an en defensa ua lengua comuna e qu'eth competidor dirècte ei era lengua castelhana. En cambi, en cas dera Val d'Aran mos trapam qu'aguesti concorsi de televisions privades e publiques qu'an gessut non contemplen eth hèt especific e singular dera Val d'Aran. Non ven qu'era Val d'Aran a de hèr er esfòrç de mantier er aranés per dessús deth catalan e deth castelhan.

Per un aute costat, non i a cap tipe d'ajuda especiau, aguesti concorsi s'aurien agut de plantejar en cas dera Val d'Aran damb un concors especific tara Val d'Aran, damb ua potenciacion concrèta qu'auesse estat aglutinada peth Conselh Generau, que non a arren que veir çò que se hè en Catalonha de qu'es Ajuntaments de mès de 50.000 abitants an ues possiblitats, es de 5000 ues autes, es auti tal… e tota ua sèrie de mesures que queden molt ben quan ès en territòri catalan, mès qu'ena Val d'Aran e tàs aranesi non mos foncione aguest programa.

Eth hèt qu'ena Val d'Aran age de concorsar ua television privada e que se presenten sies empreses tad aguesta television privada e qu'era deth grop Segre que semble èster des mès ben situades, mos

plantege qu'es sòns estudis de grabacion seràn en Lhèida açò non ei hèr absolutament cap de favor ar usatge der aranés, ne ad aguesta lengua. Des de dehòra non se mos ajude absoludament bric enes mieis de comunicacion tant importanti coma son sustot era television e era ràdio a que se poguen milhorar aguesti resultats. Clar qu'era gent guarde era television, mès de television en aranés n'auem 12 minutes ara setmana, 14 minutes s'èm generosi. Dera ràdio n'auem ua ora de repeticion ja qu'eth programa deth maitin se torne a eméter pera tarde, e era persona que ja l'a escotat peth maitin dificilment tornarà a hè'c pera tarde.

Eth problèma ei qu'es mesures que s'amien endeuant des deth Govèrn dera Generalitat entà protegir e potenciar eth catalan non son equitatives damb es esfòrci qu'eth madeish govèrn aurie de hèr entà preservar er aranés, e mès ara qu'er aranés semble finaument, quan s'apròve eth nau Estatut de Catalonha, passarà a èster formaument ua lengua oficiau en Catalonha. D'aquera realitat der Estatut quan sigue aprovat a era realitat des inversions ja ei un abisme, un son volontats e era aute son realitats.

• Er ensenhament der aranés en estudi ei tanben un aspècte important. Eth 71% des enquestats opinen que s'aurie d'ensenhar com ua mès e ua petita part qu'aurie d'èster era lengua prioritària. Vosté qué pense? S'aurien de dedicar mès ores ar aranés qu'as autes lengues o aurie d'èster equilibrat?

-S'aurie de garantir que quan un mainatge a estat escolarizat ena Val d'Aran auesse un coneishement çò mès perfècte possible der aranés parlat e escrit. S'aquerò compòrte dedicar mès ores ar aranés evidentament cau dedicar mès ores. S'aquerò compòrte que moltes matèries d'ensenhament comun s'aurien d'explicar en aranés orau e escrit, donques calerie anar per aquiu.

Çò qu'ei evident ei que quan ua persona ei joena, quan encara se trape corsant es estudis primaris e segondaris, ei eth moment dera etapa d'escolarizacion ena qua era persona a mès facilitats e ei mès predisposada tà ampliar es sòns coneishements e d'ua manèra mès facila. A partir de que s'acabe era escolarizacion d'ua persona que se pòt realizar ena Val d'Aran, es que dempús van entà dehòra a estudiar ja se ven includidi ena responsabilitat dera carrèra qu'agen escuelhut coma ampliacion des sòns estudis. Mès, mentres er àmbit d'estudi sigui circumscrit ath territòri d'Aran s'aurie de procurar per toti es mieis que toti es escolarizadi en Aran auessen eth major nivèu possible de coneishement der aranés orau e escrit.

• Mès dera mitat (un 54%) pensen qu'era cultura e era lengua aranesa s'aurien de potenciar sonque laguens dera Val. Era auta mitat pense que valerie era pena e que cau lutar tà dar a conéisher era cultura e lengua aranesa dehòra deth territòri aranés. Vosté qué pense qu'ei çò de melhor entara nòsta lengua e cultura?

-Çò de melhor ei evident: se non i a coneishement clar en Catalonha de qu'era Val d'Aran existís e qu'eth hèt dera sua existéncia coma ua singularitat laguens de Catalonha ei basada ena nòsta cultura, alavetz non pòden enténer tot çò que pòt èster era luta, era reivindicacion de reconeishement de dret teritoriau pròpi d'Aran. Atau donc eth problèma dera naua ordenacion territoriau de Catalonha ja non aurie existit, toti es catalans e toti es grops politics de Catalonha aurien agut clar qu'era Val a de besonh eth reconeishement de territòri especific laguens de Catalonha. Non pòt èster includit e mens per desencuses d'optimizacion e de gestion administrativa, jamès un foncionament administratiu pòt anullar era identitat d'un pòble, ne pòt deishar ad aqueth pòble sense reconeishement deth territòri que li pertanh per istòria e per dret. S'es catalans non coneishen aguesta realitat dera nòsta existéncia, dera nòsta cultura, tanpòc pòden enténer perqué ena Val d'Aran non volem èster includidi laguens dera vegueria der Alt Pirenèu. Ei ben clar: er ignorar aguesta realitat nòsta, hè que dempús Catalonha e es catalans non siguen sensibles dera realitat que represente era Val d'Aran laguens deth territòri de Catalonha.

Com que non auem aguesta possibilitat exteriora de poder arténher mieis de comunicacions potenti, non auem possibilitats d'auer ua preséncia ena premsa, ua preséncia que sigue positiva, e que parle de qu'era Val d'Aran ei un país que se fòrge qu'auance ena sua identitat e sustot ena sua personalitat. Tot çò qu'apareish ena prensa basicament son: o informacion de quan auem preséncia de famosi en Baqueria, des quate pegueries de que s'an denonciat a Baqueira per non sabem quina causa d'un incompliment de non sai que de quauquarren deth miei ambient, de que s'ena Val d'Aran ara mos oposam ara reintroduccion der os. O sigue situacions des que poderíem díder mès d'intencion dera prensa facila e rapida en compdes de notícies damb molt mès contengut, com per exemple, qué se hè, eth perqué ena Val d'Aran i a un prèmi literari, perqué 180 mainatges se presenten tà realizar concorsi de poesia e de pròsa e comencen a desvolopar eth sòn instit creatiu. Tot çò que se hè des dera pròpia Val d'Aran semble que non a cap tipe d'importància, sonque auem importància quan auem de gésser, perque non sai qui a vengut a esquiar, perque Victòria Beckam ven a esquiar e encantat de que vengue, mès i a mil notícies mès en positiu. Aquera ei era pena. E a mès a mès era qualitat dera premsa escrita se decante molt per çò qu'ei espectacular deth moment e non i a reflexions o non i a periodistes as quaus les interèsse reflexionar sus situacions importantes entà nosati, e ei molt difícil poder cercar ua plataforma d'expression que mos recuelhe es nòstes inquietuds. Era television catalana per exemple, portam des deth nau govèrn, dus ans e pico, parlant unica e exclusivament der Estatut, des crisis, que s'es esquèrres, que s'es dretes, que se socialistas, que se non sai guairi ans dera republica... Qu'aquerò forme part deth dia a dia mès que tanben i a molt mès dia a dia, que i a molta mès preocupacion sociau, que i a molta mès realitat, e que i a molti territòris que diden qu'en Catalonha i a agut ua sequèra de notícies e de preséncia en television de toti perque Catalonha auie de víuer dus ans pendent der Estatut, me semble que tanben i a d'autes moltes causes.

-Se parlam dera situacion Institucionau, eth 48% des enquestats diden desconéisher çò qu'es Institucions de Catalonha hèn en Aran, er aute percentatge pense qu'es Institucions Catalanes non mos ajuden bric o que poderien hèr mès. Qué pense sus aguesti resultats?

-Ben, aguest ei un d'aqueri motius de reflexionar molt. Nosati des deth Conselh Genarau auem hèt ara recentament, perqué de moment sonque an gessut tres revistes reeditades, ua informacion que se ditz: Eth Conselh Generau informe. Aquiu informam de çò que se va hènt des deth Conselh Generau, des diferentes negociacions damb es diuèrsi departaments dera Generalitat de Catalonha...Aguestes revistes s'editen damb er objectiu de que toti es que les legen agen ua vision de coma nosati, eth Conselh Generau planificam era construccion d'un petit país qu'ei Aran e qu'ei ua realitat, e que quan mès autosuficients siguésquem melhor. Per aquerò es traspassi de competéncies qu'assolírem, es finançaments, entà on trabalham, es rèptes tant importants coma gestionar des deth pròpi país era sanitat publica e tot çò que se hè. Ei evident, qu'es diferenti departaments dera Generalitat poderien hèr mès pera Val d'Aran, ei evident que òc, mès mos trapam ath deuant d'ua situacion de volontats politiques. E eth qu'a eth poder de decision se non a ua mentalitat molt dubèrta e respectuosa, volem díder era Val d'Aran pera lei qu'a de regim especiau, poderíem arribar a arténher aguesta responsabilitat mès com qu'eri son es que l'an ara vòlen continuar decidint. Per exemple, eth director de miei ambient vò continuar decidint encara qu'ena Val d'Aran se pogue hèr açò o non, que se pogue hèr aguesta ocupacion d'un telesilha o non, non vò que siguen es aranesi es qu'ac decidisquen. Ei que i a aguesta falta de voluntat des diferents departaments que son es que an d'anar transferint ath Conselh Generau es traspassi entà qu'eth Conselh Generau de cada viatge sigue mès govèrn e mès potent e mès de besonh entàs Ajuntaments dera Val d'Aran. Se poderien hèr inversions, evidentament que'n poderíem hèr, mès s'an hèt inversions molt importantes que dilhèu molti des aranesi non

reconeishen. Moltes comarques de Catalonha serien contentes e harien ua setmana de hèsta Major se podessen auer un Espitau com eth qu'auem ena Val d'Aran. Moltes comarques de Catalonha poderien èster eroses se veiguessen que dempús de molti ans de negociacion auem artenhut finaument qu'ua carretèra coma era de Vielha a Baqueira sigue ua carretèra en bones condicioins, e fòrça integrada e que forme ua via de comunicacion qu'a nosati ja mos ei suficienta, e que despús evidentament, uns quanti dies ar an se quede insuficienta, mès ei impossible perque l'auríem de triplicar per quate e non i a país entà hèr ua carretèra de quate amplades coma era qu'ara auem. Mès que se prenem mesures entà qu'eth tèma d'arribar en Baqueira, tà tota aquera gent qu'en caps de setmana o en epòques puntes mos visite non se veigue colapsat, ja trebalharam en solucions parallèles. Mès i a inversions fòrtes que s'an de reconéisher e que s'an d'arregraïr non tot a d'èster negatiu, non tot ei negatiu, ath contrari, i a causes fòrça positives. Mès, despús manque e a on reaument i pòt auer eth motiu d'aguesta percepcion de que non se hè pro tara Val d'Aran ei perque mo'n dam compde qu'en àmbits enes quaus ja poderien èster transferidi ath Conselh Generau encara auem aquera dificultat politica e aqueth finançament que gestionat des d'aciu li poderíem treir mès rentabilitat dera que mo'n da ara gestionat des de Barcelona, aquerò ei evident. Mès insitisqui en que s'a hèt molt.

• Parlant ara deth Conselh Generau, un 80% des enquestats reconeishen qu'eth Conselh Generau trabalhe de bèra manèra (molt o pòc) pera cultura e lengua aranesa. En cambi, un 20% pense que non acabe d'èster convençut, que se poderien hèr moltes mès causes… Qué les diderie ad aguest 20%?

-Ben, les dideria qu'an de tier en compde qu'eth Conselh Generau siguec restaurat en an 1991, eth prumèr traspàs siguec eth de Cultura e en aqueth traspàs eth Conselh assumic era responsabilitat deth foment der aranés. Des d'alavetz i a agut uns esfòrci progressius, plan importants, mès ena Val tanben auem d'èster molt abils entà qu'er usatge dera nòsta lengua qu'ei molt util e de besonh laguens d'Aran, un viatge se ges deth nòste país era sua utilizacion ja non ei tant de besonh entara persona que non a neishut aciu e que non la pòrte en còr, que non a aqueth sentiment de nacionalitat aranesa. Se tu non as eth pensament intèrn e prohond de nacionalitat e d'identitat ei molt dificil qu'a ua persona li digues qu'a d'utilizar er aranés, mès auem de tier en compde qu'aquera persona mos diderà que se se'n va entà Cambrils parlarà aranés damb es aranesi que siguen en Cambrils, mès damb es auti eth catalan e despús eth castelhan. E s'a d'apréner ua auta lengua donques melhor apréner er anglés perque damb er anglés me vau a poder botjar en un aute espaci d'infuéncia.

Ei evident que cau hèr moltes mès causes entàr aranés mès que damb es recorsi economics qu'en aguesti moments dispòse eth Conselh Generau tath foment, er ensenhament, era conservacion, era cultura dera Val d'Aran, se hè molt e a un nivèu molt important, damb açò non voi díder que non se poderie hèr mès. Tostemp se pòt hèr mès, mès en aguesti moments jo pensi que s'ac auéssem de puntuar arrés pòt díder qu'èm per dejós deth 5, ei mès pensi que tranquillament en un 7 o un 8.

• En apartat deth sentiment de pertanhença un 65% se senten totaument aranesi, considère qu'ei un tant per cent important ?

Se reaument aguest 65% t'a contestat damb eth sentiment d'identitat nacionau ei un èxit totau. Perque parlam qu'en dus ans auem passat de 6000 a 8000 persones establèrtes ena Val d'Aran, s'artenhem qu'aguest 65% vage transmetent aguesta sensacion e aguesta alegria e satisfaccion de senter-se aranés eth futur jo lo veigui molt clar.

• S'a de destacar ua dada que pòt cridar era atencion: mentre qu'enes enquestats deth Naut Aran e Miei Aran era gent se sent mès aranesa que catalana o espanhòla, en Baish Aran i a eth madeish tant per cent. Ei a díder d'un 50% se senten totaument aranés, un aute 50% se

sent totaument espanhòu. I a bèth hèt que pogue justificar qu'en Baish Aran se decanten mès tara nacionalitat espanhòla?

Jo pensi que non. A veir auríem de remontar-mos molti ans entà darrèr e saber quan es prumèri fluxes de gent catalanoparlants e castelhanoparlants arribèren ena Val e alavetz veir se pes motius que siguessen i auesse agut molta mès preséncia de castelhansparlants en un terçon dera Val d'Aran o en aute. Jo pensi qu'era unica justificacion que poderíem trapar serie que per diuèrsi motius, es que siguessen, donques, ena escolarizacion en un estudi deth Baish Aran, en ua sèrie d'ans es pròpi mèstres, es foncionaris…desplaçadi tara Val d'Aran auessen generat ua possible influéncia d'aguesta identitat fòrça espanhòla. Se non ei per bèra circumstància d'aguestes que jo ara desconeishi complètametnt, non trapi cap explicacion de perqué succedís açò. De totes formes, era mia satisfacción va per aquet 65% que se sent clara e nitidament aranés. Aquiu òc que sò fòrça feliç!

• **Donques moltes gràcies Magnific Síndic pera sua collaboracion e pera sua atencion.**

-Moltes gràcies a tu, e sustot que quede clar de qu'eth tèma aguest de senter-me totaument aranés non vò díder que non siga ne coerent, ne responsable, ne qu'aja es idèes clares de qu'era Val d'Aran ei laguens d'un espaci geografic, era Comunitat Autonòma de Catalonha e que Catalonha ei laguens der Estat espanhòu. S'a d'auer en compde qu'eth Conselh Generau a de deféner es interèssi de toti es ciutadants d'Aran independentment de que parlen aranés, catalan o castelhan. Ua auta qüestion ei clara; qu'èm eth govèrn d'un país qu'ei Aran, e qu'era nòsta lengua ei er aranés.

9 bibliografia:

ADEMÀ MORA CASIMIRO: Estudio sobre el dialecto aranés, Editorial Occitana, Barcelona, 2001

-COLLECCION INSTITUT D'ESTUDIS ARANESI, Aran hèts istorics, Conselh Generau d'Aran

-CLIMENT, T.: Realitat lingüistica a la Vall d'Aran, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1986

-DIUÈRSI: VIII Jornades Occitanocatalanes, Conselh Generau d'Aran, 2005

-DIUÈRSI: Cors d'Aranés Nivèu C, Conselh Generau d'Aran

-GÓMEZ FERRER, Mª Pau: Era Querimònia, Conselh Generau d'Aran, Barcelona, 1987

-GUIBERNAU Montserrat: L'Estat nació i el nacionalisme segle XX, Proa la Mirada, 1997

-PAGÈS BLANCH, Pelai: Las claves del Nacionalismo y el Imperialismo 1848-1914, Planeta, Barcelona, 1991

-ROCA JUNYENT, Miquel: ¿Qué eran? ¿Qué son? Los nacionalismos, Ediciones Destino, Barcelona, 1997

-SANS SOCASAU Jusèl Loís: Ei viu er aranés?, Conselh Generau d'Aran, 1997

-SEPÚLVEDA, Isidro: Historia del Nacionalismo, Santillana, Madrid, 1997

-VILA I MORENO, Xavier: Eth coneishement der aranés ena Val d'Aran, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1996

ensenhador

1-INTRODUCCION……9
1.1-Objectius……10
1.2-Metodologia……10

2-SITUACION GEOGRAFICA……14

3-ISTÒRIA DERA VAL D'ARAN……15
3.1-Aran e es reis d'Aragon……15
3.2-Era sobeirania dera casa de Barcelona……16
3.3-França vò Aran……17
3.4-Era Querimònia……18
3.5-Era Bailia Generau d'Aran……18
3.6-Es reis confirmen es privilègis……19
3.7-Fin finau dera dinastia barcelonesa……19
3.8-Eth centralisme de Felip V……20
3.9-Naues invasions franceses……20
3.10-Eth periòde absolutista e es guèrres carlines……20
3.11-Es Mancomunitats……21
3.12-Era II Republica e era Guèrra Civila……21
3.13-Er Estatut d'Autonomia de Catalonha e restabliment des institucions araneses……22

4-ISTÒRIA DERA LENGUA ARANESA……23
4.1-Origens dera civilizacion occitana……24
4.2-Es lengües preromanes en Occitània……26
4.3-Es substrats occitans……26
4.4-Era influéncia deth latin, era romanizacion……27
4.4.1-Era província romana……27
4.4.2-Era conquèsta d'Aquitània……28
4.4.3-Aquitània Romana……28
4.4.4-Era Gàllia……29
4.4.5-Fragmentacion deth latin……29
4.5-Era epòca pòst-romana……30
4.6-Er Occitan actuau……30
4.7-Hèts mès destacables dera istòria dera lengua……32
4.7.1-Era antica lengua d'aguesti pòbles……32
4.7.2-Era epòca Romana……32
4.7.3-Era Edat Mieja……33

5-MARC TEÒRIC……33
5.1-Concèpte d'identitat e de nacionalitat……33
5.2-Relacion entre lengua e identitat……35

6-RESULTATS (Grafics)……36
6.1-Division generau……36
6.1.1-Lengua aranesa……36
6.1.2-Cultura aranesa……38
6.1.3-Situacion institucionau……39
6.1.4-Sentiment de pertanhença……39
6.2-Division per sèxes……40
6.2.1-Lengua aranesa……40
6.2.2-Cultura aranesa……42
6.2.3-Situacion institucionau……42
6.2.4-Sentiment de pertanhença……42
6.3-Division per edats……43
6.3.1-Lengua aranesa……43
6.3.2-Cultura aranesa……45
6.3.3-Situacion institucionau……46
6.3.4-Sentiment de pertanhença……46
6.4-Division geografica……47
6.4.1-Lengua aranesa……47
6.4.2-Cultura aranesa……48
6.4.3-Situacion institucionau……49
6.4.4-Sentiment de pertanhença……49

7-CONCLUSIONS……50

8-ENTREVISTA ATH MAGNIFIC SINDIC D'ARAN……52

9-BIBLIOGRAFIA……61

www.
joenessa.org